

Biblioteka
U. M. K.
Toruń

51752

Agenda

II

1898

XI

418

714

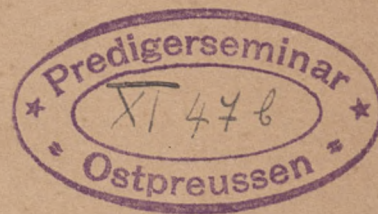
AGENDA

DLA

EWANGIELICKIEGO KOŚCIOŁA KRAJOWEGO.

CZĘŚĆ DRUGA.

OBRZĘDY KOŚCIELNE.

KRÓLEWIEC 1896.

DRUKARNIA HARTUNGA.

51752

Spis rzeczy

w drugim tomie Agendy zawartych.

Obrzędy kościelne.

	Strona.
Chrzest święty.	
A) Chrzest dziecięcia:	
Pierwsza forma	3
Druga forma	8
Trzecia forma	12
Chrzest nagły (odprawiający się przez księdza)	17
Potwierdzenie Chrztu nagłego nie przez księdza odprawionego	18
B) Chrzest dorosłego:	
Pierwsza forma	20
Druga forma	22
Pobłogosławienie położnicy	25
Konfirmacya :	
A) Popis (przesłuchanie) konfirmandów	30
B) Pobłogosławienie konfirmandów	32
Przyjęcie konwertytów z kościoła rzymskiego.	37
Ślub małżeński.	40
Komunia chorych.	46
Pogrzeb:	
1. Uroczystość nad grobem:	
A) Na pogrzebie dorosłych	53
B) Na pogrzebie dzieci	56
2. Uroczystość w kościele:	
A) Przed uroczyścią nad grobem	58
B) Po uroczystości nad grobem.	60
3. Uroczystość w domu.	62
Wyroki i modlitwy pogrzebowe	64

	Strona.
Wprowadzenie w urząd starszych zboru	86
Ordynacya.	89
Wprowadzenie księdza. (Instalacya.)	
A) Wprowadzenie w urząd księdza już ordynowanego	93
B) Wprowadzenie połączone z ordynacyą	94
Poświęcenia:	
1. Założenie kamienia węgielnego pod kościół nowy	98
2. Poświęcenie kościoła nowego.	99
3. Poświęcenie cmentarza	101

Uwaga.

W formularzach, w których wielki druk obok zwyczajnego się znajduje, odróżnia ów niezbędne części formularza od takich, które przy dozwoloném skróceniu formularza można wypuścić. W nawiasach podwójnych [[ ]] zamknięte takie zdania, które, choć nie należą koniecznie do zupełności formularza, jednak dla wzbogacenia i zaokrąglenia mogą mu być dodane; w pojedynczych kańciastych [ ] zaś takie, których się tylko w pewnych czasach i wypadkach ma używać. Używanie nawiasów półkolnych ( ) odnosi się tylko do wtrąconych uwag.

Biblijne i insze wyroki, wierszami (rządkami) od siebie odstępującymi podane, mają przez to być oznaczone jako wyroki wzajemne, które lubo i przez księdza całkowicie mogą być czytane, jednakowoż właściwie wierszami na przemian przez księdza i zbór, albo przez chór i zbór, albo przez księdza i chór, miałyby być śpiewane.

Chrzest święty.

A.

Chrzest dziecięcia.

1.*)

5 Pieśń o Chrzcie świętym.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

10 **) Umiłowani w Chrystusie. Słyszemy ze słowa Bożego i doznawamy też w żywocie i śmierci, że od Adama wszyscy grzechowi i jego nędzy poddani jesteśmy i dla tego przed Bogiem ostać się nie możemy, ale że na wieki bylibyśmy zginęli, gdyby się Bóg, Ojciec wszelkiej łaski, nie był zlitował nad nami i Syna Swego Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego, na świat nie był zesłał, aby nas wybawić z takiego potępienia. I to dziecię według natury swęj jak
15 i my grzechem obciążone i równęj z nami śmierci poddane. Lecz to jest mocną i pewną pociechą naszą, że nasz Pan Jezus Chrystus, który grzech całego świata na Się wziął,

---

*) Według książeczki chrzestnej Lutra.

20 Odpowiedne części pierwszego i drugiego formularza można jako równą wartość mające między sobą zamieniać. Taksamo można przy używaniu pierwszego formularza części tu gdzieindzie jak w drugim umieszczone, na to miejsce przełożyć i odwrotnie.

25 **) W miejsce przemowy następnie sformułowanej może ksiądz i **własnymi słowy** przemówić. W tym razie jednakowoż słowa ustanowienia u Mat. 28 i Mark. 16 koniecznie przed nią albo po niej odczytane być powinny.

jako nas wszystkich tak i dzieci nasze od wszystkich grzechów, od śmierci i mocy diabelskiej odkupił. On też nakazał, dziatki do siebie przynosić i obiecał, że im chce błogosławić i je przyjąć do Swojego królestwa. Dla tego czynmy i my teraz tak, jak rozkaz Jego i miłość chrześcijańska od nas wymagają, przyniesmy to dziecko w serdecznej modlitwie do Chrztu świętego i oddajmy je Mu w stałej ufności, że On modlitwę naszą z pewnością wysłucha i to dziecko, jak przyobiecał, łaskawie przyjmie, wszystkie mu grzechy odpuści i Ducha Swego świętego mu obficie udzieli, ażeby zbawienną wiary dostąpiło i odtąd dziecięciem Bożem i dziedzicem było i zostało na wieki. 5 10

Posłuchajmy więc najprzód, jak Pan Chrystus o tém mówi i ustanowił u Mateusza w ostatnim rozdziale: Dana mi jest wszelka moc na niebie i na ziemi. Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, ucząc je przestrzegać wszystkiego, com wam przykazał. A oto, Jam jest z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata. I znowu mówi u Marka w ostatnim rozdziale: Kto uwierzy a ochrzci się, zbawion będzie; ale kto nie uwierzy, będzie potępion. 15 20

Przyjmij znamię krzyża na czole i na piersiach † na znak, żeś przez ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa odkupione.

Módlmy się: Wszchemogący, wieczny Boże, Ojcze Pana naszego Jezusa Chrystusa, Pocięcho nieśmiertelna wszystkich Ciebie wzywających, Odkupicielu wszystkich Ciebie błagających, Pokoju wszystkich Cię proszących, wzywamy Cię nad tém dziecięciem, które przez nas o dar Chrztu Twego prosi i wiecznej Twojej łaski przez duchowne odrodzenie pragnie. Przyjmij je, Panie, jakoś powiedział: Proście 25 30

a będzie wam dano; szukajcie a znajdziecie; kołacie a będzie wam otworzono. Otwórz więc bramę temu dziecieniu, które kołace, i użyż mu tego daru, o który prosi, aby wiecznego błogosławieństwa tego niebieskiego omycia dostąpiło i obiecane królestwo łaski Twojej otrzymało przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Posłuchajmy Ewangelii św. Marka w dziesiątym rozdziale: I przynoszono dziatki do Jezusa, aby się ich dotykał; ale uczniowie gromili tych, którzy je przynosili. Co ujrzawszy Jezus, rozgniewał się i rzekł im: Dopuszczcie dziatkom przychodzić do Mnie a nie zabraniajcie im, albowiem takich jest królestwo Boże. Zaprawdę, powiadam wam: ktobykolwiek nie przyjął królestwa Bożego jako dzieciątka, nie wnijdzie do niego. I biorąc je na ręce Swoje i kładąc na nie ręce błogosławił im.

Takie błogosławieństwo aby i temu dziecieniu zjednać, módlmy się pospołu (chrzczący kładzie z chrzestnymi ręce na głowę dziecięcia i mówi):

Modlitwę Pańską.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

Czy odrzekasz się złego i wszystkich jego uczynków i wszystkiój jego istoty?*) odpowiedzcie, chrzestni, zamiast tego dziecięcia: Odrzekam.

Czy wierzysz w Boga Ojca, Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi? I w Jezusa Chrystusa, Syna jego jednorodzonego, Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi panny, dziewicy, umęczon pod Pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił

*) Gdzie w zborze zamiast powyższego pytania według zwyczaju się pyta: Czy odrzekasz się diabła i wszystkich jego uczynków i wszystkiój jego istoty? to tak i nadal zostanie.

do piekła, trzeciego dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosy, siedzi na prawicy Boga, Ojca wszechmogącego, z tamąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych? Wierzysz w Ducha świętego, święty [[powszechny]] kościół chrześcijański, świętych pospolitowanie,*) grzechów odpuszczenie, ciała zmartwych- 5
obcowanie,
wstanie i żywot wieczny? to odpowiedzcie, chrzestni, zamiast tego dziecięcia: Wierzę.

Czy chcesz być ochrzczony? odpowiedzcie, chrzestni, zamiast tego dziecięcia: Chcę.

(Ksiądz polewa ręką trzykroć głowę dziecięcia **woda**, widocznym dla świadków 10
sposobem, i mówi):

N. N., ja ciebie chrzczę w imię Boga Ojca i Syna i Ducha świętego. (†)

Wszechmogący Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który cię odrodził przez wodę i Ducha świętego i od- 15
puścił ci wszystkie grzechy twój, ten niech cię umacnia łaską Swoją do żywota wiecznego. Amen.

Pokój niech będzie z tobą.

Umiłowani w Panu, napominam was dla miłości Chrystusowej, żebyście się za tym dziecięciem jako wierni chrzestni 20
ujmowali, Chrzest jego mu oświadczyli i [z rodzicami albo, gdyby rodziców przez śmierć albo inną przygodę straciło, na ich miejscu] o to się starali, żeby w znajomości Boga i świętej woli Jego, więc w czystej nauce Ewangelii wychowane było, i żebyście [oraz z rodzicami] pilnie za niem się przy- 25
czyniali, aby żywym członkiem Pana naszego Jezusa Chrystusa zostało, ażeby dokonał Bóg w niem, co teraz we Chrzcieniu rozpoczął, i aby zbawionem było. Amen.

Módlmy się: Wszechmogący miłosierny Boże i Ojcze,

*) Albo: społeczność świętych.

składamy Ci serdecznie cześć i dzięki, że kościół Swój łaskawie utrzymujesz i mnożysz, i żeś użyzył temu dziecięciu, że przez Chrzest święty odrodzone i w Syna Twego miłego, Pana naszego Jezusa Chrystusa, wcielone, dziecięciem Twojem
 5 i dziedzicem dóbr wiecznych się stało. Prosimy Cię pokornie, żebyś je w łasce otrzymanej mocą miłosierdzia Twój-
 jego zachował, ażeby według wszelkiego upodobania Twego ku czci i chwale świętego imienia Twego w prawdziwej pobożności było wychowane, w prawdziwej wierze codzien-
 10 rosło i na koniec dziedzictwa obiecanego w niebie dostało, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

albo:

Wszechmogący, miłosierny Boże' składamy Ci cześć i dzięki, żeś to dzie-
 cię przez Chrzest święty za Swoje dziecko przyjął, i prosimy Cię, racz je
 15 przez Ducha świętego zawsze rządzić, żeby ojcowską dobroć i miłosierdzie, któreś mu okazał, poznało i wyznało, we wszelkiej sprawiedliwości pod je-
 dyną naszą głową Jezusem Chrystusem żyło, przeciw szatanowi, światu i grzechowi potężnie walczyło i zwyciężyło, a tak do żywota wiecznego zachowa-
 nym zostało, przez tegoż naszego Pana Jezusa Chrystusa Amen.

20

albo:

Wszechmogący Boże, Ojcze niebieski, składamy Ci cześć i dzięki, żeś to dzieciątko przez Chrzest święty odrodził i do królestwa Syna Twego, Pana naszego i Zbawiciela, wcielił. Prosimy Cię, racz je przy otrzymanej łasce wiernie i aż do końca zachować, ażeby obiecanego królestwa ze wszystkimi
 25 wierzącymi w niebie dostało, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

*) Niech ci błogosławi Pan a niechaj cię strzeże. Niech rozjaśni Pan oblicze Swoje nad tobą a niech ci miłościw będzie. Niech obróci Pan twarz Swoją ku tobie a niechaj ci da pokój. † Amen.

30 *) Kiedy matka bezpośrednio po Chrzcie ma być pobłogosławiona, wtedy to dalej według formularza na str. 25, i nast. się odprawia i kończy się błogosławieństwem matce i dziecięciu udzielonóm.

2.

Pieśń o chrzcie świętym.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Umilowani w Chrystusie! Przyniesiono nam tu dzieciątko i żąda się, ażeby modlitwie kościoła chrześcijańskiego poruczone i według porządku i ustanowienia Pana Jezusa Chrystusa ochrzczone zostało. Abyśmy zaś wiedzieli, na jakiej podstawie pisma świętego za dziecięciem się ująć i takowe modlitwą przed oblicze Boże stawić a Go o łaskę i dar Chrztu prosić mamy, posłuchajmy słów Chrystusa o ustanowieniu Chrztu świętego.

Dana mi jest wszelka moc na niebie i na ziemi. Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, ucząc je przestrzegać wszystkiego, com wam przykazał. A oto, Jam jest z wami po wszystkie dni aż do skończenia świata. Słuchajmy dalej, jaką dał Pan nasz Jezus Chrystus Chrztu świętemu obietnicę: Kto uwierzy a ochrzczi się, zbawion będzie; ale kto nie uwierzy, będzie potępion.

(Tu może **przemowa** nastąpić.)

Wstawmy się więc za tém dziecięciem dla Pana Chrystusa całym sercem i poznajmy, że tu stoimy w imieniu kościoła chrześcijańskiego i że modlitwą naszą przeciw grzechowi, śmierci i piekłu mężnie bojować i walczyć mamy. A ponieważ do tego potrzeba wielkiej i mocnej wiary, niech Bóg wam wiarę pomnoży i ducha modlitwy ześle w serca wasze, żebyście to dzieciątko waszą modlitwą przyczynną wspomagali i żeby Duchem świętym ochrzczone i zapieczętowane było aż na dzień zbawienia swojego. Amen.

Módlmy się: Wszechmogący, któryś przez Syna Twego miłego, Pana naszego Jezusa Chrystusa, Chrzest postanowił i omyciem odrodzenia i odnowienia w Duchu Świętym

ustanowił, prosimy Cię, zlituj się i nad tém dziecięciem, uszczęśliwiaj je prawdziwą wiarą w duchu, aby wszystko w niém, co grzeszném jest, zginęło, pomóż, aby z ustawiczną wiarą i wesołą nadzieją Tobie służyło, iżby z wszystkimi wierzącymi według Twojej obietnicy żywota wiecznego dostąpić godnóm się stało, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Postuchajmy Ewangelii św. Marka w dziesiątym rozdziale: I przynoszono dziatki do Jezusa, aby się ich dotykał; ale uczniowie gromili tych, którzy je przynosili. Co ujrawszy Jezus, rozgniewał się i rzekł im: Dopuszczcie dziatkom przychodzić do Mnie, a nie zabraniajcie im, albowiem takich jest królestwo niebieskie. Zaprawdę, powiadam wam: ktobykolwiek nie przyjął królestwa Bożego jako dzieciątko, nie wnijdzie do niego. I biorąc je na ręce Swoje i kładąc na nie ręce błogosławił im.

Takie błogosławieństwo aby i temu dziecięciu zjednać, módlmy się pospołu (chrzczący kładzie z chrzestnymi ręce na głowę dziecięcia i mówi):

20

Modlitwę Pańską.

Wyznajmy teraz wiarę naszą chrześcijańską:

25

Wierzę w Boga Ojca, Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi; i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jednorodzonego Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi panny, umęczon pod Pontskim Piłatem, dziewicy, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił do piekła, trzeciego dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga, Ojca wszechmogącego, ztamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. Wierzę w Ducha świętego, święty [[po-

wszechny] kościół chrześcijański. świętych pospolitowanie,*)
obcowanie,
grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot
wieczny. Amen.

A teraz was się pytam,
czy chcecie, żeby to dziecko
ochrzczone zostało w imię
Ojca i Syna i Ducha świętego
i czy przyrzekacie, według wszelkich
sił waszych o to się starać, żeby
w chrześcijańskiej wierze wychowanym
było? Tedy odpowiedzcie: Tak
jest.

Czy żądacie teraz, żeby to
dziecko na takową wiarę
ochrzczone zostało? odpo-
wiedzcie: Żądamy.

(Ksiądz polewa ręką trzykroć głowę dziecięcia **woda**, widocznym dla świadków sposobem, i mówi):

N. N., ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna Ducha
świętego. (†)

Bóg wszelkiej łaski, który cię powołał do wiecznej Swój
chwały w Chrystusie Jezusie, ten niech cię doskonałym
uczyni, utwierdzi umocni i ugruntuje i wiarą przysposobi
do żywota wiecznego. Amen.

Pokój niech będzie z tobą.

Tak więc przyjmujemy to dzieciątko w zbór Jezusa Chrystusa i ozna-
czamy je znakiem krzyża † na świadectwo, że się nadal nie ma wstydzić
wiarę w Ukrzyżowanego wyznawać i mężnie pod Jego chorągwią walczyć
przeciw grzechowi, światu i diabłu i być wierzącym bojownikiem i sługą
Jezusa Chrystusa aż do zgonu swego.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

*) Albo: społeczność świętych.

Umiłowani w Panu. Ponieważ miłosierny Bóg to dzieciątko do Chrztu Swojego przypuścił, napominam was wszystkich, mianowicie jego [rodziców i] chrzestnych, żebyście do serca i sumienia waszego przyjęli, coście mu powinni, zwłaszcza, żeby w bojaźni Bożej ku czci Jego świętego imienia
 5 wiernie wychowane i w posłuszeństwie przykazań Jego przeciwko wszelkiemu pokuszeniu i nagabaniu stale zachowanem zostało. Do tego niech wam wszechmogący Bóg łaski Swój udzieli i wami przez Ducha Swojego świętego włada, żebyście temu miłemu dziecięciu też po wszystkie czasy dobrym i nabożnym przykładem przewodniczyli, ażeby, ile z was jest, do żywota
 10 wiecznego zachowanem było przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Módlmy się: Święty Boże! Ojczy, Synu i Duchu, oddaliśmy Tobie to dziecię w wierze, a Tyś je przyjął w poczet
 15 dzieci Twoich ku dziedzictwu żywota wiecznego powołanych. Dziękujemy Ci za to wielkie miłosierdzie a prosimy Cię, żebyś je raczył strzedz na wszystkich drogach jego, żeby go nikt nie wydarł z ręki Twojej. Zachowaj je, Ojczy niebieski, w miłości Twojej; uwielbiaj w niem, Zbawicielu wierny, łaskę Twoję; napełnij je Duchu żywota, siłami niebieskimi. Boże Trójjedyny, racz je we wiernem wykonywaniu
 20 świętej woli Twojej i w nieustannej pilności poświęcenia trwałem uczynić az do końca i zachowaj je mocą Twoją przez wiarę do zbawienia wiecznego. Amen.

*) Niech ci błogosławi Pan a niechaj cię strzeże. Niech rozjaśni Pan oblicze Swoje nad tobą a niech ci miłościw będzie. Niech obróci Pan twarz Swoję ku tobie a niechaj
 25 ci da pokój. † Amen.

---

*) Porównaj uwagę na str. 7.

3*)

(Szczególnie dla zborów, które do tych czas formularza agendy, części II, na str. 56 i nast. się znajdującego albo innego w agendzie się nieznajdującego lecz od zwierzchności kościelnej dozwolonego używały.)

Ksiądz: Pomoc nasza w imieniu Pana, który stworzył niebo i 5
ziemię.

Posłuchajcie nabożnie słów przykazania i obietnicy, 10
któremi Pan nasz Jezus Chrystus omycie Chrztu świętego ustanowił i pobłogosławił: Dana mi jest wszelka moc na niebie i na ziemi. Idąc tedy nauczajcie wszystkie narody chrzcząc je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, ucząc je przestrzegać wszystkiego, com wam przykazał. Kto uwierzy a ochrzci się, zbawion będzie; ale kto nie uwierzy, będzie potępion.**)

Ponieważ Pan nasz Jezus Chrystus mówi, że inaczej do 15
królestwa Bożego wniknąć nie możemy, tylko odrodziwszy się z nowu, pokazuje nam tém zaiste, że natura nasza zupełnie jest zepsuta, a my łaski Bożej osiągnąć nie jesteśmy zdolni, chyba żeby nam wprzód wszelkie zaufanie w własną swą siłę i mądrość i sprawiedliwość z serca naszego było 20
wyjętém.

Wystawiwszy nam zaś nędzę naszą tak przed oczy, pociesza nas Pan Chrystus miłosierdziem Swojem, obiecując nam i dzieciom naszym, że nas chce od wszystkich grzechów naszych omyć, takowych nam dla Swojego krwi 25
wylania nie przyczytać i naturę naszą znowu na wyobrażenie Swoje przez Ducha Swego świętego odnowić. Aby takową obietnicę słabej naszej wierze potwierdzić i zapieczętować, rozkazał, iżbyśmy w imię Ojca i Syna i Ducha świętego pochrzczeni byli. 30

*) Według dawnych formularzy reformowanych.

***) Tu może mieć miejsce przemowa.

5 Dla tego po pierwsze, chcąc, abyśmy byli chrzczeni w imię Ojca, zaświadcza nam jako przysięgą widzialną na dni żywota naszego, że Bóg chce być naszym i dzieci naszych Ojcem, nas wszelką potrzebą ciała i duszy zaopatrywać i wszystko złe nam na dobre obrócić.

Po wtóre, gdy w imię Syna chrzczeni bywamy, obiecuje nam, że wszystko, co Syn Boży uczynił i ucierpiał, jest naszą własnością, tak że On jest naszym i dzieci naszych Zbawicielem.

10 Po trzecie, iż bywamy chrzczeni w imię Ducha świętego, obiecuje się nam, że Duch święty będzie naszym i dzieci naszych nauczycielem i pocieszycielem na wieki i nas uczyni prawdziwymi ciałami Jezusa Chrystusa członkami.

15 [[Ponieważ zaś w każdym przymierzu obie strony się zobowiązują, tak i my ślubujemy Bogu Ojcu, Synowi i Duchowi świętemu, że za pomocą łaski Jego Onego Samego za jedynego naszego prawdziwego i żywego Boga poznać i wyznawać chcemy, we wszystkiej biedzie Go wzywać i jako dzieci posłusznie żyć, jak tego odrodzenie wymaga. Gdy zaś niekiedy ze słabości w grzechy wpadniemy, nie mamy w nich pozostać ani rozpaczać, ale
20 zawsze być przez Chrzest nasz napominani, że grzechów się wystrzegać i mocno temu ufać mamy, że Pan Bóg dla Chrystusowej krwi przelania już wcale o nich nie chce pamiętać. Bo Chrzest święty jest nam świadectwem niewątpliwym, że mamy wieczne przymierze z Bogiem i w żywym źródle wiecznego miłosierdzia Ojca i najświętszej męki i śmierci Jezusa
25 Chrystusa mocą Ducha świętego jesteśmy ochrzczeni.]]

Lubo dziatki nasze tego przymierza i téj tajemnicy ani zrozumieć ani wyznać jeszcze nie są zdolne, od Chrztu świętego bynajmniej dla tego wykluczone być nie mają, ponieważ i one do przymierza Bożego i zboru Jego należą i są oraz z nami obietnicy dziedzicami. Z téj przyczyny

i małe dzieciątka mają Chrzest święty jako pieczęć przy-
mierza otrzymać i do Pana Jezusa być przynoszone, jak Sam
mówi u Mark. w. 10 rozdziale: Dopuszczcie dzieciom przy-
chodzić do Mnie a nie zabraniajcie im, albowiem takich jest
królestwo Boże. Ktobykolwiek nie przyjął królestwa Bożego 5
jako dzieciątka, nie wnijdzie do niego.

Dla tego poruczymyż i to dziecko łasce Bożej tak się
modląc:

Wszechmogący i wieczny Boże, prosimy Cię przez Twoje
niezłębione miłosierdzie, racz wejrzeć łaskawie na to dziecko 10
i wcielić je przez Ducha Twego świętego w Syna Twego
Jezusa Chrystusa, żeby z Nim w śmierć Jego pogrzebionem
było, z Nim też do nowego żywota powstało, do Niego
z prawdziwą wiarą, ustawiczną nadzieją i gorącą miłością
należało, naśladowując Go krzyż Swój wesoło nosiło, przez śmierć 15
do żywota przyszło i w dzień sądny przed stolicą Jezusa
Chrystusa bez wszelkiej trwogi stanęło, przez tegoż Pana
naszego Jezusa Chrystusa, który z Tobą i z Duchem świętym
Bóg jedyny żyje i króluje na wieki. Amen.

Modlitwa Pańska.

20

Wyznajmyż teraz wiarę naszą chrześcijańską:

Wierzę w Boga Ojca, Wszechmogącego, Stworzyciela nieba
i ziemi; i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jednorodzonego,
Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził
się z Maryi panny, umęczon pod Pontskim Piłatem, 25
dziewicy,
ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił do piekła, trzeciego
dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosą, siedzi na prawicy
Boga, Ojca wszechmogącego, ztamtąd przyjdzie sądzić żywych
i umarłych. Wierzę w Ducha świętego, święty [[powszechny]]

kościół chrześcijański, świętych pospolitowanie,*) grzechów
obcowanie,
odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny. Amen.

5   [[Ta jest wiara chrześcijańska, do której się przyznajemy i która się w tém skuteczna okazuje, że według przykazania Zbawiciela naszego żyjemy u Mat. 22, 37—39: Będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego i ze wszystkiój duszy twojój i ze wszystkiój myśli twojój. To jest pierwsze i największe przykazanie. A wtóre podobne jest temuż: Będziesz miłował bliźniego twego jako samego siebie.]]

10   Ządacież więc, żeby to dzie-
cię na takową wiarę ochrzczo-
nem zostało i zapieczętowania
dzieciństwa Boskiego dosta-
piło? Tedy odpowiedzcie: Tak
jest.

15

A tak pytam się was, czy
chcecie, żeby to dziecie
ochrzczone było w imię
Ojca i Syna i Ducha świętego,
i czy obiecujecie, o to się według wszel-
kiej możności starać, żeby w chrze-
ściańskiój wierze było wychowa-
nem? Tedy odpowiedzcie: Tak
jest.

(Odprowadzenie Chrztu jak na str. 10.)

20   N. N., ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha
świętego. (†) Amen.

Wszechmogący Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chry-
stusa, który cię przyjął przez chrzest za dziecie Swoje i
dziedzica, ten niech cię strzeże i błogosławi i wzmacnia
łaską Swoją do żywota wiecznego.*)

25   Umilowani w Panu Jezusie Chrystusie. Ponieważście
to dziecie swojej powierzyli pieczy, pamiętajcie, że Bóg nasz
jest Bogiem prawdziwym i chce, żebyśmy Mu w prawdzie
służyli. Dla tego macie wy [przyjaciele i krewni, osobliwie

*) Albo: społeczność świętych.

30   **) Zamiast powyższego można téż używać błogosławieństwa z drugiego formularza
na str. 10 w. 17 i nast.

zaś rodzice i chrzestni] o tém dziecięciu zawżdy w serdecznej przyczynie w waszej modlitwie pamiętać, wszystkiej dokładać pilności, żeby w prawdziwej znajomości i bojaźni Bożej Panu Chrystusowi wychowane było, a kiedy do rozumu przyjdzie, je napominać, że przyjąwszy to święte znamię przy- 5 mierza i pieczęć Chrztu świętego obowiązaniem jest, diabła, świata i wszystkich jego poządliwości się odrzec, Panu się oddać i Jemu służyć po wszystkie dni żywota we wszelkiej świętobliwości i w posłuszeństwie świętej Jego Ewangelii. Tego niech raczy udzielić wam i jemu Ojciec wieczny Pana 10 naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

Dziękujmyż Panu Bogu: Wszechmogący, miłosierny Boże i Ojczy, składamy Ci cześć i dzięki, żeś nam i dziatkom naszym przez krew Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa wszystkie grzechy nasze odpuścił, nas przez Ducha Twego świę- 15 tego za członki Syna Twego jednorodzonego i tak za dzieci Twoje przyjął a toś nam wszystko Chrztem świętym zapieczętował i potwierdził. Prosimy Cię też przez tegoż Syna Twego miłego, żebyś to dziecię Duchem Twoim świętym zawżdy rządzić raczył, żeby jako chrześcianin i pobożnie wy- 20 chowanem zostało i w Panu Jezusie Chrystusie rosło i wzmacniało się, aby ojcowską Twoją dobroć i miłosierdzie, któreś jemu i nam wszystkim okazał, wyznawało, we wszelkiej sprawiedliwości pod jedynym naszym Mistrzem, Królem i najwyższym Kapłanem, Chrystusem Jezusem, żyło i mężnie 25 przeciw grzechowi, diabłu i całemu jego królestwu walczyło i zwyciężyło, a tak Ciebie i Syna Twego Jezusa Chrystusa oraz z Duchem świętym, jedynego i prawdziwego Boga wiecznie chwaliło i wielbiło. Amen.

*) **Błogosławieństwo.**

30

*) Ob. uwagę na str. 7.

4.

Chrzest nagły. (Chrzest nagły odprawiający się przez księdza.)

W niebezpieczeństwie śmierci dziecięcia osądzić księdzu należy, któreby części formularza według potrzeby przypadku chciał wypuścić. Gdy czas nagli, mówi się tak:

5 O Panie Jezu Chryste, przyjmij do Siebie to dziecko mocą Twego miłosierdzia. Amen.

i chrzci się natychmiast. W innym razie należy obok formułki Chrztu modlitwę z formularza 1, na str. 4, albo z formularza 3 na str. 14, Ewangelię o dziatekch u Mark. 10, modlitwę Pańską, pytania dotyczące się Chrztu, „Pan niech strzeżę wyjścia i t. d.“
10 a po Chrzcie votum zatrzymać, poczem się błogosławieństwo udziela. Gdy jeszcze jest czas do odmówienia modlitwy dziękczynnej (na str. 6 odn. 16,) można dodatek, tyczący się tak możebności przedkłej śmierci, jak wyzdrowienia, przyłączyć, na przykład tak:

Prosimy Cię też serdecznie, chciój słabość jego, jeżeliby to służyło ku chwale świętego imienia Twego, łaskawie przemienić, życie mu przedłużyć
15 i przez Ducha Twego świętego w posłuszeństwie Ewangelii Twojej ustawicznie je zachować, dla Jezusa Chrystusa, Syna Twojego. Amen.

albo niech się mówi cała modlitwa dziękczynna w ten sposób:

Wszchemogacy, miłosierny Boże, składamy Ci chwałę i dzięki, żeś to
20 dziecko aż dotąd przy życiu zachował i łaskawie mu udzielił, że we Chrzcie świętym odrodzone, Synowi Twemu miłemu wcielone, dziecięciem Twojem się stało i dziedzicem niebieskich dóbr Twoich. Prosimy Cię pokornie, żebyś je aż do końca w łasce odebranej zachować raczył, słabość też jego cielesną łaskawie zmienił, iżby według wszelkiego upodobania Twego jak
25 najwierniej i najpobożniej ku chwale i czci świętego imienia Twego wychowanem zostało. Jeżeliś zaś według niedoścignionej rady Twojej postanowił, w krótcie je z tego smutnego żywota odwołać, niech się stanie dobra i święta wola Twoja. Daj, żebyśmy się jój w pokorze i cierpliwości poddali, i doprowadź dzieciątko do dziedzictwa w niebiesiech obiecanego, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

30

albo:

Wszchemogacy, miłosierny Boże, składamy Ci chwałę i dzięki, żeś i to dzieciątko przez omycie odrodzenia i odnowienia Ducha świętego

do Swojej i Syna Twego zbawiennój społeczności przyjął i uczynił je dziećciem Twojém i dziedzicem dóbr Twoich niebieskich. Jeżeli mu chcesz życie przedłużyć, to spraw, żeby rośło ku czci Twojej. Jeżeliś zaś w radzie Twojej postanowił, już teraz je odwołać z téj doczesności, to wprowadź je do wiecznych przybytków. Tyś je odkupił, Panie, Boże spraw- 5
wiedliwy; w ręce Twoje poruczamy ducha jego. Amen.

5.

Potwierdzenie Chrztu nagłego nie przez księdza odprawionego.

(Potwierdzenie kościelne Chrztu nagłego, nie przez księdza odprawionego, nastąpić nie może, jeżeli sprawa bez wody albo bez słów do Chrztu należących: 10
„ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha świętego“ się wykonała. W takim razie Chrzest przez księdza w zwyczajny sposób się odprawia. Jeżeli zaś jest pewnym, że owe warunki spełnione zostały, potwierdzenie kościelne, gdzie tego żądają, wykonywa się w obecności téj osoby, która Chrzest odprawiała, jako też i rodziców i innych świadków sprawy w następujący sposób): 15
Ksiądz: Umiłowani w Panu, dziecicę to z powodu wielkiej słabości ciała Chrzest nagły otrzymało. Pan Bóg zaś według miłosierdzia Swego zachował je przy życiu, a myśmy się tu z niem stawili, aby według porządku chrześcijańskiego publicznie potwierdzić, że Chrzest, który otrzymało, według słowa Bożego się odprawił i jest prawdziwym chrześcijańskim Chrztem 20
zbawiennym. Odpowiedzcież więc wy, coście to dziecicę przed oblicze Pańskie przynieśli, najprzód następujące pytania:

1. Czy to dziecicę według rozkazu Pana naszego Jezusa Chrystusa, w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego ochrzczoneń zostało? odpow- 25
iedzicie: Tak jest.

2. Czy ochrzczoneń jest wodą? odpowiedzcie: Tak jest.

Ponieważście więc według świadectwa, któreście przed obliczem Bożem oddali, to dziecicę według rozkazu Pana naszego Jezusa Chrystusa w imię Ojca i Syna i Ducha świętego ochrzcili, słusznieście i dobrze uczynili, zwłaszcza że dzieci łaski Bożej potrzebują, i Pan nasz Jezus Chrystus im 30
takową jak najmiléj obiecuje. Albowiem tak pisze Marek Ewangelista w 10 rozdziale: Przynoszono dziatki do Jezusa, aby się ich dotykał; ale uczniowie gromili tych, co je przynosili. Co ujrawszy Jezus rozgniewał

się i rzekł im: Dopuście dziatkom przychodzić do Mnie a nie zabraniajcie im; albowiem takich jest królestwo Boże. Zaprawdę powiadam wam: Ktobykolwiek nie przyjął królestwa Bożego jako dzieciątka, nie wnijdzie do niego. I biorąc je na ręce Swoje i kładąc na nie ręce błogosławił im.

5   Będąc tedy pewni, że to dzieciątko przez Chrzt, w którymście je Panu naszemu Jezusowi Chrystusowi oddali, i który ja teraz mocą urzędu mojego jako postanowiony sługa słowa Bożego potwierdzam, do królestwa łaski jest przyjętém, proszę was wspólnie Boga, żeby je w niém do zbawienia wiecznego zachować raczył.

10   Modlitwa Pańska.

Wszechmogący Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa i t. d. jak na str. 6 w. 15 i nast., odn. na str. 15 w. 21 i nast.

Pokój niech będzie z tobą.

15   Napomnienie rodziców i chrzestnych i modlitwa dziękczynna jak na str. 11 w. 1 i nast., w. 11 i nast., odn. na str. 15 w. 25 i nast., na str. 16 w. 12 i nast.

Błogosławieństwo.

B.

Chrzest dorosłego.

(Chrzest późny i Chrzest innowiercy.)

(Według formy Chrztu dorosłych Chrzest wykonywa się tylko po poprzedzającej gruntownej nauce. Świadców i przy tej formie Chrztu potrzeba.)

5

1.

Ksiądz: **Przemowa**, w której prócz ze słów postanowienia u Mat. 28 i u Mark. 16 także z innych stósownych wyroków, jako to u Mat. 11,25 i nast., u Jan. 3, 5 i nast., do Rzym. 1,16 i nast. i z innych, odn. przy Chrztaach innowierców do Kol. 1,12 i nast., 1 Piotr. 2, 9 i nast. korzystać należy. 10

Poczem mówi ksiądz dalej:

Przyjmij znamię krzyża świętego na czole i na piersiach †, na znak, żeś przez ukrzyżowanego Jezusa Chrystusa odkupiony.

Wszchemogący, wieczny Boże, Ojcie Pana naszego Jezusa Chrystusa, Pocięcho nieśmiertelna wszystkich Ciebie wzy- 15 wających, Odkupicielu wszystkich Ciebie proszących, Pokoju wszystkich Ciebie błagających, wzywamy Cię nad tym spółbratem (tą spółsiostrą) chrzcić się mającym (mającą), który (która) o dar Chrztu Twego prosi i wiecznej łaski przez duchowne odrodzenie pragnie. Przyjmij go (ją), Panie, jakoś 20 powiedział: Proście, a będzie wam dano; szukajcie a znajdziecie; kołacie, a będzie wam otworzono. Otwórz więc drzwi chrzcić się mającemu (mającój), który (która) kołace, i użyz mu (jój) daru, o który prosi, żeby wiecznego błogosławieństwa tego omycia niebieskiego pozyskał (pozyskała) 25 i obiecanego królestwa łaski Twojej dostał (dostała), przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

(Ksiądz kładzie ręcę na głowę chrzciesię mającego i mówi **modlitwę Pańską**, potem):

Czy odrzekasz się złęgo i wszystkich jego uczynków i wszystkij jego istoty?*) odpowiedz: Tak jest, odrzekam się. 3)

Chrzcić się mający: Tak jest, odrzekam się.

*) Ob. uwagę *) na str. 3.

Ksiądz: Czy wierzysz
w Boga Ojca (nastę-
puje **wyznanie wiary**
Apostolskie)? to odpo-
5 wiedz: Tak jest,
wierzę.

*) Czy ślubujesz,
wierze, którąś wy-
znał, być wiernym
10 i w niej trwać aż
do końca? to odpo-
wiedz: Tak jest, ślu-
buję.

Chrzcieć się mający:
15 Tak jest, ślubuję.

Ksiądz: Czy chcesz
być ochrzczonym?
to odpowiedz: Tak
jest, chcę.

20 Chrzcieć się mający:
Tak jest, chcę.

Ksiądz: Wyznajże te-
raz w obec tych
świadców wiare
zboru chrześciań-
skiego, do którego
wstąpić pragniesz.

Chrzcieć się mający: **wy-
znanie wiary Apostolskie.**

Ksiądz: *) Czy ślubu-
jesz tej wierze zo-
stać wiernym i w
niej trwać aż do
końca? to odpo-
wiedz: Tak jest, ślu-
buję.

Chrzcieć się mający:
Tak jest, ślubuję.

Ksiądz: Czy chcesz
być ochrzczony?

Chrzcieć się mający:
Tak jest, chcę.

Ksiądz: Wyznajmyż
wiare naszą chrze-
ściańską: (następuje **wy-
znanie wiary Apostolskie.**)

*) Czy ślubujesz
takowej wierze
zboru Jezusa Chry-
stusa być wiernym
i w niej trwać aż
do zgonu? to od-
powiedz: Tak jest,
ślubuję.

Chrzcieć się mający:
Tak jest, ślubuję.

Ksiądz: Czy chcesz
być ochrzczonym?

Chrzcieć się mający:
Tak jest, chcę.

(Ksiądz polewa **woda** trzykroć głowę przymującego Chrzest widocznym dla
świadców sposobem i mówi:

25 N. N., ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha
świętego. (†)

Wszechmogący Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chry-
stusa, który cię odrodził przez wodę i Ducha świętego i
odpuścił ci wszystkie grzechy twój, ten niech cię wzmacnia
łaską Swoją do żywota wiecznego. Amen.

30 albo:

*) Pytanie: „czy ślubujesz“ tylko w ten czas ma miejsce, kiedy confirmacja po
Chrzcie nie następuje,

Bóg wszelkiej łaski, który cię powołał do wiecznej chwały Swojej w Chrystusie Jezusie, ten niech cię doskonałym uczyni, utwierdzi, umocni, ugruntuje i wiarą przysposobi do żywota wiecznego. Amen.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

Złożmy dzięki: Wszechmogący, miłosierny Boże, który 5
 łaskawie Swoj kościół utrzymujesz i mnożysz, dziękujemy
 Ci z całego serca, żeś temu naszemu bratu (siostrze) do zna-
 jomości zbawienniej Twojej prawdy i do radosnego dzieciń-
 stwa odkupionych dopomógł. Ojcze niebieski, zachowaj i
 poświęcaj go (ją) w prawdzie Twojej, pomóż mu (jej) bojo- 10
 wać dobry bój, wiarę zachować i świat przewyciężyć ku
 Twej chwale. Nam zaś wszystkim dopomóż, abysmy koniec
 wiary, zbawienie dusz, odnieśli. Amen.

Błogosławieństwo.

2.

15

Sprawa zaczyna się **przemową** księdza przez niego samego ułożoną, przed którą może mieć miejsce rozmowa z katechumenem o prawdach fundamentalnych chrześcijańskich. Potem mówi

Ksiądz: [[Umiłowani w Panu. Aczkolwiek małe dzieci nie mające jeszcze wyrozumienia tego, co się z nimi dzieje, przez Chrzest mocą modlitwy 20 rodziców chrześcijańskich łasce Bożej poruczone bywają, nie wolno atoli dorosłych chrzczyć, chyba żeby grzech swój wyznali i wiarę swą w Chrystusa oświadczyli. Bo tak już Jan Chrzciciel według rozkazu Bożego każąc Chrzest pokuty ku odpuszczeniu grzechów chrzczył tych, którzy za grzechy swoje żałowali. Potem rozkazał Pan nasz Jezus Chrystus uczniom Swoim, 25 aby uczyli wszystkie narody i chrzcili je w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, obiecując zarazem: Kto uwierzy a ochrzci się, zbawion będzie. Według tej ustawy i apostołowie postępowali i żadnego nie ochrzcili dorosłego, któryby nie był złożył wyznania wiary pokutnej.]]

(Obróciwszy się do mającego się chrzcić): Ponieważ więc żądasz Chrzest wziąć jako zastaw odpuszczenia grzechów i jako pieczęć wcielenia do zboru Pańskiego, tedy się ciebie pytam

5 Po pierwsze: Czy uznawasz, żeś jest grześnikiem mogącym być tylko zbawionym przez łaskę Bożą w Chrystusie? to odpowiedz: Uznawam.

10 Po wtóre: Czy wierzysz w Boga Ojca, Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi; i w Jezusa Chrystusa, Syna jego jednorodzonego, Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi panny, umęczon pod dziewicy, Pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił do piekła, trzeciego dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosy, siedzi na prawicy Boga, Ojca wszechmogącego, ztamąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych; czy wierzysz w Ducha świętego, święty [[powszechny]] kościół chrześcijański, świętych pospolitowanie,*) obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny? to odpowiedz: Wierzę.

20 **) Po trzecie: Czy ślubujesz, wiernym zostać wierze przez ciebie wyznanej aż do końca, w społeczności kościoła naszego jak przez słuchanie słowa Bożego tak przez używanie świętej Wieczerzy Pańskiej pozostać? I czyś sobie z całego serca postanowił, zawsze chrześcijański żywot wieść, świata i jego grzesznej pożądlivosti się wyrzekać, jak przystoi dla członków Chrystusa i zboru Jego, i cierpliwie przyjąć wszystkie napominania chrześcijańskie? to odpowiedz: Tak jest.

25 Czy chcesz być ochrzczony? odpowiedz: Chcę.

*) Albo: społeczność świętych.

**) Ob. uwagę*) do poprzedzającego formularza na str. 21.

Dobrotliwy i wielki Bóg niech ci według miłosierdzia Swego do przedsięwzięcia twego udzieli łaski Swój i błogosławieństwa Swego, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

Przystąpże teraz, abyś otrzymał Chrzest święty (Odprawienie Chrztu, jak na str. 21 i nast. w. 22 i nast.)

5

N. N., ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Votum.

Modlitwa zakończająca.

Modlitwa Pańska.

10

Błogosławieństwo.

Pobłogosławienie położnicy.*)

1.

Kiedy położnica przy Chrzcie dziecięcia swojego, który się bezpośrednio przedtém odprawił, obecna była.

5 (Dziecię kładzie się na ręce matki. Ksiądz włożywszy rękę na głowę jej mówi):

Ponieważ ci Pan Bóg nasz w godzinie niebezpieczeństwa dopomógł, dzieciątko ci to [zdrowe] przyłożył do serca a teraz i to dziecko twoje przez Chrztę świętą w Chrystusie Jezusie za Swoje dziecko przyjął i za
10 dziedzica królestwa Swojego, składamy mu za Jego niezgłębione miłosierdzie cześć i dziękujemy i wyznawamy z tobą: Błogosław duszo moja Panu, a wszystkie wnętrzności moje imieniowi Jego świętemu. Błogosław duszo moja Panu i nie zapominaj wszystkich dobrodziejstw Jego. Na nowo pokładamy ufność naszą w Boga wszelkiej łaski i błagamy Go, aby cię z dziećciem twojém
15 od wszystkiego złego i nieszczęścia ciała i duszy szkodliwego zachował i przysposobił cię mocą Ducha Swego świętego, żebyś wychowała dziecko twoje w karności i napominaniu Pańskim, aby się stało człowiekiem Bożym, ku wszelkiej sprawie dobrej dostatecznie wyéwiczonym. Pokój niech będzie z tobą.

20 Błogosławieństwo z wkładaniem ręki.

---

*) Powyższymi formularzami, obyczajowi w zborach podanymi, nie wyklucza się używanie innych modlitw przydatnych i wtrącenie słów wzmacniających przez duchownego.

2.

Kiedy położnica do wyvodu swego się stawia, a dziecię jęj ochrzczone jest i żyje.

(Wywód może się albo w niedzielę albo w nabożeństwie poranném lub wieczorném dni powszednich odprawić, skoro zborowi oznajmiony a tenże do modlitwy przyczynnej napomniony został. 5

Ksiądz mówi:

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

Ponieważ ci, siostró moja w Chrystusie, Pan Bóg miłościwy błogosławił, w godzinie trwogi ci łaską Swoją pomógł, żywe ci dał i zdrowe dziecię, takowe też Chrztem Swoim świętym obdarzył i tobie zaś do zdrowia ciała dopomógł, poznaj więc takowe błogosławieństwo, dar i dobrodziejstwo Boga wiernego i czyń Jemu za to z całej duszy dzięki. Skłoń więc kolana twoje i módl się tak serdecznie:

Panie, wszechmogący Boże, który tworzysz z jednéj krwi wszystkich ludzi i dajesz każdemu żywot i oddech i czuwasz nad błogosławieństwem Twojem i ustawą Twoją, któreś wyrzekł nad małżonkami pierwszymi: dziękuję Ci, żeś mi łaskawie dopomógł, żywém i zdrowém mię dziecięciem obdarzył i w ostatnich tygodniach łaskawie ochronił, i że przez miłosierdzie Twoje dziecię moje we Chrztie świętym za dziedzica Twojego przyjętém jest. Proszę dobroci Twojej uprzejmój, ażebyś dziecię moje w przymierzu Twojem i Twoim kościele zachował i ku czci Twojej wychował a mnie dopomógł, takowe wesoło przed oblicze Twoje przyprowadzić, przez Jezusa Chrystusa, naszego i wszystkich dzieci Pana i Zbawiciela. Amen. 15 20

albo:

25

Ponieważ ci, siostró moja w Chrystusie, Pan Bóg łaskawie dopomógł, zdrowe ci dziecię darował, dziecięciu Chrzest święty a tobie wywód udzielił, Panu, który to wszystko z tobą wykonał, z głębi serca godzi ci się dziękować.

My zaś podnosimy z tobą w modlitwie serca i ręce w dziękczynieniu i prośbie przyczynnej do Boga, który modlitwy wysłuchiwa. 30

Wszechmogący, miłosierny Boże, Ojczy niebieski, składamy Ci z głębi serca cześć i dzięki, żeś téj matce dopomógł, wesołym zdrowego dziecięcia

widokiem ją obdarzył i to jój dzieciątko przez Chrztost święty w Chrystusie Jezusie dziecięciem Twojém i dziedzicem królestwa Twego niebieskiego uczynił. Prosimy Cię przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, żebyś się i nadał nad matką i dziecięciem zlitował, oboje od wszelkiego złego i przygody ciała i duszy
 5 zachował, łaskawie ich pielęgnował i piastował a osobliwie matkę przysposobił mocą Ducha Twego świętego, żeby dziecię swe wychowała w karności i w napominaniu Twojém, aby Tobie służyło i z wszystkimi wybranymi Ciebie chwaliło i wielbiło teraz i na wieki. Strzeż, Panie, wyjścia jój i wejścia w prawdziwej wierze do żywota wiecznego, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

10 Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo z wkładaniem rąk.

3.

Kiedy dziecię po Chrzcie umarło.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

15 Miła siostró w Chrystusie, gdyż Pan Bóg, obdarzywszy cię dzieciątkiem, takowe przez Chrztost święty w Chrystusie za Swoje dziecię i za dziedzica królestwa Swego niebieskiego przyjął, lecz potem według skrytej Swojej rady rychło je z tego świata odwołał i radość twoją w smutek zamienił, upokórzże się pod świętą wolę Boską, oddaj Mu cześć, a nie zapominaj i w smutku tój
 20 ziemi, ileś Mu dzięków winna za wszelkie miłosierdzie i za wszelką wierność, i że u Niego tylko jest źródło wszelkiej światłości i pociechy dla zasmuconych serc ludzkich. Módl się więc serdecznie w ten sposób:

Wieczny wszechmogący Boże, miły Ojczy niebieski, dziękuję Ci, żeś mi w godzinie niebezpieczeństwa łaskawie dopomógł, dziecię mi darował i takowe
 25 we Chrzcie świętym za dziedzica żywota wiecznego przyjął. A luboś mię zaś jego pozbawił i przez śmierć doczesną z tego świata je odwołał, z tego się cieszę, że to wszystko zmierza na chwałę imienia Twego i na mego dziecięcia zbawienie, i że miłe me dzieciątko w dzień sądny u Ciebie znajdę we wszelkiej doskonałości. Przyjmij me dzięki, o Ojczy dobrotliwy, żeś mię wyrwał z mój

słabości cielesnej a znowuś mi zdrowie przywrócił; bądź też i nadal Bogiem moim łaskawym i Ojcem, broń mię od wszelkiego złego ciała i duszy, utrzymaj mię stale w słowie Twém i zachowaj mię w prawdziwej wierze aż do końca, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

albo:

5

(Wstęp jak powyżej aż do „zasmuconych serc ludzkich.“ Potém):

Z Jobem tak mówmy: Pan dał, Pan wziął, niech będzie imię Pańskie pochwalone.

Wszeczmogący, miłosierny Boże, Ojczye niebieski, składamy Ci z głębokości serc naszych cześć i dzięki, żeś tej służebnicy Twojej w jej trwogach 10 i boleściach wiernym był pomocnikiem i obrońcą, i żeś téż jej dziecię we Chrście świętym za dziedzica wiecznego żywota przyjął. A ponieważś je według nie-doścignionej rady Twojej z tego świata zaś do Siebie zabrał, prosimy Cię pokornie, racz zasmuconej matce Pocieszyciela przysłać, któryby ją wprowadził we wszelką prawdę, nauczyłby ją téż poznać radę Twą niebieską i utwierdziłby 15 ją w wierze, że Ty w Twojem niezgłębioném miłosierdziu i tam jeszcze dajesz, gdzie odbierasz. Spraw, żeby jej wszystek krzyż i wszelka pokusa służyły ku błogosławieństwu, zachowaj ją w słowie Twojem i w prawdziwej wierze aż do końca i naucz ją zawždy chodzić drogą do żywota wiecznego prowadzącą, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen. 20

Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo z wkładaniem rąk.

4.

Kiedy się dziecię nieżywe urodziło albo przed Chrztem umarło.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen. 25

Miła siostró w Chrystusie, Pan Bóg Twój zasmucił cię według łaskawej woli Swojej, dopuścił, że dzieciątko twoje umarło, nim światłość tego świata zobaczyło, [zabrał dzieciątko twoje nagle do Siebie, nim Chrzest święty otrzymało,] i tak zamienił radość twoją w smutek. Uniż się tedy pod mocną ręką Bożą, aby cię pociecha Swą wzmocnił i wywyższył. Módl się tak w sercu 30 swoim:

Dziękuję Ci, Panie Boże, Ojcze niebieski, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, żeś mi w trwodze mojej łaskawie pomógł, a luboś mię według rady Twojej prędko zaś w smutek pogrążył, upewnić mię przecie chcesz, że nam, gdy Ciebie miłujemy, wszystkie rzeczy ku dobremu dopomagać muszą. Proszę
 5 Cię serdecznie, [poruczając duszę dziecięcia mojego w ręce twoje,] żebyś raczył nie odbierać pociechy Ducha Twójego odemnie, lecz łaskawie udzielił, żebym się zawsze ojcowskiej woli Twojej poddać nauczyła. Wysłuchaj mię, miły Ojcze niebieski, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

albo:

10 Ponieważ ci się z dzieciątkiem twojem nie powiodło według życzenia twego i woli twojej, lecz według świętej woli Boskiej, uniż się pod mocną ręką Bożą i mów z świętym śpiewakiem tak: Przeczże się smęcisz, duszo moja, a przecz sobą trwożysz we mnie? Czekał na Pana, albowiem Go jeszcze będę wysławiał za wielkie wybawienie twarzy Jego.

15 Wszechmogący, miłosierny Boże, Ojcze niebieski, Tyś tę matkę zachował i obronił, Tyś ją także śmiercią dziecięcia jej zasmucił. Nuż, Panie, wiemy, iż tym, którzy Ciebie miłują, wszystkie rzeczy ku dobremu dopomagają. Spraw więc według Twójego miłosierdzia niezgłębionego, żeby się ta Twoja obietnica i na tej służebnicy Twojej obficie spełniła. Obroń ją nadal od takiego żalu, udziel
 20 jej nowej mocy i siły, ześlij jej pociechę łaski Twojej i pokój, którego świat dać nie może, i dopomóż jej przez Ducha Twego świętego, żeby zawsze dobrą i łaskawą wolę Twoją spełniła, do czego też powołaną jest przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa Pańska.

25 Błogosławieństwo z wkładaniem rąk.

Konfirmacya.

A.

Popis (przesłuchanie) konfirmandów.

*) Wstępna pieśń.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

5

Pan niech będzie z wami.

Zbór: I z duchem twoim.

Ksiądz: Panie, słowo Twe jest pochodnią nogom moim
A światłością ścieżce mojej.

albo:

10

Wyspieguj mię, Boże, a poznaj serce moje;
Doświadcź mię a poznaj myśli moje.

Ksiądz: Módlmy się: Wszchemogący, miłosierny Boże, Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, dziękujemy Ci i wysławiamy święte imię Twoje, żeś dzieci te przyjął przez Chrztost święty do przymierza Twój łaski, żeś jako Ojciec ich aż dotąd strzegł i przez słowo Twoje wiódł do znajomości zbawiennój prawdy. Użycz im teraz, aby z radością otworzyły usta i wydały świadectwo o wierze i nadziei, która w nich jest. Użycz nam wszystkim łaski Twojej,

20

---

*) Gdy popis (przesłuchanie) nie odbywa się jako osobne nabożeństwo, ale bezpośrednio poprzedza nabożeństwo główne lub poboczne, albo też po nich następuje, to należy tylko ustępy grubsze literami wydrukowane jako niezbędne zatrzymywać.

żebyśmy w znajomości prawdy utwierdzeni i wzmocnieni zostali, abyśmy byli żywymi Twojego świętego zboru członkami, którzy Ciebie w słowach i uczynkach uwielbiają po wszystkie czasy i wiecznie. Amen.

5 Zbór: Amen.

Ksiądz: Odczytanie jednego z ustępów Ps. 25, 4—10; 119, 1—16. 19. do Rzym. 3, 23—28; 8, 14—17. do 2 Tymot. 3, 14—17. 1 Piotr. 1, 18—25. Jak. 1, 21—25.

10 Niebo i ziemia przeminą, ale słowo Boże trwa na wieki. Alleluja.

Zbór: Alleluja, Alleluja, Alleluja.

Ksiądz: Krótka przemowa.

Konfirmandy: Pieśń.

Następuje **popis (przesłuchanie)** konfirmandów.

15 Konfirmandy: mówią wspólnie **Modlitwę Pańską.*)**

Pieśń.

Ksiądz: Odmawia **modlitwę przez siebie ułożoną** albo następującą:

20 Wszchemogący, wieczny Boże, z którego się wszelka rodzina na niebie i na ziemi nazywa, składamy Ci chwałę i cześć, żeś i te dzieci wywyższył do tej godności, aby nauczone były w świętym słowie Twoim i poznały chwalebne bogactwo łaski Twój w Chrystusie Jezusie. Daj im Ducha Twego świętego, aby nie tylko im dalej tym więcej rosły w znajomości prawdy i trwały w niej statecznie, lecz przez nią żeby także budzone i posilane były do nabożnego i świętobliwego żywota. Przystosób ich serca 25 w świętym rozmyślanii i w modlitwie, żeby się z radością Tobie za własność pośubiły, a niech cichy pokój panuje w domach i sercach naszych. Zachowaj słowo Twoje w jego mocy i czystości nam i potomkom naszym i dopomóż, abyśmy według niego wszyscy postępowali w posłuszeństwie a na ostatek wieczne zbawienie odziedziczyli, przez Jezusa Chrystusa, Syna 30 Twego, Pana naszego. Amen.

Zbór: Amen.

Ksiądz: Błogosławieństwo.

Zbór: (po błogosławieństwie albo przed niem): Wiersz zakończający.

35 *) Kiedy popis (przesłuchanie) Modlitwą Pańską przez konfirmandów wspólnie mówioną się nie kończy, to ksiądz bezpośrednio przed błogosławieństwem ją odmawia.

B.

Pobłogosławienie konfirmandów.*) **Pieśń wstępna.**

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Tenci to dzień, który uczynił Pan. Rozweselmyż się a rozradujmy się weń. 5

Pan niech będzie z wami.

Zbór: I z duchem Twoim.

Ksiądz: Módlmy się: Wszechmogący Boże, miłosierny Ojcze, litości Twoje odnawiają się na każdy poranek a wielka jest prawda Twoja. Chwalimy Cię i wysławiamy Cię dla wszelkiego miłosierdzia i dla wszelkiej wierności, 10 któreś tym dzieciom aż dotąd tak obficie okazał. Spójrzj tedy na nie łaskawie i dzisiaj, gdy Tobie wyznanie i śluby swoje składają. Przysposób je Duchem Twoim świętym, aby je oświecał, posilał, doskonalił czynił i zbawienie im gotował w doczesności i wieczności. Amen.

Zbór: Amen. 15

Ksiądz: Odczytanie jednego z następujących ustępów: Mark. 8, 34—37. Łuk. 12, 1—9. Jan. 6, 66—69; 15, 1—11; 17, 6—11 do Rzym. 10, 10—17, do Kol. 2, 6—9, 1 do Tym. 6, 12—16.

Błogosławieni są, którzy słuchają słowa Bożego i strzegą Go. Alleluja.

Zbór: Alleluja, Alleluja, Alleluja. 20

Pieśń.

Ksiądz: **Przemowa.**

Konfirmandy albo zbór: Pieśń.

Ksiądz: Miłe dzieci, przez Chrztost święty zostałyście przyjęte 25 w przymierze łaski Boga w Trójcy Jedynej, byliście nuczane w ewangelickim wyznaniu, ćwiczone w wyrozumieniu słowa Bożego, a teraz jest też waszém pragnieniem, aby was w zborze dopuszczono do stołu Pańskiego. Uczynicież więc, co rodzice i chrzestni kiedyś uczynili w imieniu waszém, i wyznajcie wiarę naszą chrześcijańską. 30

*) Gdy konfirmacya nie odprawia się w nabożeństwie osobném, ale co do czasu połączona jest z nabożeństwem główném, tedy rozpoczyna się zaraz przemową. Nabożeństwo główne można wtedy, ile to jest dozwoloném, skrócić i ustępy formularza powyższego, poprzedzające przemowę, wypuścić.

Konfirmandy (wespól mówiąc): Wierzę w Boga Ojca, Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi; i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jednorodzonego, Pana naszego, który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi panny, dziewicy, umęczon

5 pod Pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił do piekła, trzeciego dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosą, siedzi na prawicy Boga, Ojca wszechmogącego, ztamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. Wierzę w Ducha świętego, święty [[po-
wszechny]] kościół chrześcijański, świętych pospolitowanie,*) obcowanie,

10 grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny. Amen.**)

Ksiądz: Czy chcecie według takowej wiary żyć, grzechu się wyrzec i Zbawiciela waszego naśladować, to odpowiedzcie: Chcemy, za pomocą Boską.

Konfirmandy: Chcemy, za pomocą Boską.

Ksiądz: Czy chcecie według takowej wiary żyć, grzechu się wyrzec i Zbawiciela waszego naśladować, to dajcie świadectwo o tém przyznawając się do przyrzeczenia Chrztu swego.

Konfirmandy: Wyrzekam się złego***) i wszystkich spraw jego i wszelkiej istoty jego i oddaję się Tobie, Boże Trójjedyny, Ojczy, Synu i Duchu święty w wierze i w posłuszeństwie, abym Tobie był wiernym aż do mego skonańia. Amen.

*) Albo: społeczność świętych.

**) Wyznanie wiary może i ksiądz odczytać a dzieci potwierdzają je jako swoje, powiadając: Tak jest. Może też być wyznane od pojedynczych dzieci, co reszta ich, przystając na to, potakuje.

***) Obacz uwagę na str. 5.)*

Ksiądz: Chcecie więc, abyście to wszystko mogli, podanych wam środków łaski sumiennie używać, z pilną modlitwą wiernie trzymać się słowa Bożego i stołu Pańskiego, poddawać się chętnie pod ustawy i karność kościoła i tak za pomocą Bożą jako wierne członki naszego kościoła ewangelickiego w prawdziwej wierze i w życiu bogobojującym wytrwać aż do waszego skonania? to odpowiedzcie: Tak, chcemy, za pomocą Boską. 5

Konfirmandy: Tak, chcemy, za pomocą Boską.

Ksiądz: Do tego niech wam dopomoże Bóg, Ojciec wszechmogący, dla Jezusa Chrystusa, przez Ducha Swego świętego. Do chcenia niech wam doda skutecznego wykonania, abyście w tym wszystkiem pozostały, wzrastały i pomnażały się. 10

Módlmy się: Panie Jezu Chryste, Synu Boży, któryś powiedział: Jeżeli wy będąc złymi, umiecie dary dobre dawać dzieciom waszym, czemuż więcej Ojciec wasz, który jest w niebiesiach, da Ducha świętego tym, którzy Go proszą; prosimy Cię, posilaj te dzieci Duchem Twoim świętym, aby trwały w posłuszeństwie Ewangelii Twojej, walczyły przeciwko diabłu i własnej krewkości, nie zasmucały Ducha świętego, ani zgorszenia nie dawały kościołowi Twemu świętemu, lecz aby życie ich służyło ku chwale Twojej, onym samym ku zbawieniu a innym ku poprawie, jakoś Ty rozkazał i nam przyobiecał. Amen. 15 20

(Konfirmandy wywołane przez księdza przystępują po jednym albo gromadkami do ołtarza, gdzie przyklękawszy otrzymują [[z podaniem i]] z wkładaniem rąk **błogosławieństwo** jedną z następujących formuł błogosławieństwa, która, gdzie taki zwyczaj, poprzedzona być może pamiętnym wyrokiem biblijnym. 25

a) Błogosławieństwo Boga, Wszechmogącego, Ojca i Syna i Ducha świętego niech zstąpi na was i niech pozostanie z wami teraz i po wszystkie czasy. Amen. 30

b) Bóg Ojciec, Syn i Duch święty niech użyczy wam Swój łaski, opieki

i obrony przeciwko wszystkiemu złemu, siły i pomocy ku wszystkiemu dobremu, dla zasługi jedynego Odkupiciela naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

5 c) Ojciec niebieski niech odnowi i rozmnoży w was dar Ducha świętego ku wzmocnieniu waszej wiary, ku posileniu w pobożności, ku cierpliwości w utrapieniu i ku zbawienną nadziei żywota wiecznego przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

d) Bóg wszelkiej łaski, który was powołał do wiecznej chwały Swojej w Chrystusie Jezusie, ten niech was doskonałymi uczyni, utwierdzi, umocni i ugruntuje i mocą Swoją zachowa do zbawienia wiecznego. Amen.

10 e) Sam Bóg pokoju niech was zupełnie poświęci, i cały duch wasz i dusza i ciało niech będą bez nagany zachowane na przyjście Pana naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

Ksiądz: (wszystkim konfirmandom udzieliwszy błogosławieństwo): Bóg i Ojciec
15 Pana naszego Jezusa Chrystusa, który począł w was dobrą sprawę, niech raczy ją też potwierdzić i skutecznie wykonać przez Ducha Swego świętego aż do dnia Jezusa Chrystusa. Amen.

[[Konfirmowanych śpiew.]]

Ksiądz: Miłe dzieci, ponieważście na wyznanie wasze i ślub
20 wasz błogosławieństwo kościoła otrzymały, więc jako postanowiony sługa kościoła udzielam wam prawo pożywania świętej Wieczerzy Pańskiej i uczestnictwa we wszystkich duchownych darach i dobrach zboru, którego głową jest Pan nasz Jezus Chrystus.

25 Was zaś, umiłowani w Panu, napominam, żebyście młodych tych chrześcian uznali w Chrystusie Jezusie jako miłe dzieci Boże i współdziedzice Chrystusowe. Przeto powinniście je uważać jako najdolegliwiej sobie polecione i wyświadczać im chętnie wszelką chrześciańską posługę i miłość na ciele i na duszy, oddalać od nich wszelkie zgorzenie a raczej pomagać, aby chodziły drogą wąską,
30 która prowadzi do żywota wiecznego. Amen.*)

*) Zamiast powyższej przemowy do zboru (w. 22—31) może przed modlitwą kończącą także miejsce mieć przemowa przez księdza ułożona.

Módlmy się: Wszechmogący, wieczny Boże, który chcenie i skuteczne wykonywanie wszystkiego dobrego w nas sprawujesz, błagamy Cię za temi dziećmi Twojemi, na któreśmy ręce wkładali, abys Ty ich Sam przez Ducha Twego świętego o łasce Twojej upewnił. Daj, aby nad niemi zawsze 5
 czuwało ojcowskie miłosierdzie Twoje, na nich spoczywało błogosławieństwo Twoje, i kieruj tak ich drogi, aby na ostatek otrzymały żywot wieczny przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

albo:

10

Wszechmogący, miłosierny Boże, Ojczye niebieski, który wszystko dobre w nas rozpoczynasz, potwierdzasz i skutecznie wykonywasz, dziękujemy Ci z serca, żeś dzieci te darował kościołowi Twojemu, przez Chrztost święty je odrodził a teraz tak je oświecił, że tę łaskę Twoją i odkupienie swoje w Chrystusie Jezusie, Synu Twoim miłym, Panu naszym, same znają i przed Tobą 15
 i przed zbroem Twoim teraz same wyznały. Prosimy Cię serdecznie, racz w nich mnożyć Ducha Twego świętego, aby jako wierne członki zboru Twojego w prawdziwej wierze i w posłuszeństwie Ewangelii były stateczne i wytrwały aż do końca, ani też przez żadną fałszywą naukę, ani przez żadną pożyteczność ciała od prawdy wyznanej odwieść się nie dały. Użycz im, żeby ku 20
 wszelkiemu upodobaniu Twemu według Chrystusa, głowy naszej, wzrastały coraz więcej we wszelkiej mądrości, sprawiedliwości i świętobliwości, aby Ciebie i Syna Twego miłego, Pana naszego, oraz z Duchem świętym jako jedyne go prawdziwego Boga coraz zupełniej poznawały, goręcej miłowały i u bliźnich swoich słowami i uczynkami przez całe życie chwaliły i wysławiały, 25
 aby tak według swego przymierza Chrztu zachowały wiarę i sumienie dobre, chrześcijański żywot wiodły, cierpliwie znosiły utrapienia, zbawiennie umierały przez tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Tobą i z Duchem świętym żyje i króluje na wieki. Amen.

30

Zbór: Wiersz zakończający.*)

) Ksiądz: **Modlitwa Pańska. Błogosławieństwo.

*) Wiersz z pieśni może i po błogosławieństwie być śpiewanym.

**) Kiedy bezpośrednio po konfirmacji święta Wieczerza Pańska się odprawuje, zamiast błogosławieństwa zaraz [spowiedź się przyłącza i potem] komunია się odbywa.

35

Przyjęcie konwertytów z kościoła rzymskiego.

(Formularza tego używa się tylko w takich razach, gdy konwertyta uroczystego przyjęcia żąda.)

5 Książdz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego Amen.

Umiłowani w Panu, oto ten obecny. N. N. [[należący dotąd do kościoła rzymskiego]] przez badanie i przez naukę nabył pewnego przekonania o prawdzie wyznania ewangelickiego i pragnie być przyjętym w społeczność kościoła naszego. Chce więc teraz publicznie wyznanie swoje złożyć i zarazem
10 uroczyście ślubować, że jemu chce zostać wiernym w słowie i uczynku. Do takiego przedsięwzięcia wołajmy do Pana o pomoc i tak się módlmy:

Wszehmogący, miłosierny Boże i Ojcze, chwalimy i wielbimy Cię, żeś
sobie między nami kościół zgromadził, w którym nam słowo Twoje jako
jasne światło świeci i sakramenta święte według ustanowienia Syna Twego
15 podawane bywają. Prosimy Cię pokornie, racz obecnemu naszemu bratu, mającemu być przyjętym do kościoła naszego, użyzyć, żeby wesoło otworzył
usta ku wyznaniu wiary, racz go w niej wzmocnić i utwierdzić i siłą go
obdarzyć, aby ewangelicką wiarę we wszystkiém ozdobił żywotem ewan-
gelickim i w téj wierze świat przewyciężył przez Jezusa Chrystusa, Pana
20 naszego. Amen.

(Tu można odczytać stósowny ustęp z pisma świętego jako Mat. 3,3—16; Jan. 10, 27—30; 15, 5—6; Dziej. Ap. 4, 12; do Rzym. 3, 21—28; 10, 8—13;

1 do Kor. 1, 23—31; 3, 11—17; 2 do Kor. 4, 5—10; do Kol. 1, 9—14;
1 do Tym. 2, 5. 6; 6, 11—16, i przyłączyć krótką przemowę.)

Przed Bogiem wszechwiedzącym i w obecności tych świadków chciej
teraz odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy się przyznajesz ustami i sercem do pisma świętego jako jedynego 5
źródła i prawidła wiary chrześcijańskiej i życia chrześcijańskiego, i czy
chcesz słowo Boże považać nad wszystkie ustawy ludzkie jako nieomylną
wskazówkę do zbawienia? to odpowiedz: Tak jest.

2. Czy wierzysz, że Jezus Chrystus, Syn Boży, jest naszym Zbawicielem 10
prawdziwym, jedynym pośrednikiem między Bogiem i ludźmi, głową naj-
chwalebniejszą zboru Swego, i że niema innego prócz Niego pośrednika
i Pana kościoła Jego? to odpowiedz: Wierzę.

3. Czy o tém jesteś przekonany w sercu swoim, że zbawienie nasze 15
polega jedynie na łasce Bożej, którą mamy w wierze, a nie na zastudze
uczynków naszych? to odpowiedz: Jestem.

4. Czy chcesz za pomocą Boską wiarę twą potwierdzić w życiu 20
poświęcenia i modlitwy i wiernie się trzymać świętego słowa Bożego i
sakramentu jako też nabożeństw i ustaw kościoła naszego ewangelickiego?
to odpowiedz: Chcę, za pomocą Boską.

(Tu może mieć miejsce potwierdzenie przez podanie ręki.) 20

Na takie twoje wyznanie i przyrzeczenie przyjmuję cię w społeczność
kościół ewangelickiego i ogłaszam cię za członka jego.

Bóg, Ojciec niebieski, niech potwierdzi i zachowa sprawę dobrą, którą 25
począł w tobie i niech pomnoży w tobie dar Ducha świętego ku wzmocnieniu
wiary twojej, ku mocy w świętobliwości, ku cierpliwości we wszystkich
uciskach i ku zbawiennęj nadziei żywota wiecznego przez Jezusa Chrystusa,
Pana naszego. Amen.

Módlmy się: Miłosierny Boże, składamy Ci serdecznie cześć i dzięki, 30
żeś bratu temu miłemu udzielił łaski do dobrego wyznania. Dopomóż mu,
ażeby je wiernie zachował ku zbawieniu swęj duszy i ku radości zboru
Twojego. Oświeć go Duchem Twoim świętym ku posłuszeństwu wiary, która

świat przewycięża, i ku usilności w poświęceniu, bez którego nikt Ciebie oglądać nie będzie. Użycz mu dla wszystkich potrzeb życia silnej Twój obrony; odwróć od niego niebezpieczeństwo, nieprzyjaźń i biedę. Krzyż zaś, który według mądrzej Twojej rady nań włożysz, racz mu pomódz nosić
5 a daj, aby wszystkie rzeczy mu dopomagały ku dobremu. Daj mu wesolą nadzieję dziedzictwa niebieskiego i pomóż mu bieg wśród żywota na świecie tak wykonać, żeby się jeszcze przed tronem Twoim radował z wyznania swojego dzisiejszego i z wszystkich cudów chwalebnej łaski Twojej.

Nas wszystkich, wierny Boże, racz zachować przy słowie Twojem,
10 żebyśmy stali w wolności, którą nas Chrystus wolnymi uczynił. Strzeż i błogosław święty Twój kościół chrześcijański, pomnóż liczbę wierzących w Ciebie i wzmocnij ich na człowieku wewnętrznym; spraw, żeby nasz kościół ewangelicki, zbudowany na fundamencie apostołów i proroków, którego Jezus Chrystus jest kamieniem węgielnym, roś w święty kościół
15 w Panu. Pomóż nam wszystkim bojować dobry bój wiary, żebyś i nam kiedyś mógł oddać koronę sprawiedliwości z wszystkimi, którzy umiłowali sławne przyjście Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

albo:

Wszchemogący, miłosierny Boże, Ojciec niebieski, dziękujemy Ci, żeś nam
20 według łaski Twój darował świętą Twą Ewangelię, i wielbimy imię Twoje, żeś i tego brata naszego do znajomości jój doprowadził. Prosimy Cię, dopomóż, aby poznana wiarę z serca wierzył a w takowej wierze z nami wszystkimi aż do skonania mężnie wytrwał przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego. Amen.

25 Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo.

Ślub małżeński.

[[Pieśń wstępna.]]

W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Umiłowani w Panu, otoście się tu stawili do domu Bożego, aby według ustawy Bożej wstąpić w święty chrześcijański stan małżeński i Boskie odnieść błogosławieństwo. Chciejcież więc pokornie przed Bogiem słuchać, co Jego słowo o świętym stanie małżeństwa nam mówi. 5

Posłuchajcie najprzód, jako Bóg Sam stan małżeński postanowił i poświęcił. Mówi: Nie dobrze być człowiekowi samemu; uczynię mu pomoc, któraby była przy nim. A przyłączwszy Bóg do męża niewiastę mówi: Przetoż opuści człowiek ojca swego i matkę swoją i przyłączy się do żony swojej. 10

Posłuchajcie po wtóre, że mąż i żona stale i niezłomnie ze sobą mają być złączeni i sobie obowiązani, jak Pan mówi: Co Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza. Według tych słów Chrystusowych jest wola Boga, że małżeństwo tylko przez śmierć ma być rozłączone. 15

Jak małżonkowie chrześcijańscy z sobą obchodzić się mają, uczyliśmy się od dzieciństwa: mamy się Pana Boga bać i onego miłować, abysmy uczciwy i wstydlivy żywot prowadzili w słowach i w uczynkach, i żeby każdy małżonkę swoją miłował i w uczciwości miał. Apostół Paweł pisze o tém: Mężowie, miłujcie żony wasze, jako i Chrystus umiłował kościół i wydał 20

Samego Siebie zań. Tak powinni miłować mężowie żony swoje jako swoje własne ciała. Kto miłuje żonę swoją, samego siebie miłuje. Żony zaś mają być poddane mężom swoim jako Panu. Albowiem mąż jest głową żony jako i Chrystus głową kościoła,
5 a On jest Zbawicielem ciała Swego. Jako tedy kościół poddany jest Chrystusowi, tak też żony mężom swoim we wszystkim.

Na ostatek dla grzechu Bóg małżonkom różny krzyż przeznaczył. Lecz to ma być ich pociechą, że stan małżeński przed Bogiem jest przyjemnym i błogosławionym. Bo jak na początku
10 napisano: I błogosławił im Bóg, i jako Syn Boży wesele w Kanie uczcił obecnością Swoją i tam pierwszy Swój cud uczynił, tak Pan chce bez przestanku małżeństwo poświęcać i błogosławić, i wszystkich, którzy w Nim ufają, pomocą Swą rozweselić.

Taką świętą sprawą jest stan małżeński. Od Boga jest
15 postanowionym, a Bóg go chce obronić od rozterek, w krzyżu i niedoli go chce uświęcić i zachować, małżonkom udzielić pokoju, zgody i miłości i obfitęm ich koronować błogosławieństwem, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa.

Takiego błogosławieństwa niech raczy wam udzielić Bóg
20 miłosierny. Amen.

Zamiast powyższej przemowy może nastąpić i **mowa przez księdza ułożona**, do której należy przyłączyć następującą krótką **przemowę**.

Umiłowani w Panu, posłuchajcież korząc się przed Bogiem, co Jego słowo o świętym stanie małżeńskim nam mówi.

25 Stan małżeński od Boga Samego jest postanowiony, jako napisano: Nie dobrze być człowiekowi samemu. Uczynię mu, mówi Pan, pomoc, któraby przy nim była. Dla tego opuści człowiek ojca swego i matkę swoją i przyłączy się do żony swojej. Pan nasz i Zbawiciel o związku małżeńskim mówi: Co Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza, i uczy nas, że według Boskiej woli małżeństwo
30 tylko przez śmierć ma być rozłączone. Mąż też i żona nauczani bywają, jak im się należy z sobą i postępować i sprawować się: Mężowie, miłujcie żony

wasze a nie bądźcie surowymi przeciwko nim. Żony, bądźcie poddane mężom swym, tak jak przystoi w Panu. Również mówi apostoł Piotr, żeby żony miały nadzieję w Bogu a mężom swoim były poddane, mężowie zaś, aby żonom jako współdziedzicom łaski żywota oddawali uczciwość należytą.

W rozlicznym krzyżu i w biedzie na ziemi także i w małżeństwie dostarcza 5
nam Bóg błogosławieństwa i pomocy, jak w 128 Psalmie napisano: Błogosławiony
wszelki, który się boi Pana i chodzi drogami Jego. Bo pracy rąk twoich
pożywać będziesz; błogosławionym będziesz i będziec się dobrze działa. Oto taki
będzie ubłogosławiony mąż, który się boi Pana.

Umiłowani w Panu; Pan Bóg niech Sam skłoni serca wasze do Swój 10
prawdy i litości. Amen.

Przed Bogiem wszystkowiedzącym i w obecności tych
świadców chrześcijańskich pytam się ciebie, N. N., czy
chcesz tę obecną N. N.*) z Bożej ręki przyjąć za swoją żonę
[małżonkę], miłować ją i mieć ją w uczciwości, w radości i 15
w smutku jej nie opuszczać i związek małżeński z nią zachowy-
wać jako święty i niezłomny, aż was śmierć rozłączy? Jeżeli
to jest wola i postanowienie serca twojego, powiedz: Tak jest.

Przed Bogiem wszystkowiedzącym i w obecności tych
świadców chrześcijańskich pytam się ciebie N. N.*) czy chcesz 20
tego obecnego N. N. za twego męża [małżonka] z Bożej ręki
przyjąć, miłować go i mieć go w uczciwości, być mu poddaną
w Panu, w radości i w smutku go nie opuszczać i związek
małżeński z nim zachowywać jako święty i niezłomny, aż
rozłączy was śmierć? Jeżeli to jest wola i postanowienie serca 25
twojego, to powiedz: Tak jest.

---

*) Kiedy ślub po cywilnym małżeństwie zawarciu w tym samym dniu następuje,
albo kiedy ksiądz uznawa, lubo cywilne małżeństwo w innym dniu poprzednim zawartem
zostało, że małżonkowie w małżeńską życia społeczność jeszcze nie wstąpili, należy tu
zwyczajnie używać nazwiska pochodzącego z ojca a nie z małżonka i, o ile ten zwyczaj 30
istnieje, tytułu „panna“.

(Tu każe ksiądz pierścienie ślubne zamienić i złączyć prawe ręce i mówi):

Gdyżecie tedy tak tu publicznie przed Bogiem i w obecności tych świadków chrześcijańskich wyznali, prawe ręce sobie dali (i pierścienie ślubne zamienili,) to oddaję was ja
5 jako postanowiony sługa kościoła w święty chrześcijański stan
małżeński w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. † Amen.
Co Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza.

albo:*)

Przed Bogiem wszystkowiedzącym i w obecności tych
10 świadków chrześcijańskich pytam się ciebie, N. N., czy chcesz
tę N. N.*) za żonę [małżonkę] twoją według słowa Bożego
i woli Jego mieć i za taką uważać, miłować ją i czcić,
w radości i smutku jej nie opuszczać i związek małżeński z nią
świętobliwie i niezłomnie zachować, aż was śmierć rozłączy?
15 Jeżeli to jest wola i postanowienie serca twojego, to powiedz:
Tak jest.

Przed Bogiem wszystkowiedzącym i w obecności tych
świadków chrześcijańskich pytam się ciebie, N. N.,*) czy chcesz
tego N. N., za męża [małżonka] twego według słowa Bożego
20 i woli Jego mieć, za takiego uważać, miłować go i czcić, być
mu poddaną w Panu, w radości i smutku go nie opuszczać
a związek małżeński z nim świętobliwie i niezłomnie zachować,
aż was śmierć rozłączy? Jeżeli to jest wola i postanowienie
serca twojego, to powiedz: Tak jest.

25 (Tu każe ksiądz pierścienie ślubne zamienić i złączyć obie prawe ręce i mówi:

Gdyżecie tedy tak tu publicznie przed Bogiem w obecności
tych świadków chrześcijańskich wyznali i prawe ręce sobie

*) Gdy społeczność małżeńska już istnieje, używa się przy pytaniach ślubnych powyższego po „albo“ następującego formularza; tylko zamiast słów: Czy chcesz tę
30 (względnie: czy chcesz tego N. N.) należy pytać się tak: Czy chcesz tę małżonkę
twoją względnie: „czy chcesz tego małżonka twego.“

podali, [zamieniwszy pierścienie ślubne], błogosławię ja, jako postanowiony sługa kościoła, związek wasz małżeński w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

Co Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza.

Módlmy się: Panie Boże, któryś mężczyznę i niewiastę 5 stworzył i do stanu małżeńskiego przeznaczył a przez to święte przymierze Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa i Jego zboru oznaczył, prosimy niewyczerpanej dobroci Twojej, ażebyś takowy Twój porządek łaskawie między nami zachował. Osobliwie 10 racz tym małżonkom błogosławieństwa Twojego obficie udzielić i ich Duchem Twoim świętym rządzić, żeby w stanie swoim tak żyli, jakoby służyło Tobie ku czci a onym samym ku doczesnemu i wiecznemu dobremu powodzeniu. Zachowaj 15 ich w łasce Twojej i dopomóż im do żywota wiecznego, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

albo:

Panie Boże, któryś stworzywszy mężczyznę i niewiastę do stanu małżeńskiego ich przeznaczył i przez to święte przymierze Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa i Jego zboru wyobraził, prosimy niewyczerpanej dobroci Twojej, 20 żebyś nie dopuścił, iżby takowe dzieło Twoje się zachwiało ani się zniszczyło, lecz to sprawił, żeby między nami zachowane zostało, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

albo:

Wszchemogący, wieczny Boże, wierny Ojczy niebieski, składamy Ci z serca 25 cześć, chwałę i dzięki, żeś nam ubogim ludziom ku dobremu święty stan małżeński Sam postanowił i obecnością Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa w Kanie przyzdobił, i prosimy Cię, żebyś Ty z Twojém dobrém błogosławieństwem u tych obecnych małżonków mieszkał, aby w takowym stanie według słowa Twego świętego i woli Twój świętej żyli. Wzmocnij i zachowaj w nich miłość 30 nieobludną, żeby się wzajemnie serdecznie miłowali i jednoby z drugiego prawdziwą pomoc miało. Pomóż im, żeby Ciebie, Boga naszego i Ojca zawsze miłowali i czcili, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego. Amen.

albo:

Wszechmogący, wieczny Boże, spojrzij z świętego tronu Twojego w niebiesiech na tych obecnych małżonków i wyléj na nich błogosławieństwo Twoje, któreś w raju wyrzekł; poświęć ich na ciebie i na duszy i złącz ich serca i dusze małżeńską świętą miłością przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego,
5 który z Tobą i z Duchem świętym żyje i króluje, Jeden prawdziwy Bóg, chwalony na wieki wieków. Amen.

albo:

Wszechmogący, wieczny Boże, któryś Sam stan małżeński postanowił mając w nim upodobanie, udziel tym małżonkom Ducha Twego świętego, żeby
10 w pokoju i we wszelkiej świętobliwości z sobą żyli, i żeby, lubo pokusom nie ujdą, spótecznie łaskawą Twoją pomoc i błogosławieństwo twoje czuli a na koniec do wiecznej radości i zbawienia doszli przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

albo:

15 Panie, Boże nasz, Ty pomocy i pociecho nasza wieczna, spojrzij łaskawie na tych nowożeńców, którzy według Twojego postanowienia związek małżeńskiej miłości i wierności zawarli. Błogosław ich wejściu i wyjściu i prowadź ich Duchem Twoim świętym. Spraw, żeby dusze ich w Chrystusie Jezusie ku
20 jednej myśli były zjednoczone miłością, która jest związką doskonałości. Wzbudź ich Duchem Twoim świętym, ażeby słowo Chrystusa obficie między nimi mieszkało, a oni we wszystkiém modlitwę i prośbę swą z dziękowaniem do Ciebie zanosili. Wspomagaj i błogosław dzieło rąk ich. Dopomóż, aby i krzyż ich i ucisk przez pokutę, wiarę i cierpliwość obracały się w ustawiczne dla nich błogosławieństwo. Uczyń Sobie w ich domu i sercu mieszkanie Twoje a spraw, ażeby oboje pa-
25 miętali na to, jakoby jedno drugiego z sobą do nieba zawiodło. Doprowadź ich czasu swego z tego tu pielgrzymstwa do Twojego niebieskiego domu ojcowskiego dla Jezusa Chrystusa. Amen.

Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo.

30 (Gdzie zwyczaj, następuje po błogosławieństwie wręczenie Biblii ślubnej.)

№ 310 201 i 7-9 wyrybiesz się duszo, w niedoby

Komunia chorych.

Gdy ksiądz wezwany zostanie, aby choremu podał Wieczera Pańską, niech naj-
przód przekona się o tém, czy chory sam jej pragnie i czy też jest w takim stanie,
żeby ją mógł godnie przyjąć.

Gdy znajduje chorego ^{niezdolnym} do ^{przyjęcia} pożywania Wieczery Pańskiej, niech go 5
poleca w serdecznej modlitwie przyczynnej łasce Bożej. Gdy już skonał chory, niech
się pomodli z pozostałymi i za nich.

Jeżeli można podać choremu święty Sakrament, to odprawia ksiądz uroczystość
według cielesnego i duchownego stanu chorego mniej więcej skracając zwyczajny formu-
larz. Niezbędne ustępy są w następującym formularzu oznaczone drukiem. 10

Zaleca się, ^{by} żeby ^{chorego} powinowaci chorego, o ileby do ^{przyjęcia} przyjęcia świętej Wieczery
Pańskiej przygotowani byli, nie tylko jako świadkowie ale także jako współpożywający
udział brali w tej uroczystości. Także należy przed takową stół komunijny przed oczami
chorego ustawić i godnie nakryć.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen. 15

Mili przyjaciele w Panu Jezusie Chrystusie! Ponieważ Bóg brata na-
szego miłego (siostrę) ciężką ^{ciężką} nawiedził chorobą i słabością, ^{prosimy} prosimy za nim ^(nia)
Boga o Ducha świętego, ^{żeby} żeby ^{mu} mu był łaskaw i miłosierny i ^{dzielił} dzielił przez ^(jej)
święty Sakrament Ciała i Krwi Jezusa Chrystusa grzechów odpuszczenia, po-
koju, ^{po} poćiechy i zbawienia. 20

Módlmy się: (następuje modlitwa ^{własnymi} własnymi słowy księdza, albo jedna z na-
stępujących):

Miłosierny Boże i Ojcze, prosimy Cię dla Jezusa Chrystusa, spojrzij
łaskawie na tego chorego. ^{Wspieraj} Wspieraj go pomocą Twoją, ^{wzmocnij} wzmocnij jego wiarę,
pomóż mu ^{bojować} bojować i zwyciężyć. O Panie Jezu Chryste, któryś za nas 25

krzyż poniósł, przysposób go, żeby chętnie krzyż nosił za Tobą i uwieńczy go po dokonany^{ch} życia biegu koroną żywota wiecznego. Amen.

albo:

5 Wszechmogący Boże, Ojciec niebieski, który się nie kochasz w śmierci grzeszników ani w ich zatraceniu, ale chcesz, żeby się nawrócili a żyli, prosimy Cię serdecznie, żebyś raczył odwrócić słusznie zasłużone kary grzechów naszych a ku dalszej poprawie naszej miłosierdzia Twojego łaskawie użyzył, dla Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

albo:

10 Z głębokości wołam do Ciebie o Panie; Panie wysłuchaj głos mój, nakłoń uszu Twoich do głosu prośb moich. Panie, będzieszli nieprawości upatrywał, Panie któż się ostoi? Ale u Ciebie jest odpuszczenie, aby się Ciebie bano. Oczekuję na Pana; oczekuje dusza moja i jeszcze oczekuje na słowo Jego. Dusza moja oczekuje Pana pilniej niż straż świtania, która strzeże
15 aż do poranku. Oczekuje Izraelu na Pana; albowiem u Pana jest miłosierdzie a obfite u Niego odkupienie. Onci Sam odkupi Izraela od wszystkich nieprawości jego. Amen.

(Następuje krótka przemowa do chorego, zamiast której może też jedno z **napomnień** następujących być używane.)

20 Tak mówi Pan: Pójdźcie do Mnie wszyscy, którzyście spracowani i obciążeni, a Ja wam sprawię odpocznienie. Weźmijcie jarzmo Moje na się, a ucicie się ode Mnie, żem Ja cichy i pokornego serca, a znajdziecie odpocznienie duszom waszym; albowiem jarzmo Moje wdzięczne jest, a brzemie Moje lekkie jest.

25 [Miły bracie w Chrystusie,] ponieważ pragniesz świętej Wieczerzy Pana naszego Jezusa Chrystusa, uważaj najprzód, co Paweł apostoł mówi: „Niechże tedy człowiek samego siebie doświadczy a tak niech je z chleba tego i z kielicha tego niechaj pije.“ Dla tego upokórz się w prawdziwej pokucie przed Bogiem, wyznaj szczerze grzechy swoje i wyrzekaj się z serca wszelkiej ufności w własną sprawiedliwość. Albowiem ten Sakrament sumieniem
30 zasmuconym, uznawającym grzechy swoje a z nich odkupienia pragnącym

dany jest na pociechę i posilenie. Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości; albowiem oni nasyceni będą.

Pan cię wzywa na ucztę do Siebie, aby ci darował odpuszczenie grzechów, żywot i zbawienie. Dla tego chwyć się wiarą mocno tego i nabywaj z tego pociechy, że Pan, poniósłszy niemocy nasze i wzięwszy na się 5
boleści nasze, i za ciebie ciało Swoje na śmierć wydał i krew Swoją za
ciebie przelał, i że ci teraz Swój święty Sakrament ofiaruje jako pewny
zastaw Twojego udziału odkupienia, które nam przez gorzką Swą mękę i
śmierć i zmartwychwstanie zwycięskie nabył.

Tak więc przyjmując Sakrament święty powinieś składać dzięki i 10
cześć za Jego łaskę niewypowiedzianą, przytém też gotowym być, Panu, który
cię umiłował aż do śmierci, z ciałem i duszą się oddać, krzyż swój cierpli-
wie ponosić, samego siebie się zaprzeć i bliźniemu twemu z serca odpuścić,
jako i Chrystus nam odpuścił. Amen.

Wyznajże grzechy swoje i błagaj o odpuszczenie dla Jezusa Chrystusa. 15
Módl się zemną tak:

albo:

[Mily bracie w Chrystusie], ponieważ pragniesz Wieczery Pana naszego Jezusa Chrystusa, uważaj i przyjmij z powagą do serca, że ktokolwiek chce 20
ten święty Sakrament godnie i ku swemu błogosławieństwu przyjąć, według
napomnienia apostolskiego siebie samego ma doświadczać, grzechy swe
uznać i za nie żałować i łaski Bożej ku odpuszczeniu tychże wiernie i
z ufnością dziecinną szukać i upraszać. Złóż najprzód wyznanie grzechów
twoich tak zemną mówiąc:

Wszchemogący Boże, miłosierny Ojcze. Ja ubogi, nędzny 25
grzeszny człowiek wyznawam Tobie wszystkie moje grzechy
i nieprawości, którychem się dopuścił myślami, słowami i
uczynkami, któremim Cię kiedykolwiek rozgniewał i na
ukaranie doczesne i wieczne sobie zasłużył. Ale mi ich
wszystkich serdecznie żal i proszę Cię dla niewyczerpanego 30

5 miłosierdzia Twego i dla niewinnej i gorzkiej męki i śmierci Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa, racz miłosierny i litościwy być mnie ubogiemu grzesznemu człowiekowi, wszystkie moje grzechy mi odpuścić i ku poprawie mojej Ducha Twego świętego mocy mi użyzyć. Amen.

albo:

10 Ja ubogi grzeszny człowiek wyznawam przed Bogiem, że przeciw wszystkim Jego przykazaniom myślami, słowami i uczynkami wiele zgrzeszyłem i z przyrodzenia w grzechach poczęty jestem i zepsuty, pod gniewem Bożym i wiecznej winien śmierci. Dla tego serce moje w smutku jest zagrożone i żał mi, że Boga, Pana mojego rozgniewałem i proszę, żeby mi Bóg chciał wszystkie moje grzechy dla Syna Swego miłego Jezusa Chrystusa łaskawie odpuścić i Duchem świętym mnie odnowić, jako słowu Jego Boskiemu wierzę i ufam. Amen.

15 Czy to jest wolą twoją szczerą (albo wyznaniem twoim szczerem), czy pragniesz odpuszczenia grzechów dla Chrystusa, i czy masz mocne i szczerze przedsięwzięcie, grzeszne twoje życie poprawić? to odpowiedz: Tak jest.

Chory: Tak jest.

20 Ksiądz: Na takowe twoje wyznanie wiary pokutnej przyrzekam ci na miejscu i z rozkazu Pana mojego Jezusa Chrystusa odpuszczenie wszystkich twoich grzechów w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

albo:

25 Czy to jest waszą [was wszystkich] szczerą wolą (albo: wyznaniem waszym szczerem), czy pragniecie odpuszczenia grzechów dla Chrystusa i czy macie mocne i szczerze przedsięwzięcie, życie wasze grzeszne poprawić? to odpowiedzcie: Tak jest.

Komunikańci: Tak jest.

Ksiądz: Na takowe wyznanie wasze ogłaszam wszystkim, którzy za grzechy swoje serdecznie żałują i w zasłudze Jezusa Chrystusa prawdziwą wiarą ufają, mocą urzędu mego jako powołany i postanowiony sługa słowa Bożego, łaskę Bożą i odpuszczenie grzechów waszych w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

5

albo:

Wszchemogący Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa chce wam być łaskawym i miłościwym, odpuścić wam wszystkie grzechy wasze, dla tego, że Syn Jego miły Jezus Chrystus za nie cierpiał i umarł. A w imieniu tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa, na Jego rozkaz i na mocy słów Jego, 10 mówiącego: którymkolwiek grzechy odpuścicie, są im odpuszczone, rozgrzeszam, uwalniam i rozwiązuję was, żeby wam wszystkie grzechy odpuszczone były, tak obficie i zupełnie, jako to Jezus Chrystus męką i śmiercią Swoją zasłużył i przez Ewangelię wszystkiemu światu zwiastować kazał, w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

15

Modlitwa Pańska.

święci Panu Boże (mocni Zebaoth)
(Początek lub po słowach ustanowienia mogą obecni śpiewać albo ksiądz może odczytać):

Chryste, Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się nad nami. Chryste, Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się 20 nad nami. Chryste, Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, daj nam Twój pokój. Amen.

Posłuchajcie:

Ksiądz: Pan nasz Jezus Chrystus, ^{zdradca} tej nocy, której był zdradliwie wydan, wziął chleb a podziękowawszy łamał i dał uczniom Swoim mówiąc: Biercie i jedzcie, to jest Ciało Moje (†), 25 które się za was dawa; to czyńcie na pamiątkę Moję.

święci Panu Boże
Tymże obyczajem, gdy było po wieczerzy, wziął też i kielich a podziękowawszy dał im mówiąc: Biercie a pijcie z tego wszyscy; ten kielich jest Nowy Testament we Krwi

Mojęj (†), która się za was (i za wielu) wylewa na odpuszczenie grzechów; to czyńcie, ilekroć pić będziecie, na pamiątkę Moję.

Następuje **rozdawanie Wieczerzy Pańskiej** według porządku nabożeństwa głównego. Potém

Książdz: Dziękujcie Panu, bo On jest dobry, a miłosierdzie Jego trwa na wieki.

Dziękujemy Ci, wszechmogący Boże, żeś tego chorego zbawiennym darem Ciała i Krwi Syna Twego Jezusa Chrystusa posilił, i prosimy Twego miłosierdzia, żeby mu to służyło ku mocnej wierze w Ciebie i ku serdecznej miłości do braci, ku chrześcijańskiej cierpliwości w krzyżu i niedoli, ku ustawicznej nadziei a na ostatek ku wiecznemu zbawieniu, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

albo (do chorego się obróciwszy):

Jako się miłosierny Bóg tak łaskawym tobie okazał, tak mu składaj słusznie cześć i dzięki. Mów więc w sercu twojem zemną: Dziękuję Ci, wszechmogący, wieczny Boże, Ojczy Pana naszego Jezusa Chrystusa, żeś mnie ubogiemu grzesznikowi wszystek mój grzech i wszystką nieprawość tak łaskawie odpuścił i nakarmił mię i napoił zbawiennym Ciałem i Krwią Syna Twego Jezusa Chrystusa, i proszę Cię serdecznie, żebyś raczył przez Ducha Twego świętego we mnie działać, abym, jakom Sakrament święty ustami i sercem przyjął, tak i łaskę Twoję, odpuszczenie grzechów i żywot wieczny, mnie w nim okazane i przyrzeczone, stała mógł ogarnąć wiarą i wiecznie zachować przez tegoż Jezusa Chrystusa, Syna Twego, który z Tobą i z Duchem świętym żyje i króluje, prawdziwy Bóg na wieki wieczne. Amen.

albo:

Dziękujemy Ci, Panie Jezu, za wieczną pociechę, którąś nam mocnym upewnieniem odpuszczenia grzechów naszych w świętej Wieczerzy Twojej darował. Posilaj więc nas wszechmocną siłą Twoją, abyśmy dobry bój bojowali, i rozwesel nas Boską pomocą Twoją, cośmy teraz zasmuceni w rozmaitych

pokusach. Spraw, żeby wiara nasza doświadczoną znaleziona była i daleko droższą niż złoto, które ginie, którego jednak przez ogień doświadczają; a gdy ostateczna godzinka nasza nastanie, wyrwij nas z wszelkiego złego i zachowaj nas do królestwa Twego niebieskiego. Amen.

Początek może nastąpić odczytanie ustępu pocieszającego z pisma świętego. 5
(Ps. 23. 27. 91. Jan. 3, 16—18; do Rzym. 8, 28—39; do Żyd. 12, 1—11;
1 Piotr. 4, 12—13.)

Sprawa kończy się **udzieleniem błogosławieństwa.**

Wypowiedzenie 2. 11. 1910

Pogrzeb.

5 Wielka różnorodność miejscowych porządków pogrzebowych uświęcona jest zwyczajem. Zestawienie poszczególnych aktów powinno się zastosować do miejscowego porządku pogrzebowego. Umieszczone w formularzach wyroki wzajemne, odczytywania pisma świętego i modlitwy można zamienić z podanemi do wyboru na str. 80 i nast. 64 i nast. 72 i nast. i 81 i nast. Gdzie wyroki wzajemne nie mogą się na odmian wykonać, ponieważ nie ma chóru, a zbór nie jest świadom śpiewu wzajemnego, to ksiądz je niepodzielone może odczytać.

I.

10 Uroczystość nad grobem.

A. Na pogrzebie dorosłych.

Uroczystość rozpoczyna się zwykle od **spuszczenia** trumny do grobu, które, gdzie taki zwyczaj jest, wykonywa się podczas **śpiewu** (obacz wszakże i str. 54 w. 28 i nast).

15 Poczém przystępuje ksiądz do grobu i rozpoczyna:

W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Tu następuje, jeżeli jój sobie życzą, a nie było jój przedtém w domu ani w kościele, **mowa pogrzebowa**, zamiast której może ksiądz odczytać, co następuje:

20 Błogosławiony niech będzie Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który według wielkiego miłosierdzia Swego odrodził nas ku nadziei żywój przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa od umarłych ku dziedzictwu nieskazitelnemu i niepokalanemu i niezwiędłemu, w niebiesiech zachowanemu.

Umilowani w Panu. Oddawając ziemi tego naszego zmarłego współbrata (siostrę) znowu napominani bywamy, żeśmy dla grzechów naszych potędze i mocy śmierci poddani i że o znikomości życia naszego doczesnego, jako cień uciekającego, pokorném wyznaniem winy naszej grzechowej pamiętać i nad tém płakać mamy. Lecz przytém powinniśmy oczy wiary 5
podnieść ku Panu naszemu Jezusowi Chrystusowi, który nam w młodości ciała naszego dał pociechę wieczną i nadzieję dobrą przez łaskę. On bowiem przez śmierć Swoję grzechy nasze zgładził i przez zmartwychwstanie Swoje żywot na jaśnią wywiódł i nieśmiertelność. A jako przezeń śmierć 10
połkniona jest w zwycięstwie i wejściem się stała do żywota wiecznego, tak nie mamy się jój bać ani lękać, ale mocno i stale wierzyć, że jak ziarnko do ziemi włożone najprzód obumiera a później owoc przynosi, tak też ciało 15
człowiecze z grobu powstanie i wieczną ma być przyozdobione chwałą. Dla tegoż i wy będąc zasmuceni zgonem zmarłego tego współbrata (siostry), nie smućcie się jako ci, którzy nadziei nie mają, ale podnoście głowy swoje 20
w tej stałej ufności, że umarli, którzy w Panu umierają, w ręce Bożej spoczywają, i że ich żadna nie dotyka męka. Ale ponieważ się cieszyć możemy takową nadzieją, mamy ją też w nas skuteczną uczynić, z grzechów powstać i w wierze tak żyć i się sprawować, żebyśmy z wesołem sumieniem na przyjście Jezusa Pana naszego czekać a kiedyś z radością przed 25
obliczem Jego stanąć mogli. Do czego niech nam Bóg dopomaga. Amen.

Ponieważ się wszechmogącemu Bogu podobało, odwołać brata naszego z tego żywota, polecamy duszę jego łasce Bożej i kładziemy ciało jego w ziemię Bożą, ziemię do ziemi, popiół do popiołu, proch do prochu, w nadziei zmartwychwstania do żywota wiecznego przez Pana naszego Jezusa 25
Chrystusa, który przemieni ciało nasze podłe, żeby się podobne stało chwalebnemu ciału Jego.

[[Gdzie zwyczaj, że dopiero podczas uroczystości spuszcza się trumnę, to się teraz wykonywa, przed tém trumna była postawiona nad grobem otwartym. Bezpośrednio po spuszczeniu jój można zmówić modlitwę albo własnymi, albo następującymi słowy: 30

Wszechmogący, wieczny Boże, miłosierny Ojczy, od którego Samego wszystko dobre pochodzi, który też w ręce Twojej masz śmierć i żywot: Po-

nieważ według sprawiedliwej i ojcowskiej woli Twojej ten nasz współbrat
 skonał, prosimy Cię tedy, miłosierny Boże i Ojcze, raczże go w opiekę Swoję
 przyjąć aż do przyjścia Syna Twego miłego Jezusa Chrystusa, któremuś dał
 wszystkim sąd, a przytém łaski udzielić, żebyśmy kiedyś wszyscy powstali
 5 do wiecznego żywota niebieskiego a Tobie z Synem Twoim i z Duchem świę-
 tym tam w wiecznej radości żyli przez tegoż Syna Twego miłego Jezusa
 Chrystusa, Pana naszego, który z Tobą i z Duchem świętym żyje i króluje,
 prawdziwy, jedyny Bóg na wieki wieków. Amen.]]

Ksiądz: (rzuca po trzykroć ziemię na trumnę mówiąc):

10 Z ziemiś wzięty, w ziemię się obrócisz. Jezus Chrystus,
 Zbawiciel nasz, wzbudzi cię w dzień ostateczny.

Posłuchajcie nabożnie świętego słowa Bożego, jako napisano jest w Ps. 90,
 1—12: (Ob. str. 65 i nast.)

Wyznajmy pociechę wiary naszej chrześcijańskiej:

15 Jam jest zmartwychwstanie i żywot, mówi Pan, kto
 we Mnie wierzy, choćby też umarł, żyć będzie. A wszelki,
 który żyje a wierzy we Mnie, nie umrze na wieki, albo-
 wiem przeszedł z śmierci do żywota. Przyjdzie godzina,
 w którą wszyscy, co są w grobach, usłyszą głos Syna Bo-
 20 żego, i pójdą ci, którzy dobrze czynili, na powstanie ży-
 wota, ale ci, którzy źle czynili, na powstanie sądu. A św.
 Paweł mówi: Bywa wsiane ciało w skazitności, a będzie
 wzbudzone w nieskazitelności; bywa wsiane w sławie
 a będzie wzbudzone w sławie; bywa wsiane w słabości
 25 a będzie wzbudzone w mocy; bywa wsiane ciało cielesne
 i będzie wzbudzone ciało duchowne. Bogu niech będzie
 dzięki, który nam dał zwycięstwo przez Pana naszego Je-
 zusa Chrystusa. Amen.

Choć żyjemy, Panu żyjemy

30 [[Chór albo zbór:]] Choć umieramy, Panu umieramy.

Ksiądz: Módlmy się: Wszechmogący wieczny Boże, któryś przez Syna Twego odpuszczenie grzechów i z śmierci wiecznej wybawienie nam przyobiecał, prosimy Cię, wzmocnij nas przez Ducha Twego świętego, aby ufność nasza w łaskę Twą przez Chrystusa codziennie się mnożyła, a nadzieja 5
mocną i stałą była, że nie umrzemy ale zaśniemy a w dzień sądny do żywota wiecznego wzbudzeni będziemy przez tegoż Syna Twego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

albo:

Wszechmogący, miłosierny, wieczny Boże, któryś dla grzechu człowie- 10
kowi umrzeć postanowił: Tyś włożył śmierć na Syna Twego jednorodzonego Jezusa Chrystusa, a Jego gorzką męką i śmiercią śmierć naszą przemieniłeś, aby nam nie szkodziła. Obróć ku nam dzieciom Twoim ojcowskie oblicze Twoje i udziel nam łaski, żebyśmy zawsze pamiętali, jako i my, kiedy się Tobie spodoba nas odwołać, znowu się w ziemię obrócimy, i żebyśmy pilnie 15
uważali, że na tym świecie trwałego miasta nie mamy. Użycz nam łaski, miłosierny Ojcze, abyśmy tego szukali, co jest wieczne, a zawsze chodzili według Twojej świętej woli, abyśmy w dzień sądny powstali do żywota wiecznego, przez Syna Twego Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa Pańska.

20

Błogosławieństwo.*)

Zbór: Amen, Amen, Amen.

B. Na pogrzebie dzieci.

(Podczas śpiewu spuszcza się trumna, poczem ksiądz mówi):

W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen. 25

*) Kiedy uroczystość w kościele następuje po uroczystości nad grobem (ob. f. II. B), może zamiast błogosławieństwa umieścić się votum: „Wstąpmy w pokoju do domu Bożego. Pan Bóg niech strzeże wyjścia naszego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

(Następuje **mowa nad grobem** albo odczytanie następującego ustępu biblijnego z napomnieniem:

5 Postuchajmy, co napisano w Psalmie 103: Dni człowiecze są jako trawa, a jako kwiat polny tak kwitnie; gdy nań wiatr powionie, aliści go niemasz, ani go więcej pozna miejsce jego. Ale miłosierdzie Pańskie od wieków aż na wieki nad tymi, którzy się Go boją, a sprawiedliwość Jego nad syny synów, którzy strzegą przymierza Jego i pamiętają na przykazania Jego, aby je czynili. Amen.

10 Umiłowani w Panu. Pan żywota i śmierci, w którego jest mocy, dzieci, które nam dał, zaś zabrać do Siebie, kiedy i jak Mu się podoba, to dziecko wczesną z tego świata odwołał śmiercią. Lecz wiemy z Jego słowa świętego i na tém polegać mamy, że dziatkom królestwo niebieskie jest obiecane i że umierając do wiecznego pokoju i w liczbę wybranych przyjęte bywają. Tak i to dziecko na łonie wiecznego Ojca spoczywa i
15 używa obfitość wesela przed obliczem Jego. Dla tego też i rodzice niech bez pociechy nie płaczą ani narzekają, ale raczej niech się świętej woli Bożej pokornie poddają i ufliwie wierzą, że Pan Bóg miłe ich dzieciątko do Swój łaski w wieczne królestwo Swoje przyjął. A ponieważ wszyscy nie wiemy, jak rychło może i my stąd odwołani będziemy, niech nam Bóg łaski
20 udzieli, abyśmy znaleźieni byli zawsze gotowi, w wierze aż do końca stale trwali a na ostatek z Chrystusem w królestwie Jego wiecznego żywota byli uczestnikami. Amen.

(Po mowie albo napomnieniu mówi ksiądz):

Pobłogosławmy więc to dziecko, które zasnęło, ku jego spoczywaniu.

25 (Trzykroć rzucając ziemię na trumnę mówi ksiądz):

Z ziemiś wzięte, w ziemię się obrócisz. Jezus Chrystus, Zbawiciel nasz, wzbudzi cię w dzień ostateczny.

Odczytanie pisma świętego.

30 Módlmy się: Wszechmogący, łaskawy Boże i Ojcze, składamy Ci cześć i dzięki za wszelkie zmiłowanie i wierność, któreś temu dziecięciu do spoczywania grobowego przy-

wiedzionemu w krótkim jego życiu ziemskim okazał. Prosimy Cię pokornie, żebyś raczył rodziców zasmuconych i pokrewnych tego dziecięcia w tej pewnej nadziei wzmacniać i utwierdzać, że jego duszę napełniasz w społeczności aniołów świętych niebieską radością i rozkoszą wieczną, ciało zaś jego w dzień sądny znowu wskrzesisz i przemienione przed obliczem Twojem postawisz. Nas zaś jeszcze w śmiertelnym ciele będących miłosierdzia Twojego i wierności Twojej coraz obficie uczyni uczestnikami, abyśmy prawdziwymi dziećmi Twojemi się stali i zostali a kiedyś do królestwa Twego wiecznego i chwalebego wstąpili, gdzie Ciebie oraz z Synem i z Duchem świętym chwalić i wielbić będziemy na wieki wieków. Amen.

Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo.

Śpiew zakończający.

II.

Uroczystość w kościele

(wzgl. w kaplicy cmentarza albo w przygotowanej na nabożeństwa trupialni.)

A. Kiedy się takowa odprawia przed uroczystością nad grobem.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Którzy siali ze łzami, żąć będą z wykrzykaniem.

[Chór]: Tam i sam chodząc z płaczem rozsiewa lud drogie nasienie, ale zaś przyszedłszy z radością znosić będzie snopy swoje.

Ksiądz: Z głębokości wołam do Ciebie, o Panie. Panie, wysłuchaj głos mój, nakłoń uszu Twoich do głosu prośb moich. Panie będzieszli nieprawości upatrywał, Panie, któż się zostoi? Aleć u Ciebie jest odpuszczenie, aby się Ciebie bano.

Oczekuję na Pana, oczekuje dusza moja i jeszcze oczekuje na słowo Jego. Dusza moja oczekuje Pana, pilniej niż straż świtania, która strzeże aż do poranku. Oczekujże, Izraelu, na Pana; albowiem u Pana jest miłosierdzie a obfite u Niego odkupienie. Onci Sam odkupi Izraela od wszystkich nieprawości jego.

[[Chór albo zbór: Panie, zmiłuj się.]]

Nabożni i umiłowani w Panu, ponieważ wszechmogący Bóg brata naszego (siostrę) z doczesności do wieczności odwołał, posłuchajmy, aby w smutku naszym postępować jako chrześcianie, z nabożnością pocieszających słów św. Pawła do Tesalonicensów w czwartym rozdziale (str. 64).

(Tu można umieścić **mowę pogrzebową** z dołączeniem **pogrzebowej pieśni**, śpiewanej przez zgromadzonych, albo stósownego śpiewu wykonanego przez chór.)

Módlmy się: Miłosierny Boże, Ojczye niebieski, ponieważ wiemy ze zbawionego słowa Twojego, że wszyscy, którzy w Panu umierają, zbawieni są, składamy Ci dzięki, żeś nam w wierze mocnej pociechy w śmierci i zbawiennej nadziei żywota wiecznego udzielił. A ponieważ życie nasze jest jako para, co krótko trwa, a prędko ginie, i jako kwiat polny, prędko więdnący, otoż prosimy Cię serdecznie, abys nam dał poznać, żeśmy jako grzeszni ludzie wszyscy śmiertelnymi, lecz godzinki niepewnymi, i abys nas nauczył obliczać dni naszych, żebyśmy się nie dali miłością tego świata i tego, co we świecie, usidlić, ale czuwali i modlili się, by nas ręka Twoja niespodzianie nie napadła.

A kiedy godzinka nasza nastanie, a i my odejdziemy drogą wszelkiego ciała, wtenczas Ty, o wierny Boże, daj nam skosztować mocno łaskawej i słodkiej pociechy z gorzkiej męki i śmierci Syna Twego Jezusa Chrystusa, a wzmoćnij nas przez Ducha Twego świętego przeciw wszystkim trwogom

śmierci i piekła tak, abyśmy nie wątpili, że Jezus Chrystus prawdziwie jest sprawiedliwością naszą i zmartwychwstaniem i żywotem. Spraw, żebyśmy się tego trzymali i z pewnością się cieszyli, że On dla grzechu naszego wydany jest na śmierć i wstał zmartwych dla usprawiedliwienia naszego, i żeśmy Jego lub żyjąc lub umierając. 5

Użycz nam więc pielgrzymstwo doczesnego życia naszego w posłuszeństwie Twojem spędzić, dobry bój bojować, bieg wykonać, wiarę zachować a na ostatek w Twoim pokoju z światem się rozestać, wesoło znowu powstać i koronę 10 sprawiedliwości odebrać przez Syna Twego miłego, Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.
(Orszak pogrzebowy udaje się na cmentarz.)

B. Uroczystość w kościele, kiedy takowa po uroczystości nad grobem się odprawia.

15

1. Krótsza forma (bez mowy pogrzebowej.)

Zbór: **Pieśń.**

Ksiądz: Chrystus jest zmartwychwstanie i żywot.

[[Zbór:]] Kto w niego wierzy, choćby też umarł, żyć będzie. 20

Ksiądz: (następuje jedna z modlitw na str. 81 i nast. albo 72 i nast.)

Zbór: Amen.

Ksiądz: Posłuchajcie nabożnie słowa Pańskiego: (następuje **czytanie** jednego z **ustępów biblijnych** na str. 64 i nast.)

Módlmy się: (następuje jedna z modlitw na str. 72 i nast. albo 81 i nast.) 25

Modlitwa Pańska.

Błogosławieństwo.

Zbór: (przed błogosławieństwem albo po niem): Wiersz zakończający.

2. Obszerniejsza forma

(z mową pogrzebową.)

Zbór: **Pieśń.**

Ksiądz: Pan niech będzie z wami.

5 Zbór: I z duchem twoim.

Ksiądz: Człowiek, narodzony z niewiasty, dni krótkich jest i pełen kłopotu.

[[Zbór]]: Wyrasta jako kwiat i bywa podcięty a ucieka jako cień i nie ostoi się.

10 Ksiądz; Modlitwa (str. 81 i nast.).

Zbór: Amen.

Ksiądz: Czytanie ustępu z starego Testamentu (obacz str. 64 i nast.)

Zbór: Wiersz z pieśni.

Ksiądz: **Czytanie ustępu z nowego Testamentu** (str. 66 i nast.)15 Zbór: **Pieśń.**Ksiądz: **Mowa pogrzebowa.**

Po takowej czytanie życia umarłego, gdzie taki zwyczaj i gdzie tego żądano.

Modlitwa Pańska.20 Zbór: **Wiersz z pieśni.**

Ksiądz: Błogosławieni są odtąd umarli, którzy w Panu umierają.

[[Zbór]]: Zaprawdę mówi Duch im, aby odpoczywali od prac swoich, a uczynki ich idą za nimi.

Ksiądz: (następuje jedna z modlitw na str. 81 i nast.)

25 Zbór: **Amen.**Ksiądz: **Błogosławieństwo.**Zbór: (przed błogosławieństwem albo po niem): **Wiersz zakończający.**

III.

Uroczystość w domu.

Pieśń.

Książdz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

(Następuje czytanie jednego z następujących **wyroków wstępnych**): 5

Job. 14, 1. 2. (ob. II B 2 str. w. 61, 6—9.)

Ps. 90, 12: Panie, nauczże nas obliczać dni naszych, abyśmy przywiedli serce do mądrości.

Do Żyd. 13, 14: Nie mamy tu miasta trwałego, ale onego przyszłego szukamy. 10

Ps. 103, 15. 16: Dni człowiecze są jako trawa, a jako kwiat polny tak kwitnie. Gdy nań wiatr powionie, aliści go niemasz, ani go więcej pozna miejsce jego.

Ozeasz 6, 1: Pójdźcie a nawróemy się do Pana; bo On porwał, a uzdrowi nas; uderzył, i zawiąże rany nasze. 15

Jan. 11, 25. 26: Jam jest zmartwychwstanie i żywot, mówi Pan, kto we Mnie wierzy, choćby téż umarł, żyć będzie. A wszelki, który żyje a wierzy we Mnie, nie umrze na wieki.

Do Żyd. 4, 9: A tak zostawa jeszcze odpoczynienie ludowi Bożemu.

Do Rzym, 14, 7. 8: Nikt z nas sobie nie żyje, i nikt sobie nie umiera. 20
Bo choć żyjemy, Panu żyjemy; choć umieramy, Panu umieramy. Przetóż choć i żyjemy, choć i umieramy, Pańscy jesteśmy.

(Na pogrzebach dzieci.) Job. 1, 21: Pan dał, Pan też wziął, niech będzie imię Pańskie błogosławione.

Upokórzcie się zemną przed Bogiem wszechmogącym; wspomnijmy nad 25
tą trumną na śmierć i na przyczynę śmierci i tak się módlmy ze słowa Bożego.Następuje **czytanie** jednego z **ustępów biblijnych** 2. 3. 4. 6. na str. 64 i nast.
Panie, zmiłuj się. Chryste, zmiłuj się. Panie, zmiłuj się nad nami.

Posłuchajmyż teraz i pociechy z słowa Bożego: 30

Następuje **czytanie** jednego z **ustępów biblijnych** 1. 7—17. na str. 64. 66 i nast.*)
Dzięki Tobie, o Panie. Pochwalony bądź na wieki. Amen.

*) Porównaj także ustępy Pisma św. przy wypadkach poszczególnych mające być czytane, mianowicie przy uroczystościach w domu str. 71 i nast.

[Mowa pogrzebowa.]

Módlmy się: Wszchemogący, miłosierny Boże. Tyś według świętej woli Twojej tego naszego brata (siostrę) z doczesnego życia odwołał i jego (jej) duszę, jak się ufając miłosierdziu Twojemu spodziewamy, do pokoju wiecznego przyjął. Dzięki Tobie za wszystko dobre, coś jemu (jej) od młodości aż do zgonu jego (jej) obficie okazał; osobliwie za duchowne błogosławieństwo, któregoś mu (jej) z obfitości łaski Twojej udzielił. Wlój pociechę słowa Twego Boskiego w serca tych, którzy jego (jej) zgonem są zasmuceni, a niech w tym żałobnym domu pokój Ducha Twego świętego trwale spoczywa. Wzbudź i wzmocnij nas wszystkich serca, abyśmy się wynieśli nad strachy śmierci i grobu i prawdziwą wiarą i dobrą sumieniem na skonanie nasze jako chrześciane się gotowali. Kiedyś zaś zgromadź nas wszystkich w Ojczyźnie Twojej niebieskiej i spraw, żebyśmy między sprawiedliwymi zbawionymi imię Twoje święte chwalili i wielbili na wieki wieków. Amen.

(albo:

20 modlitwa własnymi słowy odn. jedna z modlitw na str. 72 i nast.)

[[Śpiew chóru.]]

Pieśń.

Ksiądz: Pan niech strzeże wyjścia twego i wejścia odtąd aż na wieki. Amen.

25 albo (kiedy przed uroczystością nad grobem jeszcze w kościele ma być uroczystość):

Pokój Boży, który przewyższa wszelki rozum, niech strzeże serc naszych i myśli naszych w Chrystusie Jezusie. Amen.

Wyroki i modlitwy pogrzebowe.

Ustępy biblijne do czytania.

1.

1 do Tesal. 4, 13—18. A nie chcę bracia, abyście wiedzieć nie mieli o tych, którzy zasnęli, iżbyście się nie smucili, jako i drudzy, którzy nadziei 5 nie mają. Albowiem jeżeli wierzymy, iż Jezus umarł i zmartwychwstał, tak Bóg i te, którzy zasnęli w Jezusie, przywiedzie z Nim. Boć to wam powiadamy słowem Pańskim, że my, którzy żywi pozostaniemy do przyjscia Pańskiego, nie uprzędzimy onych, którzy zasnęli. Gdyż sam Pan z okrzykiem, z głosem archanielskim i z trąbą Bożą zstąpi z nieba, a pomarli w Chrystusie 10 powstaną najpierw. Zatem my żywi, którzy pozostaniemy, wespół z nimi zachwyceni będziemy w obłokach na przeciwko Panu na powietrze, a tak zawsze z Panem będziemy. Przetoż pocieszajcie jedni drugich temi słowy.

2.

Job. 7, 1—4. 6—8. Izali czas nie jest zamierzony człowiekowi na 15 ziemi? a jako dni najemnicze nie są dni jego? Jako sługa pragnie cienia, a jako najemnik czeka końca pracy swojej, takem ja prawem dziedzicznem wziął miesiące próżne, a nocy bolesne są mi naznaczone. Układęli się, tedy mówię: Kiedyż wstanę? a rychło pominie noc? i pełen bywam myślenia aż do świtania. Dni moje prędsze są, niż czołek tkacki, i strawione są bez nadziei. 20 Wspomnij o Panie, iż wiatrem jest żywot mój, nie wróci się oko moje, aby widziało dobre rzeczy. Ani mię ogląda oko, które mię widywało. Oczy Twoje obrócone będą na mnie, a mię nie będzie.

3

Ps. 39, 5—8. 10. 13. Daj mi poznać, Panie, dokończenie moje i wymiar dni moich, jaki jest, abym wiedział, jak długo trwać będę. Otoś na dłoni wymierzył dni moje, a wiek mój jest jako nic przed Tobą. Zaprawdę szczerą
5 marnością jest wszelki człowiek, choć najdłuższy. Zaprawdę pomija człowiek jako cień; zaprawdę próżno się kłopoce; zgromadza, a nie wie, kto to pobierze. A teraz na cóż oczekiwam Panie? Tyś jest Sam oczekiwaniem mojem. Zanie-
miałem i nie otworzyłem ust moich; przeto żeś to Ty uczynił. Wysłuchajże
modlitwę moję Panie, a wołanie moje przyjmij w uszy Swoje; nie milcz
10 na łzy moje, bomci ja przychodniem u Ciebie i komornikiem, jako wszysey
ojcowie moi.

4

Ps. 42, 2—5. 12. Jako jeleń krzyczy do strumieni wód, tak dusza moja woła do Ciebie, o Boże. Pragnie dusza moja do Boga, do Boga żywego,
15 mówiąc: Kiedyż przyjdę a okażę się przed obliczem Bożem? Łzy moje są mi miasto chleba we dnie i w nocy, gdy mi mówią codziennie: Kiedyż jest Bóg twój? Na to wspominając wylewam sam w sobie duszę moję, żem bywał
w poczcie innych i chadzałem z nimi do domu Bożego, z wesołym głosem, i z chwałą w mnóstwie weselących się. Przeczże się smęcisz, duszo moja,
20 a przecz sobą trwożysz we mnie? Czekał na Boga; albowiem Go jeszcze będę wysławiał, gdyż On jest wielkiem zbawieniem twarzy mojej i Bogiem moim.

5.

Ps. 73, 23—26. Wszakże zawsze byłem z Tobą; boś mię trzymał za prawą rękę moję. Według rady Swój prowadź mię a potem do chwały przyjmiesz
25 mnie. Kogożbym innego miał na niebie i na ziemi oprócz Ciebie. W nikim innym upodobania nie mam. Choć ciało moje i serce moje ustanie, jednak Bóg jest skałą serca mego, i działem moim na wieki.

6.

Ps. 90, 1—12. Panie, Tyś bywał ucieczką naszą od narodu do narodu.
30 Pierwój niżli góry stanęły, i niżliś wykształtował ziemię i okrąg świata, oto zaraz od wieku aż na wieki Tyś jest Bogiem. Ty znowu człowieka w proch obracasz a mówisz: Nawróćcie się synowie ludzcy. Albowiem tysiąc lat przed

oczyma Twemi są jako dzień wczorajszy, który przeminął, i jako straż nocna. Powodnią porywasz je, są jako sen; jako trawa, która z poranku rośnie. Z poranku kwitnie i rośnie, ale w wieczór bywa pokoszona i usycha. Albowiem od gniewu Twego giniemy, a popędliwością Twoją jesteśmy przestraszeni. Położyłeś nieprawości nasze przed Sobą, tajne występki nasze przed jasnością oblicza Twego. Zkąd wszystkie dni nasze nagle przemijają dla gniewu Twego; jako słowa niszczejają lata nasze. Dni wieku naszego jest lat siedmdziesiąt, a jeżeli kto dłuższy, lat ośmdziesiąt, a to, co najlepszego w nich, tylko kłopot i nędza; a gdy to pominie, tedy prędko odlatujemy. Ale któż zna srogość gniewu Twego? albo kto, bojąc się Ciebie, zna zapalczywość Twoją? Nauczcie nas obliczać dni naszych, abyśmy przywiedli serce do mądrości. 5 10

7.

Ps. 126. Gdy zaś Pan nawrócił poimane z Syonu, byliśmy jako ci, którym się śni. Tedy były napelnione weselem usta nasze, a język nasz radością. Tedy mówiono między narody: Wielmożne rzeczy Pan uczynił z nami; z czegośmy się bardzo uradowali. Przywróćże zaś, o Panie, poimanie nasze, jako strumienie na południe. Którzy siali ze łzami, żąć będą z wykrzykaniem. Tam i sam chodząc, z płaczem rozsiewa lud drogie nasienie; ale zaś przyszedłszy z radością, znosić będzie snopy swoje. 15

8.

20

Jan. 14, 1—6. 17, 24. Niechaj się nie trwoży serce wasze. Wierzycie w Boga, i we Mnie wierzcie. W domu Ojca Mojego wiele jest mieszkania. A jeżeli nie, wżdybymci wam powiedział: Idę, abym wam zgotował miejsce. A gdy odejdę i zgotuję wam miejsce, przyjdę zasię i wezmę was do Siebie, żebyście, gdzie Ja jest, i wy byli. A dokąd Ja idę, wiecie, i drogę wiecie. Rzekł mu Tomasz: Panie, nie wiemy, dokąd idziesz, a jakoż możemy drogę wiedzieć? Rzekł mu Jezus: Jamci jest ta droga i prawda i żywot; żaden nie przychodzi do Ojca, tylko przeze Mnie. Ojcie, któreś Mi dał, chcę, aby gdzie Ja jest, i oni byli ze Mną, aby oglądali chwałę Moją, którąś Mi dał; albowiem się mię umiłował przed założeniem świata. 25 30

9.

1. do Kor. 15, 42—50. Bywa wsiane ciało w skazitelności a będzie wzbudzone w nieskazitelności. Bywa wsiane w niesławie a będzie wzbudzone w sławie. Bywa wsiane w słabości a będzie wzbudzone w mocy. Bywa wsiane
 5 ciało cielesne a będzie wzbudzone ciało duchowne. Jest ciało cielesne, jest też ciało duchowne. Taki też napisano: Stał się pierwszy człowiek Adam w duszę żywą, ale pośledni Adam w ducha ożywiającego. Wszakże nie jest pierwsze duchowne, ale cielesne, potem duchowne. Pierwszy człowiek z ziemi ziemski; wtóry człowiek Sam Pan z nieba. Jaki jest ten ziemski, tacy też i ziemscy;
 10 a jaki jest niebieski, tacy też będą niebiescy. A jakośmy nosili wyobrażenie ziemskiego, tak będziemy nosili wyobrażenie niebieskiego. To jednak powiadam, bracia, iż ciało i krew królestwa Bożego odziedziczyć nie mogą; ani skazitelność nie odziedziczy nieskazitelności.

10.

1. do Kor. 15, 19—26. Jeżeli tylko w tym żywocie w Chrystusie nadzieję mamy, nad wszystkie ludzkie jesteśmy najnędzniejszymi. Lecz teraz Chrystus zmartwych wzbudzony jest i stał się pierwiastkami tych, którzy zasnęli. Bo ponieważ przez człowieka śmierć, przez człowieka też powstanie umarłych. Albowiem jako w Adamie wszyscy umierają, tak i w Chrystusie
 20 wszyscy ożywieni będą. Ale każdy w swoim rzędzie: Chrystus jako pierwiastki; a potem ci, co są Chrystusowi, w przyjście Jego; a potem będzie koniec, gdy odda królestwo Bogu i Ojcu, gdy zniszczy wszelkie przełożęństwo i wszelką zwierzchność i moc. Bo on musi królować, póki nie położył wszystkich nieprzyjaciół pod nogi Jego. A ostatni nieprzyjaciół, który będzie zniszczony,
 25 jest śmierć.

11.

Jan. 5, 24—29. Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam: Kto słowa Mego słuca i wierzy Onemu, który Mnie posłał, ma żywot wieczny, i nie przyjdzie na sąd, ale przeszedł z śmierci do żywota. Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam:
 30 Że idzie godzina i teraz jest, gdy umarli usłyszą głos Syna Bożego; a którzy

usłyszą, żyć będą. Albowiem jako Ojciec ma żywot Sam w Sobie, tak dał i Synowi, aby miał żywot w Samym Sobie; i dał Mu moc i sąd czynić, bo jest Synem człowieczym. Nie dziwujcież się temu. Boć przyjdzie godzina, w którą wszyscy, co są w grobach, usłyszą głos Jego i pójdą ci, którzy dobrze czynili, na powstanie żywota, ale ci, którzy źle czynili, na powstanie sądu.

5

12.

Do Rzym. 8, 31—39. Jeżeli Bóg za nami, któż przeciwko nam? Który ani własnemu Synowi nie przepuścił, ale Go za nas wszystkich wydał, jakoby wszystkiego z Nim nie darował nam? Któż będzie skarżył na wybrane Boże? Bóg jest, który usprawiedliwia. Któż jest, aby je potępił? Chrystus jest, 10 który umarł, owszem i z martwychwstał, który też jest na prawicy Bożej, który się też przyczynia za nami. Któż nas odłączy od miłości Chrystusowej? Czyli utrapienie, czyli ucisk, czyli prześladowanie, czyli głód, czyli nagość, czyli niebezpieczeństwo, czyli miecz? Jako napisano: Dla Ciebie cały dzień zabijani bywamy; poczytaliśmy jako owce, na rzeź naznaczone. Ale w tém wszystkiém 15 przezwyciężamy przez Tego, który nas umiłował. Albowiem pewniem tego, iż ani śmierć, ani żywot, ani aniołowie, ani księstwa, ani mocarstwa, ani terażniejsze, ani przyszłe rzeczy, ani wysokość, ani głębokość, ani żadne insze stworzenie nie będzie nas mogło odłączyć od miłości Bożej, która jest w Jezusie Chrystusie, Panu naszym.

20

13.

1. Piotr. 1, 3—9. Błogosławiony niech będzie Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który według wielkiego miłosierdzia Swego odrodził nas ku nadziei żywej przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa od umarłych, ku 25 dziedzictwu nieskazitelnemu i niepokalanemu i niezwiędłemu, w niebiesiech dla was zachowanemu, którzy mocą Bożą strzeżeni bywacie przez wiarę ku zbawieniu, które zgotowane jest, aby było objawione czasu ostatecznego. W czém weselicie się teraz maluczko, (jeżeliż potrzeba,) zasmuceni w rozmaitych pokusach, aby doświadczenie wiary waszój daleko droższe niż złoto, które ginie, którego jednak przez ogień doświadczają, znalezione było wam ku chwale i ku czci, 30

i ku sławie w objawienie Jezusa Chrystusa, którego nie widziawszy miłujecie; którego teraz nie widząc, wszakże weń wierząc, weselicie się radością niewymowną i chwalebną, odnosząc koniec wiary waszój, zbawienie dusz.

14.

5   **2. do Kor. 5, 1—10.** Wiemy bowiem, że jeżeli tego naszego ziemskiego
mieszkania namiot zburzony będzie, budowanie mamy od Boga, dom nie rękoma
urobiony wieczny w niebiesiech. Albowiem w tym namiocie wzdychamy, do-
mem naszym, który jest z nieba, żądając być przyobleczeni, jeźliż tylko przy-
obleczonymi a nie nagimi znaleźieni będziemy. Bo którzyśmy w tym namiocie,
10 wzdychamy, będąc obciążeni; ponieważ nie żądamy być zewleczeni ale przy-
obleczeni, aby pożarta była śmiertelność od żywota. A ten, który nas ku temuż
właśnie przygotował, jesteście Bóg, który nam też dał zadatek Ducha. Przetoż
mając zawsze ufność i wiedząc, że póki mieszkamy w tém ciełe, pielgrzymujemy
od Pana; bo przez wiarę chodzimy a nie przez widzenie. Lecz dufamy i
15 wolimy raczej wynieść z ciała a iść na mieszkanie do Pana. Przetoż też
usiłujemy, bądź w ciełe mieszkamy, bądź z ciała wychodzimy, Onemu się po-
dobać. Albowiem musimy się wszyscy pokazać przed sądowną stolicą Chry-
stusową, aby każdy odniósł, co czynił w ciełe, według tego, co czynił, lub
dobre lub złe.

20

15. 16. 17.

Objaw. 7, 9—17. Potémem widział, a oto, lud wielki, którego nie mógł
nikt zliczyć, z każdego narodu i pokolenia i ludzi i języków, którzy stali
przed stolicą i przed oblicznością Baranka, obleczeni w szaty białe, a palmy
były w ręku ich, i wołali głosem wielkim mówiąc: Zbawienie należy Bogu
25 naszemu, siedzącemu na stolicy i Barankowi. A wszyscy aniołowie stali około
stolicy i starców i czworga zwierząt i upadli przed stolicą na oblicze swoje i
kłaniali się Bogu mówiąc: Amen, błogosławieństwo, i chwała i mądrość i
dziękowanie i cześć i moc i siła Bogu naszemu na wieki wieków. Amen.
I odpowiedział jeden z onych starców i rzekł mi: Ci, którzy są obleczeni
30 w szaty białe, co zacz są? i skąd przyszli? I rzekłem mu: Panie, Ty wiesz.

I rzekł mi: Cię są, którzy przyszli z ucisku wielkiego, i omyli szaty swoje, i wybielili je we krwi barankowej. Dla tego są przed stolicą Bożą, i służą mu we dnie i w nocy w kościele Jego, a ten, który siedzi na stolicy, jako namiotem zasłoni je. Nie będą więcej łaknąć, i nie będą więcej pragnąć, i nie uderzy na nie słońce ani żadne gorąco, albowiem Baranek, który jest w pośrodku stolicy, będzie je paść i poprowadzi je do żywych źródeł wód, i otrze Bóg wszelką łzę z oczu ich. 5

Objaw. 21, 3—5. I słyszałem głos wielki z nieba mówiący: Oto przybytek Boży z ludźmi, i będzie mieszkał z nimi, a oni będą ludem Jego, a Sam Bóg będzie z nimi, będąc Bogiem ich; i otrze Bóg wszelką łzę z oczu ich, a śmierci więcej nie będzie, ani smętku, ani krzyku, ani boleści nie będzie; albowiem pierwsze rzeczy pominęły. I rzekł ten, który siedział na stolicy: Oto wszystko nowe czynię. I rzekł mi: napisz, bo te słowa są wierne i prawdziwe. 10

Objaw. 1, 8. 17. 18. Jam jest Alfa i Omega, Początek i Koniec, mówi Pan, który jest, i który był, i który przyjsé ma, on Wszechmogący. A gdym Go ujrzał, upadłem do nóg Jego jako martwy. I włożył prawą rękę Swoję na mnie mówiąc mi: Nie bój się, Jam jest on pierwszy i ostatni i żyjący; a byłem umarły, a otom jest żywy na wieki wieków i mam klucze piekła i śmierci. 20

18.

Na pogrzebie dzieci.

Mark. 10, 13—16. Tedy przynoszono do Jezusa dziatki, aby się ich dotykał; ale uczniowie gromili tych, którzy je przynosili. Co ujrawszy Jezus, rozgniewał się i rzekł im: Dopuście dziatkom przychodzić do Mnie, a nie zabraniajcie im; albowiem takich jest królestwo Boże. Zaprawdę powiadam wam: ktobykolwiek nie przyjął królestwa Bożego jako dzieciątka, nie wnijdzie do niego. I biorąc je na ręce Swoje i kładąc na nie ręce błogosławił im. 25

W szczególne wypadki.

1. Na pogrzebie dziecięcia: 1. Mojż. 43, 14. Izaj. 40, 6—8; 49, 15. Jerem. 31, 15. 16. Mark. 5, 39—42. Łuk. 2, 41—49;
2. chłopiątko: 2. Sam. 12, 16—23. 1 Król. 17, 22—24;
- 5 3. dziewczki: Matt. 9, 18. 19. 23—25. Mark. 5, 22—24. 35—43;
4. młodzieńca: Ps. 119, 9. Przyp. Sal. 12, 1. Łuk. 7, 11—17. Jan. 11, 19—27;
5. panny: Mat. 25, 1—13. Dziej. Ap. 9, 36—41;
6. osób dorosłych: Ps. 4, 9; 39, 5. 6. Izaj. 54, 10; 55, 8. 9; 57, 2; 10 Tren. Jer. 3, 31—33. Mat. 6, 19—21; 7, 24. 25. Mark. 13, 35—37. Jan. 20, 11—16. do Fil. 3, 7—11. 13. 14. 20. 21, Objaw. 19, 9;
7. Ojca rodziny: 1. Mojż. 48, 21; 49, 33; 50, 1. Ps. 68, 6. 20. 21. 1. do Kor. 10, 13. 1. Piotr 5, 6. 7;
8. matki: Ps. 40, 18; 73, 23—26;
- 15 9. osób owdowiałych: Ps. 146, 9;
10. osób urzędowych: 2. Kron. 32, 33; 35, 24. 25;
11. Księdza albo nauczyciela: Job. 4, 3. 4. Malachyasz 2, 6. Jan. 4, 36—38. Jerem. 3, 15. Mat. 15, 21. Jan. 17, 24. Dan. 12, 3 do Żyd. 13, 7;
- 20 12. służącego; Gal. 4, 7. Mat. 20, 8; 25, 21. Łuk. 12, 42—44.
13. ubogich osób mających dobrą sławę: Ps. 37, 37. Przyp. 13, 7. Łuk. 16, 22;
14. nieuleczonych i niedołączonych: Job. 3, 20—22; 7, 1—4. Łuk. 5, 24. Objaw. 21, 4;
- 25 15. w chrześcijański sposób cierpiących: 1. Król. 19, 4. Ps. 34, 5—7. 8—20. Izaj. 43, 1. Jak. 1, 12; 5, 7—11;
16. nagle zmarłych: Ps. 39, 6. Izaj. 28, 29. Łuk. 12, 27. Jak. 4, 13—15. 1. Mojż. 5, 24. Izaj. 38, 12. 13; i dalej: Ps. 39, 5—8. Mat. 16, 26. Mark. 13, 35—37. Gal. 6, 7. 8. 1. Jan. 2, 1. do Żyd. 10, 26. 27.
- 30 17. podeszłych w latach: Ps. 42, 2—5; 71, 1—3. Izaj. 46, 4. Łuk. 2, 29—32. 1. Mojż. 25, 8.

Modlitwy pogrzebowe.

1.

Wszchemogący, wieczny Boże, od narodu do narodu trwają Twoje lata, ale my przemijamy w czasie, albowiem wszelkie ciało jest jako trawa, a wszelka chwała człowieka jako kwiat trawy. Nauczże nas pamiętać na dokończenie 5 nasze i żeś życia naszemu wymierzył kres, którego człowiek nie może przestąpić, abyśmy codziennie zdobili lampy swe i zbawiennego końca oczekiwali we wierze. Pomagaj nam zawsze spoglądać na Pana naszego Jezusa Chrystusa, który i śmierć zgładził i żywot na jaśnią wywiódł i nieśmiertelność. Zachowaj nas przez Ducha Twojego we wierze i przy dobrém sumieniu, abyśmy 10 nie siali ciała, z którego żniemy skażenie, ale duchowi, abyśmy żęli żywot wieczny. Gdy wychodzą z świata osoby nam miłe, w Panu umierające, daj, abyśmy poznali, że zbawieni są odtąd, że odpoczywają od pracy swojej, że przyszli do Ciebie, tam gdzie już nie ma smutku, ani krzyku, ani boleści, i że Ty ocierasz wszelką łzę z oczu ich. Panie, Boże nasz, Ty widzisz 15 wszelkie utrapienie i wszelką nędzę, ubodzy polecają Tobie sprawę swoją, Tyś wdowom i sierotom radą i pomocą i ojcem. Objaw się ze skuteczną pociechą Twoją wszystkim zasmuconym i pokuszonym a daj, aby kiedyś oraz z tymi, których oplakują, z radością postawieni byli przed świętą oblicznością Twoją. A gdy nasz czas i godzina nasza nadejdzie, wtedy puść nas jako sługi Twoje 20 w pokoju: Zachowaj nas od nagłej, złej śmierci, spraw, żebyśmy pełni wiary i ozdobieni owocami sprawiedliwości stanęli przed Tobą, ducha swego polecili w ręce Twoje i tak wykonali bieg swój a z radością otrzymali żywot wieczny. Amen.

2.

Wieczny, wszchemogący Boże, Panie żywych i umarłych, któryś duszę 25 zmarłego brata naszego wybawił od wszystkiego złego tego znikomego żywota, przyjmij łaskawie ofiary dziękczynienia za wszystko, coś mu uczynił od pierwszej chwili życia aż do ostatniej, za wszelkie błogosławieństwo, za wszelkie utrapienie i za wszelką radość, za wszelką biedę i za wszelką pociechę, któremiś obdarzył dni jego doczesne. Przyjmij także pokorne dzięki nasze za wszystko, 30 co w nim i przez niego także nam było dane, i spraw, żeby błogosławieństwem

była między nami pamiątka jego. Okaż się z niebieską pociechą Twoją tym, co przygnębieni i zasmuceni są przez zejście przyjaciela miłego z tego świata, i spraw im posilenie przez zbawienne słowo Twoje. Niechże wykonają się nad nimi myśli o pokoju, które Ty masz z nimi w tém ich utrapieniu, a serca ich
 5 podnoś ku Sobie, aby szukali tego, co jest w górę, a nie tego, co jest na ziemi. Przystosobiaj wszystkich nas coraz więcej do skonania błogosławionego i udzielaj nam siły, żebyśmy bojowali bój dobry i zachowali wiarę, aby nam odłożona była korona sprawiedliwości, którą Chrystus Pan, sędzia sprawiedliwy, w on dzień odda wszystkim, którzy umiłowali sławne przyjście jego. Amen.

10

3.

Wszechmogący Boże, miły Ojczy niebieski, Tyś życiu naszemu zamierzył kres, którego przestąpić nie możemy. Toś nam dziś znowu wystawił przed oczy nasze, gdy jednego z braci naszych odprowadziliśmy do jego odpoczynienia w grobie.

15 Chwalimy Cię i dziękujemy Ci za wszystkie dobrodziejstwa, któreś mi wyświadczył zaraz z żywota matki, zwłaszcza żeś we Chrzcie świętym przyjął go i odrodził do nowego żywota w Chrystusie Jezusie a potem wiernie i łaskawie nauczałeś go drogiego słowa Twego i często nasyciłeś i napawałeś go ciałem i krwią Jednorodzonego Syna Twego. Dziękujemy Ci także za wszelki krzyż,
 20 którymeś go nawiedzał ku jego dobremu, i na koniec za wierność i pomoc Twoją w ostatniej godzinie.

Boże wszelkiej pociechy, pocieszaj obficie krewnych i powinowatych jego i ześlij im Ducha Twego świętego, onego Pocieszyciela prawdziwego, aby miłość Twoją poznali i ją nawet w żałobie uczuwali i uniżali się pod mocną ręką
 25 Twoją. Przedewszystkiem wesprzyj ich przez zbawienną nadzieję zmartwychwstania i żywota wiecznego, którą nam Pan nasz Jezus Chrystus, Syn Twój miły zjednał przez świętą i niewinną mękę i śmierć Swoję.

Nas wszystkich zaś, cośmy tego zmarłego brata naszego odprowadzili na miejsce odpoczynku jego grobowego, racz nauczać, że i my umrzeć musimy,
 30 abyśmy przywiedli serce do mądrości, chwycili się łaski w Chrystusie Jezusie a z bojaźnią i ze drżeniem sprawowali nasze zbawienie. Użycz nam Twój pomocy, żebyśmy krótkiego czasu łaski, który jeszcze nam jest zostawiony,

wiernie używali, bez ustanku wzrastali i pomnażali się w wierze, przeciwko wszelkiej trwodze, wszelkiemu utrapieniu i wszelkiej nędzy i gorzkiej śmierci mocno się posilali i zbroili drogą krwią i zasługą Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego, a na koniec żebyśmy zbawiennie skonali w Nim i pozyskali zmartwychwstanie i żywot wieczny, i w Twoim pokoju wiecznie się radowali z wszystkimi 5 świętymi i zbawionymi bez ustanku od wieków na wieki. Amen.

4.

Boże wieczny, Ojcie miłosierdzia i Boże wszelkiej pociechy, Ty, który każesz nam płakać z płaczącymi i smucić się ze smutnymi, prosimy Cię 10 serdecznie, racz braci naszych i siostry nasze, co przygnębieni są boleścią, pokrzepić pociechą Ducha Twego świętego, ażeby w niezachwianej wierze się z tego radowali, iż żyją ci, co im umarli, i żeby oczekiwali ich powstania od umarłych. Jako rolnik, gdy obsiał swą rolę, cierpliwie oczekiwania drogiego pożytku ziemi, tak też i nam, póki na tej ziemi żyjemy, dopomóż, żebyśmy 15 cierpliwie oczekiwali onego wielkiego dnia żniwa, gdy wszyscy, co zasnęli w Panu, pozbierani i zgromadzeni będą w niebieskich gumnach i przybytkach Bożych, gdzie wszyscy niezawodnie znowu się ujrzemy i na wieki z sobą przebywać będziemy przed Tobą, Boże Ojcie, Synu i Duchu święty, Boże prawdziwy, 20 pochwalony na wieki. Amen.

5.

Panie Jezu Chryste, wystawiamy Cię za to, żeś śmierci moc odebrał i przez Ewangelię Twoją wywiódł na jaśnią żywot i nieśmiertelność. Na Tobie polegamy, śmierci zwycięzcy, Ciebie wywyższamy jako książęcia żywota, jedynie w Twojej społeczności szukamy swojego zbawienia. Związkę miłości 25 między Tobą a nami tak wzmocnij, żeby nawet śmierć od Ciebie odłączyć nas nie mogła. Spraw, żebyśmy Tobie żyli, abyśmy też kiedyś Tobie umarli. A w ostatnim naszym boju dopomóż nam, Panie, Ty wielki i zwycięzki Mocarzu, żebyśmy Twoją mocą pokonali wszystkich nieprzyjaciół i wszystko dla wieczności dobrze wykonali. A gdy już nie będziemy mogli się modlić, niech Duch Twój 30 święty przyczynia się za nami wzdychaniem niewymowném, a Ty światłością Twoją niebieską wiedz nas przez ciemną dolinę śmierci do Siebie, do Twojego królestwa. Tak, Panie, gdy największa ciemność nas ogarnie i największa trwoga serca nasze ściśnie, wtedy pobłogosław nam pokojem Twojej śmierci, dla miłości Twojej. Amen. 35

6.

Miłosierny Boże, Ojciec niebieski, dziękujemy Ci, żeś przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, powołał nas ku dziedzictwu nieskazitelnemu, niepokalanemu i niezwiędłemu, w niebiesiech zachowanemu. Użyj nam łaski, abyśmy obliczali dni
5 nasze, rozprawili dom swój, czuwali i modlili się, abyśmy nie zostali porwani z świata niespodzianie. Wzmacniaj nas przez Ducha Twego przeciwko wszelkim strachom śmierci i sądu a upewnij i rozwesel nas w tej wierze, że Jezus Chrystus prawdziwie jest nam sprawiedliwością i zmartwychwstaniem i żywotem. Dopomóż nam pielgrzymstwa doczesnego dokonać w Twoim posłuszeństwie
10 i rozstać się z światem w pokoju, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

7.

Wszchemogący Boże, Panie żywota i śmierci, otoś jednego z braci naszych, za którego Syn Twój, Pan nasz Jezus Chrystus, życie Swoje dał,
15 znowu przez śmierć przeniósł do wieczności. Nauczże nas obliczać dni naszych, abyśmy przywiedli serce do mądrości. Nikt z nas nie wie, kiedy jego ostatnia godzina nadejdzie; przeto pomóż nam czuwać nad duszami naszymi, opierać się wszystkim złym pożądlivościom i w wierze i pobożności gotować się na nasze skonanie, aby nas widok śmierci i grobu nie przestraszał.

20 Syn Twój Jezus Chrystus odebrał śmierci moc a przez Ewangelię wywiódł na jaśnią żywot i nieśmiertelność. On jest zmartwychwstanie i żywot. Kto weń wierzy, żyć będzie, choćby umarł, a kto żyje i wierzy w Niego, nie umrze na wieki.

Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, ożyw tę pełną pociechy i zba-
25 wienną nadzieję w sercach naszych. Wspomóż nas mocą Twoją, gdy do ostatniego boju stanąć będziemy musieli. W wierne ręce Twoje ojcowskie polecamy już teraz ducha naszego. Tyś nam żywot dał: pomóż nam też używać go ku chwale Twojej. Ty nam według mądrzej rady Twojej znowu go kiedyś weźmiesz: imię Twoje święte niech będzie pochwalone: Choć żyjemy,
30 niech Tobie żyjemy; choć umieramy, niech Tobie umieramy, abyśmy żyjąc i umierając Twoimi byli. Amen.

Na pogrzebie dzieci.

8.

Panie, wszechmogący Boże i Ojczy, dziękujemy Ci za wszelkie miłosierdzie i za wszelką wierność, którąś zmarłemu temu dziecięciu okazał podczas krótkiego ziemskiego jego żywota, i wysławiamy Cię osobliwie za łaskę i dar 5 Chrztu świętego, któryś mu darował, i przez który przyjąłeś je za dziecię Swoje i za dziedzica żywota wiecznego, tak iż nie wątpimy, że teraz duszę jego w niebie i w spółeczności aniołów radością i weselem wiekuiście posilasz. Pocieszaj tą pociechą rodziców jego i krewnych, a rany, które sercom ich zadała śmierć dziecięcia tego, racz goić łagodnym balsamem zbawienego słowa 10 Twego. A nas wszystkich, co jeszcze przyobleczeni jesteście śmiertelnością, wzmacniaj i zachowuj w wierze przez łaskę Twoją i miłosierdzie, abyśmy w służeniu Tobie i w posłuszeństwie niezachwianie trwali w pozostającym nam jeszcze czasie żywota a na koniec zostali uczestnikami królestwa Twego w Chrystusie Jezusie. Amen.

15

9.

Wierny Boże i Ojczy, Boże wszelkiej pociechy, prosimy Cię, posilaj mocą pociechy Twojej rodziców zasmuconych, których dziecię miłe w téj chwili ma być [zostało] pochowane. Pociesz serca ich żywą wiarą, że wola Twoja zawsze 20 jest dobra i święta, drogi Twoje zawsze światłością, a sprawy Twoje zawsze błogostawieństwem. Naucz ich upokorzyć się pod wszechmocną ręką Twoją, Panie żywota i śmierci, który to masz w Swojej mocy, aby dzieci, któreś nam powierzył, znowu zabrać do Siebie, kiedy i jako się Tobie podoba. Daj, aby pamiętali, jak zbawienne myśli miałaś o dziecięciu ich, gdyżes je tak rychło wyrwał z pokuszeń świata złego i z przykrości żywota doczesnego, aby je prze- 25 nieść do Siebie w radość niebieską. Wznies serca ich ku radosnej i niezachwianej nadziei żywota wiecznego, w którym rodzice bogobojni dzieci swe, co w Panu zasnęły, znowu znajdują, aby ich już nie utracić na wieki. Zachowaj ich, jeżeli jest taka święta wola Twoja, od dalszej niedoli a daj, aby utrapienie obecne było im silną pobudką do szukania tego, co jest w górę. Ty Sam, 30 Panie Boże, sprawuj w nich i w nas wszystkich ono pokorne się zdanie na ojcowską wolę Twoją, w którymbyśmy, czy nam co dajesz, czy odbierasz, z ufnością mówili: Pan dał, Pan wziął, imię Pańskie niech będzie błogostawione. Amen.

Na pogrzebie młodzieńca albo panny.**10.**

Panie, Boże nasz, z żałością w sercu złożyliśmy do grobu zwłoki młodzieńca (panny), Odwołałeś go (ją) wśród biegu życia jego (jój), a przez rychły zgon jego (jój) zniweczyłeś niejedną nadzieję i radość krewnych jego (jój) i przyjaciół. Któż radzie Twojej sprzeciwić się może? albo któż Tobie rzecze: Czemuż tak czynisz? Zaprawdę, jesteś Bogiem skrytym. Przecież jesteś miłością a masz myśli o pokoju z nami a nie myśli o utrapieniu. Przeto niech się z nami stanie, jako chcesz. Wielbimy Cię w drogach Twoich, choć są nie-
dośćnigione.

Ty, Boże wierny, zmarłego młodzieńca (pannę) wiódłeś od niemowlęctwa miłością ojcowską i wyświadczałeś mu (jój) wiele dobrego na ciele i na duszy w krótkim jego (jój) biegu. Nauczałeś go (ją) od młodości i wyciągałeś do niego ojcowską rękę Swoję, aby go pociągnąć do Siebie w szczerój dobroci. Spraw przez wczesne zejście zmarłego młodzieńca (panny) między nami wszystkimi a zwłaszcza między młodzieżą naszą szczeré wzbudzenie, abyśmy zawczasu pamiętali o tém, co jest ku pokojowi naszemu, wyrzekali się znikomój świata rozkoszy, Synowi Twemu Jezusowi Chrystusowi zachowywali wierność aż do końca, abyśmy, gdy On się okaże, ufanie mieli a nie byli zawstydzeni od Niego w przyjściu Jego. Ciebie, Boże wszelkiej pociechy, błagamy o pociechę i o posilenie dla krewnych zmarłego (zmarłej) i przyjaciół jego (jój), których śmierć jego (jój) bardzo zasmuciła. Wzmacniaj ich w téj wierze, że Ty, Ojciec ich wierny przez Chrystusa, błogosławisz ich i przez utrapienia a dzieci Swoje nawiedzasz ku ich dobremu, aby dostały poświęcenia. Użycz nam, abyśmy z pokorą coraz prawdziwszą poddawali się ojcowskiéj Twojéj woli, żebyśmy pod karzącą ojcowską ręką Twoją wzrastali w mądrości i świętobliwości i stawali się coraz zdatniejszymi dla ziemi a godniejszymi dla nieba. Amen.

Na pogrzebie ojca rodziny, gdy pozostają dzieci nieopatrzone.**11.**

Wieczny Boże, miłosierny Ojcze, spojrzij łaskawie na nas, cośmy w głębokim żalu odprowadzili do grobu jednego z braci naszych. Twoje myśli nie są jako nasze myśli, a drogi Twoje nie są jako nasze drogi; ale,

jako wyższe są niebiosa niż ziemia, tak przewyższają drogi Twoje drogi nasze, a myśli Twoje myśli nasze. Dopomóż nam, żebyśmy także teraz z pokorą dziecińską poddali się niezbadanej radzie Twojej i w największej boleści trzymali się mocno onego słowa pociechy: Wszystko dobrze, co Bóg czyni. Niech łaska Twoja będzie mocną podporą osieroconemu domowi, a rodzinie bez Ojca wzbudź wiernych przyjaciół, litościwych obrońców i gorliwych pomocników. Pocieszaj zasmuconą wdowę i dopomóż, aby nie odrzucała ufności, która ma wielką zapłatę. Weź w miłosierną opiekę Swą sieroty i bądź im opatrzycielem i przewodnikiem. Zachowaj je w wierze w Ciebie i spraw, ażeby bolesne to nawiedzenie służyło im ku dobremu na wieki.

Panie Boże, Ty widzisz wszelką trwogę i nędzę. Opuszczeni Tobie polecają sprawę swoją. Tyś jest ojcem sierót i sędzią wdów. Objaw się z pociechą Swoją wszystkim pokuszonym i zasmuconym, a pomóż, aby wraz z umarłym, którego oplakują, kiedyś z radością stanęli przed świętą oblicznością Twoją. Zmiłuj się nad wszystkimi chorującymi i umierającymi między nami i uczyni zbawienny koniec ich cierpieniu. A gdy nadejdzie także nasz czas i godzina nasza, pomagaj nam mocą Twoją w ostatniej biedzie naszej, abyśmy z wiarą spoglądali na Zbawiciela dusz naszych, Jezusa Chrystusa, i oczyszczeni krwią Jego, uchwycili zbawienną nadzieję żywota wiecznego. Amen.

Po nagłej śmierci.

20

12.

Wieczny Boże, otoś na dłoni wymierzył dni nasze, a wiek nasz jest jako nic przed Tobą. Zaprawdę, szczerą marnością jest wszelki człowiek choć najdłuższy. Tyś brata naszego w Chrystusie, któregośmy dziś złożyli do grobu, nagłą śmiercią odwołał z doczesności do wieczności, a przez niespodziane zejście jego sprawiłś krewnym jego żalność wielką. Pociesz, o Boże, obfitą pociechą Twoją serca tych, co się ze smutkiem z nim rozstali. Weź w Swoję ojcowską opiekę pozostających po nim, co z boleścią uczuwają stratę jego. Użycz im siły, aby ciężkie to nawiedzenie znosili z pokornym poddawaniem się świętej woli Twojej i dopomóż im, aby znaleźli ucieszenie i uspokojenie w tej wierze, że tym, którzy Boga miłują, wszystkie rzeczy ku dobremu dopomagają.

Nas wszystkich zaś naucz z nową gorliwością rozpamiętywać, że i nasze życie jest jako kwiat polny, co kwitnie krótko i więdnie prędko. Wspomagaj nas łaską Swoją, abyśmy na niepewną godzinę śmierci naszej gotowali się w pokucie codziennój. Kieruj umysł nasz wzgórze ku
5 niebu, żebyśmy znaleźni byli jako czuwający i modlący się, gdy Syn Twój przyjdzie i nagroda Jego z Nim. Dopomóż nam, wierny Boże, tak żyć, abyśmy kiedyś umrzeć mogli w pokoju i ze zbawienną nadzieją żywota wiecznego. Amen.

Na pogrzebie zmarłego w podeszłych latach.

10

13.

Panie, wszechmogący Boże i Ojczy, któryś przyobiecał: Ja Sam aż do starości, i owszem aż do sędziwości was nosić będę; Ja nosić was będę i wybawię, dziękujemy Ci z całego serca, żeś obietnicę tę spełnił i temu zmarłemu i przez długie lata błogosławił mu wielorakimi dowodami wierności Twojej
15 i Twego miłosierdzia. Osobliwie dziękujemy Ci za to, żeś mu ku gotowaniu się do wieczności użyczył długiego czasu łaski, w którym dziwne ale zawsze mądre i zbawienne rządy Twoje nad synami ludzkimi mógł oglądać i we własnem swoim sercu doświadczać ich na chwałę i wysławianie Twojej mocy i łaski.

Wybawiłeś go teraz według miłosierdzia Twego od wszelkiej pracy i
20 trudów doczesności, i jak według słowa Twego nadzieję mieć możemy, dopomógłś mu do Swego królestwa niebieskiego. Dopomóż teraz, wierny Panie i Boże, abyśmy i my gotowali się na zbawienne zejście z świata tego. A ponieważ nie wiemy, czy dni naszych na ziemi będzie wiele czyli mało, przeto użycz nam łaski, abyśmy czasu żywota naszego używali dobrze i pracowali,
25 póki dzień jest, zanim nadejdzie noc, gdy żaden nie będzie mógł nic sprawować. A gdy nadejdzie nam czas, aby zejść z świata tego, w tedy ujmij się łaskawie za duszą naszą i daj nam, żebyśmy w ufności w miłosierdzie Twoje zasnęli w pokoju a tam otrzymali koronę chwały, którąś przyobiecał wiernym sługom Twoim, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego.
30 Amen.

Na pogrzebie człowieka wielce utrapionego.**14.**

Dobrotliwy, miłosierny Boże i Ojcze, uczyniłeś przez śmierć koniec
 długiemu i ciężkiemu utrapieniu wielorako doświadczonego brata tego i z uci-
 sków doczesności odwołałeś go do żywota wiecznego. Dziękujemy Ci, iżś 5
 go wypróbował w szkole krzyża, wyéwiczył we wierze i cierpliwości i wy-
 bawił go z wszystkich boleści. Posil go teraz po przetrwanych utrapieniach
 radością i weselem przed oblicznością Twoją i daj mu oglądać, co tu wierzył
 na mocy słowa Twego. W serca pozostałych jego daj tę pewnoś pociechy, że 10
 ci, co z Chrystusem cierpią, z Nim kiedyś także do chwały wywyższeni będą,
 i że błogostawionymi nazwać należy wszystkich, co w wierze bieg swój wy-
 konali. Dopomóż nam przez łaskę Twoją, abyśmy żyli w bojaźni Twojej i
 z otuchą oczekiwali godziny śmierci naszej. A jeźliby była taka święta wola
 Twoja, żebyśmy i my przed zejściem naszym z świata tego jeszcze mieli pié
 gorzki kielich utrapienia, to Ty racz nas w biedzie naszej nie opuszczać, ale 15
 owszem posilaj nas mocą i łaską Twoją, abyśmy cierpliwie oczekiwali osta-
 tycznego naszego wybawienia a potem z radością weszli do odpoczynienia zba-
 wionych. Amen.

Wyroki wzajemne. (Antyfony).

1. Panie, teraz puszczasz sługę Swego w pokoju, 20
 Albowiem oczy moje oglądały zbawienie Twoje.
2. Ja wiem, iż Odkupiciel mój żyje,
 A iż w ostateczny dzień nad prochem stanie.
3. Błogostawieni umarli, którzy w Panu umierają.
 Zaprawdę, mówi Duch im, aby odpoczywali od prac swoich. 25
4. Choć żyjemy, Panu żyjemy.
 Choć umieramy, Panu umieramy.
5. Chrystus jest zmartwychwstanie i żywot,
 Kto weń wierzy, choćby też umarł, żyć będzie.
6. Panie. nauczże nas obliczać dni naszych, 30
 Abyśmy przywiedli serce do mądrości.

7. Nie mamy tu miasta trwałego,
Ale onego przyszłego szukamy.
8. Bądź wierny aż do śmierci,
A dam ci koronę żywota.
- 5 9. Chrystus wydany jest dla grzechów naszych,
I wstał zmartwych dla usprawiedliwienia naszego.
10. Wyrwie mię Pan z każdego uczynku złego
I zachowa do królestwa Swego niebieskiego.
11. Mnie żyć, jest Chrystus,
10 A umrzeć zysk.

U dzieci.

12. Pan dał, Pan też wziął,
Niech będzie imię Pańskie błogosławione.
13. Dopusćcie dziatkom przychodzić do Mnie a nie zabraniajcie im,
15 Albowiem takich jest królestwo niebieskie.

Kolekty pogrzebowe.

(Modlitwy przed czytaniem Pisma św. i na zakończenie.)

1.

20 Wszechmogący, wieczny Boże, któryś przez śmierć Syna Twego grzech
i moc śmierci zniszczył i przez Jego zmartwychwstanie niewinność i żywot
wieczny przywrócił, abyśmy z bojaźni śmierci wybawieni w Twojem królestwie
żyli, użyż nam, żebyśmy temu z całego serca wierzyli i w takowej wierze
ustawicznie Ciebie po wszystkie czasy chwalili i Tobie dziękowali, przez tegoż
Syna Twego miłego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

25

2.

Dzięki Tobie, Ojczy miłosierdzia, który nas cieszysz w każdym ucisku
naszym, abyśmy się nie smucili jako drudzy, którzy nadziei nie mają. I brata
(siostrę) naszego zmarłego wybawiłeś od wszystkiego złego i dopomógłś mn

do królestwa Twego niebieskiego. Naucz nas upatrywać obcowania jego (jój) koniec, i wiary jego (jój) naśladować. Wprowadź i nas do królestwa Twego niebieskiego, gdzie nie będzie ani smutku, ani krzyku, ani śmierci, ale obfitość wesela i rozkoszy po prawicy Twojej aż na wieki. Amen.

3

5

Panie Jezu Chryste, Tyś jest zmartwychwstanie i żywot i zjednałeś nam zwycięstwem Twojem wieczną sprawiedliwość, radość i zbawienie. Prosimy hojnej dobroćliwości Twojej, ażebyś nam raczył udzielić wesolego zmartwychwstania żywota i nas zabrać do wiecznego rajy i do wiecznej ojczyzny, który powstawszy z śmierci królujesz z Ojcem i z Duchem świętym od wieków aż na 10 wieki. Amen.

4.

Miłosierny, wieczny Boże, który chcesz, abyśmy pierwój z Chrystusem cierpieli i umarli, zanim do chwały z Nim wywyższeni będziemy: użyż nam łaskawie, żebyśmy się zawsze Twojej woli poddali, w prawdziwej wierze aż do 15 końca naszego ustawicznie trwali i z przyszłego zmartwychwstania i przyszłej chwały się cieszyli i weselili, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego. Amen.

5.

Wszechmogący, miłosierny Boże, Ojczye niebieski, któryś wszystkim 20 ludziom dla grzechu raz postanowił umrzeć: prosimy Cię pokornie, spraw, żebyśmy to ustawicznie w sercu uważali i pilnie się nad tém zastanawiali a cieszeniej śmierci się nie lękając na zasłudze Syna Twego miłego wesoło spolegali, skonanie nasze za zysk a nie za szkodę poczytali, ponieważ przez nie od wszelkiego złego wybawieni do odpoczynienia przyjdziemy i w pewnej nadziei 25 oczekiwać mamy wesołego zmartwychwstania, przez tegoż Pana i Zbawiciela naszego, Jezusa Chrystusa. Amen.

6.

Wszechmogący, wieczny Boże, któryś wpisał wszystkie dni nasze w księgi Twoje, gdy jeszcze żadnego nie było, i zamierzyłeś nam kres, którego nie 30 przestąpimy: nauczże nas czić mądrość i dobroć dróg Twoich w życiu i skonaniu naszym z pokorném się poddaniem i pełném wiary zaufaniem i tak

używać krótkiego, niepewnego czasu życia naszego, żebyśmy codzień w wierze silniejszymi, w poświęceniu doskonalszymi, do śmierci gotowszymi i do żywota wiecznego sposobniejszymi się stali, a kiedyś wesoło i zbawiennie skonali wierząc w Jezusa Chrystusa. Amen.

5

7.

Wszechmogący, wieczny Boże, miłosierny Ojczy, który w ręce Twojej mając żywot i śmierć człowieka w proch obracasz i mówisz: Nawróćcie się, synowie ludzcy; wiemy, że tu nie mamy miasta trwałego; dla tego prosimy Cię, naucz nas prowadzić żywot doczesny w bojaźni Twojej, abyśmy kiedyś do pokoju
10 Twego weszli i w wiecznym żyli zbawieniu, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

8.

Wieczny Boże i Ojczy, który nie jesteś Bogiem umarłych ale żywych, albowiem w Tobie żyją wszyscy, co odpoczywają pod ziemią w grobach swoich: prosimy ojcowskiej dobroci Twojej, nie dopuszczaj, ażeby nas moc i bodziec
15 śmierci straszły, ale zachowaj nas łaskawie w Synu Twoim, który jest drogą i prawdą i żywotem, w prawdziwej wierze i dobrém sumieniu przez Ducha Twojego, abyśmy jako chrześciance żyli i zbawiennie z światem się pożegnawszy w pokoju i radości zasnęli i spokojnie spoczywali, dopóki Ty grobów naszych nie otworzysz i głosem trąby nas znowu do żywota wskrzesisz, przez Jezusa
20 Chrystusa, Pana naszego. Amen.

9.

Który jesteś Panem umarłych i żywych, Twoimi jesteśmy, o Jezusie, żyjąc lub umierając. Pod wszechmocną obroną Twoją nie boimy się złego, choćbyśmy też chodzili w dolinie cienia śmierci. Ani śmierć ani żywot
25 nie odłączy nas od miłości Bożej, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. Amen.

10.

Wszechmogący, wieczny Boże, prosimy Cię serdecznie, racz nas w wierze wzmocnić, abyśmy w Twojem posłuszeństwie przebywali i koniec wiary naszej
30 odnieśli, to jest, dusz zbawienie. Dopomóż nam do tego dla Syna Twego Jezusa Chrystusa. Amen.

11.

Cześć i wielbienie Tobie, śmierci zwycięzcy, któryś odkupił tych, którzy dla bojaźni śmierci po wszystkim czas żywota podlegli byli niewoli, i któryś zjednał nam żywot wieczny, abyśmy lubo umierając przecieży żyli. Wzmacniaj i utwierdzaj tę nadzieję w nas, abyśmy bez bojaźni śmierci żyli a kiedyś wierząc 5 w Ciebie wesoło z tym światem się rozstali, dla miłości i litości Twojej. Amen.

12.

Miłosierny Boże, Ojczy niebieski, wiemy, iż sądy Twoje są sprawiedliwe, niechajże nas ucieszy miłosierdzie Twoje. Pocieszaj więc, wzmacniaj i rządz nas przez Ducha Twego świętego, abyśmy się żadnemu utrapieniu ani pokusie 10 nie dali odwrócić od Ciebie, ale żyli w Twojej bojaźni, skonali w łasce Twojej w pokoju Twoim z świata zesłi, spoczywali w grobie pod Twoją obroną i mocą Twoją zmartwychwstali do żywota wiecznego, przez Jezusa Chrystusa Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

Na pogrzebie dzieci.

15

13.

Wszchemogący, wieczny Boże, któryś to dziecię z grzesznego tego świata do Siebie powołał i przyjął do królestwa Twego niebieskiego, prosimy Cię, daj, żebyśmy to wszystko w prawdziwej wierze poznali, abyśmy się upokorzyli pod mocną ręką Twoją, miłość Twoją poznali i w frasunku na zbawienne skonanie 20 się gotowali i chętnie za głosem Twoim kiedyś poszli, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

14.

Miłosierny, wieczny Boże, szczerą mądrością i dobrocią są drogi Twoje, i co Ty czynisz, dobrém jest. Niezachwiana dla tego wiara nasza i nadzieja, 25 że nas, choć dziwnie, zawsze jednak zbawiennie prowadzisz. Tam w światłości poznamy mądrość dróg Twoich i za radość i utrapienie uwielbimy Cię na wieki. Amen.

Na pogrzebie osób młodych.

15.

5 Wszehmogący Boże, Ojciec niebieski, pocieszaj słowem Twojem świętem
serca wczesnem zejściem tego młodego chrześcianina zasmuconych i udziel im
tęj ufności, że zmarły żyje przed obliczem Twojem i jest im zachowany w Twojem
królestwie. Nas zaś wszystkich naucz uważać, że i nasze życie jest jako trawa,
która z poranku kwitnie i rośnie i prędko usycha, żebyśmy nie sobie samym
żyli ale Temu, który za nas umarł i zmartwychwstał, Panu i Zbawicielowi
naszemu, Jezusowi Chrystusowi. Amen.

Wprowadzenie w urząd starszych zboru.

(Starszych zboru wprowadza się w urząd w niedzielнім nabożeństwie główném po kazaniu i po poprzedzającym oznajmieniu. Udają się przed ołtarz, od którego po odśpiewaniu wiersza z stósownej pieśni przez zbór ksiądz tak przemawia):

5

Łaska wam i pokój od Boga Ojca i od Pana naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

*) Umiłowani w Panu, oto obecni nowo są tu obrani członkowie zborowej rady kościelnej, [starszeństwa,] aby być wprowadzonymi dziś w urząd swój.

Tak pisze św. Paweł do Koryntów: Różne są dary, ale tenże Duch; 10
a różne są posługi, ale tenże Pan; i różne są sprawy, ale tenże Bóg, który sprawuje wszystko we wszystkich.

Między takimi urzędami najzacniejszym jest rozkaz Boży kazania Ewangelii, do czego, aby publicznie był wykonywany, słudzy słowa Bożego między nami są powołani. Ale jako pomocników ich pracy ku zbudowaniu zboru znał już 15
apostolski kościół usługowanie starszych. Tak i między nami starsi wspólnie z kaznodziejami słowa Bożego zbór Boży mają paść, współpracować nad jego wewnętrznym i zewnętrznym budowaniem, swawolnych napominać i małowiernych pocieszać, słabych nosić, za ubogimi się ujmować a tego doglądać, ażeby się wszystko w zborze działo uczciwie i porządnie.

20

Do takiej usługi w zborze macie i wy dziś być wprowadzeni, najmilsi w Panu, jako na to zostaliście wybrani, [którzyście na starszych kościelnych i dyakonów obrani zostali], macie przeto w obec tego zboru ślubować, że obowiązki

---

*) Zamiast następującej formułowanej może ksiądz mieć także przemowę przez siebie ułożoną.

powołania waszego wiernie chcecie wypełnić, a ku temu macie być poleceni łasce i pomocy Pańskiej.

Pomocą będąc swojemu dusz pasterzowi macie pilnie dbać o to, aby zbor wiernym pozostał wierze ewangelickiej i życiu chrześcijańskiemu, aby zapobiegło się wszelkiemu zgorzeniu a natomiast aby pielęgnowany był dobry porządek w rodzinach, młodzież ćwiczona była w bojaźni Bożej, i aby karność i obyczaje chrześcijańskie między nami zachowane były i wzrastały.

Macie także pomagać w czynieniu miłości i miłosierdzia nad opuszczonymi i kuszonymi, wdowami i sierotami, więźniami uwolnionymi, ubogimi i chorymi i wszystkimi niedostatek cierpiącymi członkami kościoła naszego.

Nad domem Bożym naszym i porządkiem nabożeństwa macie czuwać, dbać o święcenie dnia świętego, zarządzać sumiennie majątkiem kościelnym, wykonywając prócz tego wiernie wszystko, co podług przepisów naszego kościoła krajowego wam czynić należy.

Ale przede wszystkim macie sami wiernymi okazywać się członkami kościoła dając z siebie życiem bogobojnym przykład chwalebny a mając zbor zawsze na sercu i pilnie się za nim modląc.

Przeto pytam się was:

Czy ślubujecie przed Bogiem i w obecności tego zboru, że powierzona wam usługę starannie i wiernie wykonywać będziecie wedle słowa Bożego i porządków kościelnych tego zboru, dogłębnie sumiennie tego, aby wszystko działało się uczciwie i porządnie w tym zborze ku jego poprawie? wtedy potwierdźcie pytanie moje wyraźnym: Tak jest, i podajcie mi prawą rękę waszą.*)

Starsi: Tak jest. (Podawają jeden po drugim księdzu rękę i odstępują od ołtarza.)

Jeżeliście sobie szczerze postanowili, wedle sił, danych wam przez Boga, wykonywać sumiennie i wiernie swój urząd jako starsi i dyakoni, wtedy odpowiedzcie: Tak jest, za łaską Bożą.

Starsi: Tak jest, za łaską Bożą.

*) Jeżeli występujący starsi zostali znowu wybrani, to nie składają ślubu powtórnie, lecz tylko podaniem ręki i wskazaniem na ślub już złożony zobowiązani bywają do sprawowania urzędu podczas nowego okresu urzędowania. Także po zobowiązaniu starszych ksiądz wstęp w urzędowanie nowo obranych zastępców zboru stósunkowo uwzględnić powinien.

Tak was więc wprowadzam w urząd starszego (kościelnego) w tym zborze. Bóg niech was oświeca przez Ducha Swego, wzmacnia siłą Swoją i niech wam udzieli łaski Swój, abyście mogli urząd wasz ku Jego czci, ku zbudowaniu zboru Chrystusowego i ku własnemu swemu zbawieniu sprawować dla imienia Jego. Amen.

5

Wy zaś, mili chrześcianie, przyjmijcież tych mężów dla urzędu ich z wszelką dobrą wolą, mając ich dla niego za godnych wszelkiej czci. Naśladujmyż wszyscy w prawdziwej wierze, braterskiej miłości, we wierności i w posłuszeństwie Pana Chrystusa, aby nam kiedyś dopomógł do królestwa Swego niebieskiego.

10

Módlmy się:*) Panie Boże, Ojciec niebieski, dziękujemy Ci, żeś i na tém miejscu mężów dał, będących gotowymi do usługowania Tobie w zborze. Prosimy Cię, użyż im darów Ducha Twego świętego, mądrości i mocy z nieba do urzędowania. Udziel także Boskiej Twojej łaski temu zborowi, którego pilnować są postanowieni, żeby dobrych rozkazów starszych swoich chętnie naśladował. Wzbudź wiarę, wzmocnij cierpliwość i gorliwość miłości w nas wszystkich, aby, kiedyby każdy według woli Twojej żył, królestwo Twoje między nami było budowane, i tak imię Twoje święte zostało uwielbione, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

15

Łaska niech będzie z wami. Amen.

20

---

*) Zamiast powyższej modlitwy może też ksiądz mieć modlitwę własnymi słowy.

Ordynacya.

(Ordynacya wykonywa się albo jako uroczystość samoistna, albo jako do nabożeństwa głównego dodana, albo w nie wsunięta. Oznajmia się przedtém zborowi z przyczyną za ordynandami. [Ob. część I, str. 8, przyczynę 4, i str. 78, modlitwę 74].)

5 Zbór:*) „Przyjdź Duchu święty“ albo inną tój podobną pieśń:

Ordynujący: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego.

O jako piękne są na górach nogi tego, co pocieszne rzeczy zwiastuje i opowiada pokój, tego, co zwiastuje dobre i opowiada zbawienie, a mówi do Syonu: Bóg twój króluje.

10 Wyznajmy przed Panem grzechy nasze i wspólnie tak mówmy:

Zmiłuj się nademną, Boże, według miłosierdzia Twego, według wielkich litości Twoich zgładź nieprawości moje. Omyj mię doskonale od nieprawości mojej, a od grzechu mego oczyść mię.

15 Serce czyste stwórz we mnie, o Boże, a ducha prawego odnow we wnętrzościach moich. Nie odrzucaj mię od oblicza Twego a Ducha Twego świętego nie odbieraj odemnie.

Przywróć mi radość zbawienia Twego, a duchem dobrowolnym podeprzyj mię. Tedy będę nauczał przestępców dróg Twoich, aby się grzesznicy do Ciebie nawrócili. Amen.

20 [[Zbór: Panie zmiłuj się nad nami, i t. d.]]

*) Wstęp aż do wyznania wiary wypuszcza się, kiedy ordynacya pośród nabożeństwa głównego się wykonywa. W ten czas uroczystość odprawia się aż dotąd według formularza dla nabożeństwa głównego. Względem wyznania wiary należy w tym razie stósować się do tego, co na następującej stronie w wierszu 8 nakazano.

Ordynujący: Tak Bóg umiłował świat, że Syna Swego jednorodzonego dał, aby każdy, kto weń wierzy, nie zginął, ale miał żywot wieczny.

albo:

Albowiem sercem wierzone bywa ku sprawiedliwości, ale się usta wyznanie dzieje ku zbawieniu.

5

albo inne zwiastowanie łaski.

Wyznajmyż jednomyślnie z całym chrześcijaństwem wiarę naszą tak:

Ordynujący i ordynandzi, albo jeden z ordynandów w imieniu wszystkich:

Wierzę w Boga Ojca i t. d.

Ordynujący: Módlmy się: Wszechmogący, dobrotliwy Boże i Ojcze, któryś nam 10 przez Syna Swego miłego rozkazał, abyśmy Cię prosili, iżbyś robotników wysłał na żniwo Twoje, prosimy Cię serdecznie, ażebyś wszystkim, którychś powołał za robotników do żniwa Twojego, Ducha Swego świętego obficie udzielił, a osobliwie tym sługom Twoim, co mają być potwierdzeni na urząd kaznodziejski, słowo Swoje włożył w serca i usta, żeby je z wszelką ra- 15 dością i stałością ogłaszali i urząd swój świętobliwem życiem zdobili, aby Twój święty zbor chrześcijański przez to był utrzymany i zbudowany, przez Jezusa Chrystusa. Amen.

Przemowa.

(Teraz odczytują się nazwiska Ordynandów i wymienia się przytém posługa, 20 do której są powołani.)

Ordynujący: Ponieważ więc powołani jesteście na święty urząd kaznodziejski i pasterski i gotowi do objęcia tegoż, posłuchajcie z uwagą i zachowajcie w sercach swoich, co słowo Boże o tym urzędzie i jego postanowieniu, jego błogosławieństwie i jego zadaniach mówi:

25

(assystujący księża odczytują na przemian cztery z następujących ustępów biblijnych):

Mat. 28, 18—20. 1. do Tym. 3, 1—7; Jan. 10, 12—15; Dzie. ap. 20, 28—32; Ezech. 3, 17—19; Jan. 21, 15—17; 2. do Tym. 2, 8—13; Łuk. 12, 42—48; 2. do Tym. 2, 1—7 (24. 25); Łuk. 5, 1—11; 30 2. do Tym. 4, 1—5. Jan. 15, 13—16; Joh. 20, 21—23; do Tyt. 1, 7—9.)

Ordynujący: Umilowani bracia, z Bożego słowa słyszeliście, że kosztowna jest, od Pana nakazana i Jego błogosławieństwa pewna sprawa, której

pragniecie, ale też że święte obowiązki wkłada na tych, co jój się podejmują. Przekłada wam się więc, co następuje:

5 1. Powołani bywacie, aby paść zbór Jezusa Chrystusa, Jego świętą krwią pozyskany, czystém słowem Bożém, sakramenta święte według ustanowienia Jezusa Chrystusa sprawować, zbawienia dusz wam powierzonych wierném napominaniem w ustawicznej modlitwie szukać, młodzież z wszelką pilnością w zbawiennój nauce ćwiczyć, słabych posilać, błądzących szukać a żadnej nie utracić duszy, smutnych pocieszać, chorych odwiedzać i umierających do skonania chrześcijańskiego sposobić.

10 2. Przy tém macie pilnie uważać, że kaznodzieja ewangelicki nie powinien innój głosić i szerzyć nauki od téj, która ugruntowana jest w czystém i jasnym słowie Bożém, zawartém w piśmie świętém Starego i Nowego Testamentu, jedynój wiary naszej podstawie i prawidło, i zaświadczona w trzech głównych wyznaniach chrześcijańskich, Apostolskiém, Nicejskiém
15 i Atanazego i we wyznaniach kościoła naszego (tu się według zwyczaju pisma symboliczne mianują).

3. Urząd swój macie według słowa Bożego i podług przepisów ustawy kościelnej i porządku nabożeństwa w kościele istniejącego sprawować, a jako sami będąc chrześcianami obowiązani jesteście, wszelkiej zwierzchności
20 ludzkiej być poddanymi, za wszystkich ludzi, za króla i za zwierzchność się modlić, tak macie i zbór wam powierzony do obcowania w karności i pokoju, do braterskiej i powszechnej miłości i do przyczynnej modlitwy za wszystkich ludzi prowadzić.

4. Na ostatek macie się ustawicznie o to starać, abyście się coraz więcej
25 zagłębiali w wyrozumieniu słowa, duchowném, Bogu przyjemném życiem zborowi we wszystkiém dobrem przewodniczyli, siebie i dom swój we wszystkiém zachowali bez nagany a w sprawy się nie wdawali, które nie należą do urzędu waszego. W ogóle, napominamy was przed Bogiem, abyście ofiarowali siły duszy waszój i ciała waszego temu świętemu urzędowi i żywot wasz
30 cały tak urządzili, iżbyście kiedyś ufnie z tego mogli dać sprawę przed sądowną stolicą Jezusa Chrystusa.

Czy jesteście więc gotowi, to wszystko ślubować, i czy zgadzacie się na to, aby objąć drogi urząd kaznodziejski, to odpowiedzcie: Tak.

Ordynandzi (odpowiadają po jednemu): Tak, chcę za pomocą Boską.

Ordynujący: Pan niech was wzmacnia i wspomaga, abyście sumiennie spełnili, coście przed obliczem Bożem i w obecności tych świadków ślubowali.

(Ordynujący z asystującymi wkłada ręce na ordynandów, którzy przyklękli, i mówi):

Modlitwę Pańską.

5

Ponieważesmy, w Duchu świętym zgromadzeni, Boga przez Jezusa Chrystusa wezwali, nie wątpiąc, że wysłuchana jest modlitwa nasza, powierzam wam mocą udzielonego mi upoważnienia ewangelicki urząd kaznodziejski w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

Pan niech wam błogosławi, abyście obfity owoc przynieśli, a owoc ten 10 aby trwał na wieki.

(Następują vota asystujących z wkładaniem rąk.)

Ordynujący: Módlmy się: Miłosierny Boże, Ojcze niebieski, dziękujemy Ci, że wysłuchujesz błagania dzieci Twoich o wysłanie robotników na żniwo Twoje, a tak polecamy i tych, którychś zaś wysłał, łasce Twojej, żeby Ci jako 15 sposobni robotnicy służyli, nasienie, coś im do rąk dał, rozsiewali i dopomogli Tobie obfite żniwo do gumien niebieskich wprowadzić. Ku temu racz ich przysposobić wszelką Ducha Twojego mocą, aby w pokuszeniach wiernymi i stałymi zostali, żeby się imię Twoje święciło, królestwo Twoje się rozkrzewiało, wola Twoja się stawała. Takową modlitwę naszą racz 20 łaskawie wysłuchać według obietnicy Twojej, jako wierzymy i ufamy przez Syna Twego miłego, Pana naszego Jezusa Chrystusa, który z Tobą i z Duchem świętym żyje i króluje na wieki. Amen.

Idąc tedy paście trzodę Chrystusową wam powierzoną a doglądajcie jęj nie poniewolnie, ale dobrowolnie; nie dla sprosnego zysku, ale ochotnym 25 umysłem; nie jako panując nad dziedzictwem Pańskim, ale wzorami będąc trzody. A gdy się okaże On księżę pasterzy, odniesiecie niezwiędłą koronę chwały.

*) [[Wieczera Pańska.]]

Błogosławieństwo.

30

---

*) Kiedy ordynacya odbywa się pośród głównego nabożeństwa, przed Wieczera Pańską pieśń i kazanie mają miejsce.

Wprowadzenie księdza. (Instalacya.)

A.

Wprowadzenie w urząd księdza już ordynowanego.

5   (Ordynowanego księdza wprowadza w duchowny urząd, do którego powołany jest, po poprzedzającym oznajmieniu Superintendent zwykle w niedzielę albo w dzień świąteczny, i o ile można, w obecności dwóch duchownych jako assyentów.)

10   Po pierwszej części liturgii następuje przemowa Superintendenta; poczem mówi Superintendent: Mój miły bracie N. N., przed obliczem Bożem i w obecności tego zboru Ciebie za pasterza swego przyjmującego pytam Ciebie: Czy to jest wola twoja, święty urząd kaznodziejski w tym zborze objąć i takowy urząd wiernie według ślubu twojego ordynacyjnego i według ustaw kościoła i tego zboru za pomocą łaski Bożej we wszystkiem tak sprawować, jakobyś przed stolicą sądową naszego jedynego Arcypasterza Jezusa Chrystusa mógł
15   za to ufliwie odpowiedzieć? — wtedy przyrzecz to twojem „Tak“.

            Ksiądz: Tak, za pomocą Boską.

            Gdzie taki zwyczaj, z odpowiedzią łączy się podanie ręki. Gdzie wedle dawnego zwyczaju odczytuje Superintendent i wręcza powołanemu wokacyę, dzieje się to na tém miejscu.)

20   Potem ksiądz mający być wprowadzony przyklęka,*) a zbor powstaje, i Superintendent mówi (a to, gdzie taki zwyczaj, z wkładaniem ręki):

            Módlmy się: Łaskawy Boże, Ojcze niebieski, któryś nas przez świętego apostoła Swego Pawła jako ojciec cieszył, i któryś nam przyrzekł, że w tém

25   *) Gdzie dotychczas księży, mający być wprowadzonymi, nie przyklękali, pozostaje przy takim zwyczaju.

masz upodobanie, aby zbawić przez kazanie o krzyżu wszystkich w nie wierzących, prosimy Cię serdecznie, żebyś obdarzył tego sługę Swego, któregoś do urzędu świętego kaznodziejskiego powołał, Boską łaską Twoją i Duchem Twoim świętym, aby mocą Jego wszelkie pokusy, diabła i świat przewyciężył i zbór Twój umiłowany, krwią Syna Twego drogo nabyty, zbawienném 5
Twojém i niesfałszowaném słowem według upodobania Twego paść i takiemu obcowaniem bogobożném przewodniczył, ku czci i chwale świętego imienia Twego i całego chrześcijaństwa pomnażaniu, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Tak więc potwierdzam ciebie jako kaznodzieję i pasterza zboru tego, 10
polecam cię onemu a jego tobie rozkazem poważnym dla Pana naszego Jezusa Chrystusa i Jego kościoła, abyś go wiernie opatrywał słowem Bożém i sakramentem świętym i statecznie bez wszelkiego zgorszenia z największą gorliwością nim zawiadywał, jako przed sądową stolicą naszego Pana Jezusa Chrystusa w on dzień za to powinien będziesz odpowiedzieć sędziemu pra- 15
wemu; w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

Niech ci Pan błogosławi, abyś wiele owocu sprawił, a owoc ten aby pozostał wiecznie. Amen.

Vota assystentów (z wkładaniem rąk.)

Śpiew zboru.

20

(Nabożeństwo dalej się odprawia kazaniem i t. d. według porządku agendy.)

B.

Wprowadzenie, połączone z ordynacją.

(Nabożeństwo odprawia się aż do wyznania wiary według porządku nabo-
żeństwa głównego. Po wyznaniu wiary następuje pieśń stosowna przez zbór 25
śpiewana n. p. „Przyjdź Duchu święty“ albo „O Duchu święty do nas przyjdź.“
Podczas tejże ordynujący z dwoma swymi assystentami przystępuje do ołtarza,
mający być ordynowanym do stopni tegoż.)

Ordynujący: Łaska i pokój od Boga, Ojca naszego, i od Pana naszego i Zba-
wiciela Jezusa Chrystusa w Duchu świętym. Amen. 30

Umiłowani w Panu! Ponieważ tu obecny N. N. na należycie postanowionego kaznodzieję tego zboru [prawnie obranym,] powołanym [i potwierdzonym] został, myśmy jako postanowieni słudzy świętej Ewangelii z wami tu zgromadzeni, aby go poświęcić na ewangelicki urząd kaznodziejski i błagać za nim w modlitwie do Pana i głowy kościoła naszego o dar Ducha świętego. Wzniesieź więc serca wasze do Boga a módlcie się ze mną tak:

Wszeczmogący, wieczny Boże, miłosierny Ojcze niebieski, któryś ku pociesze i pomocy ludzkiego pokolenia urząd kaznodziejski świętej Ewangelii przeznaczył i ustanowił, przez co sobie lud powołujesz i zgromadzasz do wiecznego Swego królestwa niebieskiego, udzielając do takiego urzędu Ducha łaski i mocy do słowa, prosimy Cię serdecznie, żebyś raczył wyciągnąć prawicę Swoję nad tym powołanym sługą i do urzędu go swego postanowić i potwierdzić przez Ducha Twego świętego, żeby to służyło ku Twój Boskiej czci, ku zbudowaniu kościoła Twojego a nam i jemu ku dobremu sumieniu, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego miłego, Pana naszego. Amen.

Następuje przemowa do ordynanda i do zboru. Po téjże mówi dalej ordynujący tak:

Szczególną jest łaską Boga, że On, aby zgromadzić Sobie lud z grzesznego tego świata, posługi ludzkiej używa, jako Paweł uczy do Efezów 4: Chrystus dał niektóre apostoły, a niektóre proroki, a niektóre ewangelisty, drugie też pasterze i nauczyciele ku spojeniu świętych, ku pracy usługowania, ku budowaniu ciała Chrystusowego.

Ztąd wynika, żeć jest kosztowną od Pana nakazaną i Jego błogosławieństwa pewną sprawą, której żadasz, ale że też święte obowiązki nakłada temu, który ją obejmuje. Przedstawia ci się więc, co następuje:

(Następują teraz one cztery przedłożenia z formularza ordynacyi na str. 91 i nast. i ślub ordynanda.)

Ordynujący: Wręczamy ci więc moc i prawo, jako należytemu słudze Ewangelii, abyś słowo Boże kazał, święte sakramenta sprawował i wszystkiego tego pilnował, co porządnemu słudze Bożemu należy, w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Ordynand przykłęka, ordynujący i assystenci wkładają mu ręce na głowę.

Ordynujący: Bóg, Ojciec nasz niebieski, który cię do tego świętego urzędu powołał, niech cię oświeci Duchem Swoim świętym, prowadzi cię ręką Swoją, wzmacnia cię siłą Swoją i rządzi cię łaską Swoją, żebyś w nim przy- 5
stojnie i przykładowie się sprawował ku czci świętego imienia Jego i ku rozszerzeniu królestwa Syna Jego Jezusa Chrystusa.

Assystenci także każdy z osobna votum swoje odmawiają.

Ordynujący wręcza ordynowanemu, który zaś powstał, wokacyę i mówi dalej:

Idźże tedy, miły bracie i współpracowniku w Chrystusie Jezusie; paś 10
trzodę Chrystusową tobie powierzona, doglądając jęj nie poniewolnie, ale dobrowolnie; nie dla sprosnego zysku, ale ochotnym umysłem; nie jako panując nad dziedzictwem Pańskim, ale wzorem będąc trzody. Tedy, gdy się okaże On książe pasterzy, odniesiesz niezwiędłą koronę chwały.

A wy, mili chrześcianie, przyjmijcież tego nauczyciela waszego i dusz 15
pasterza w Panu z wszelką radością. Uważajcie go godnym miłości i czci i pamiętajcie, że Pan Bóg przezeń do was chce przemawiać i was prosić. Przyjmijcież słowo, które on wam według Pisma świętego opowiadać będzie, nie jako słowo ludzkie, lecz, jako w prawdzie jest, jako słowo Boże. Bądźcie 20
posłuszni wodzom waszym a bądźcie im poddani, albowiem oni czują nad duszami waszemi, jako ci, którzy liczbę oddać mają, aby to z radością czynili a nie z wzdychaniem. Gdy to czynić będziecie, pokój Boży na was zstąpi, a którzy przez słowo ich w Chrystusa wierzycie, przez Chrystusa żywot wieczny odziedziczycie.

Będąc zaś sami z siebie do tego zgoła niesposobnymi, wzywajmy Pana 25
Boga w pokorze serca naszego tak pospołu:

Wszchemogący Boże, miłosierny Ojcze, dziękujemy Ci, że jeszcze na 30
każdy czas zborowi Twojemu pasterzy i nauczycieli darujesz, aby ustawicznie Ewangelia Twoja między nami zachowana a imię Twoje uwielbione było. Prosimy Cię, żebyś i tego sługę Swego im dalej tém więcej przysposobił do posługi, do której go powołałeś. Udziel mu przez Ducha Swego świętego coraz głębszego wyrozumienia słowa Twego świętego. Niech zbawienną jego moc coraz silniej w sobie samym poczuje, aby ze serca wychodziło kazanie jego i serca znowu przenikało. Daj mu mądrości, cichości i

wierności, żeby prowadził trzodę Chrystusową na drogę pokoju, dorosłym
aby otwierał prawdy Twojej skarby, dzieciom podawał czyste mleko Ewan-
geli, zatrwożonych i smutnych do źródła niebieskiej pociechy prowadził i
5 także i w tym jego zborze wiele pilnych słuchaczy i posusznych czy-
nители słowa Twojego i niech w nim słowo o Chrystusie skuteczném się
stanie ku pokucie, ku wierze i ku poświęceniu. Błogosław przymierzu dziś
zawartemu między tym zbozem i jego nowym pasterzem na czas i
na wieczność, i spraw, żeby jeden drugiemu takie mógł wydać zawsze
10 świadectwo: jesteście chlubą waszą, jako i wy naszą w dzień Pana
Jezusa Chrystusa. Amen.

(Następuje pieśń główna, kazanie księdza ordynowanego i zakończenie nabo-
żeństwa według porządku agendy.)

Poświęcenia.

Założenie kamienia węgielnego pod kościół nowy.

Zbór: Pieśń.

Ksiądz: Pomoc nasza w imieniu Pana, który stworzył niebo i ziemię.

Wzniesmy serca i ręce do Boga i módlmy się, jak się modlił Dawid 5
przed całym zbozem, gdy miał być Panu dom budowany: Błogosławionyś
Ty Panie, Boże Izraela, od wieku aż na wieki. Twoja jest, Panie, wielmożność
i moc i sława i zwycięstwo i cześć, i wszystko na niebie i na ziemi.
Twoje jest, Panie, królestwo, a Tyś jest wywyższony nad wszelką
zwierzchność. I bogactwa i sława od Ciebie są, a Ty panujesz nad wszy- 10
stkimi, a w ręku Twych jest moc i siła, i w ręce Twojej jest wywyższyć
i utwierdzić wszystko. Teraz tedy, Boże nasz, wyznawamy Cię i chwalimy
imię sławy Twojej. Amen.

Zbór: Amen.

Ksiądz: 1 do Kor. 3, 9—16 albo do Efez. 2, 19—22. 15

Imię Pańskie niech będzie pochwalone. Alleluja.

Zbór: Alleluja, Alleluja, Alleluja.

Ksiądz: Przemowa.

Zbór: Pieśń.

Odczytanie dokumentu mającego być włożonym w kamień węgielny. 20

Ksiądz: W wierze w Pana naszego Jezusa Chrystusa kładziemy ten kamień
węgielny pod kościół, aby kiedyś na tém miejscu prawdziwa się kazała
wiara, święte się rozdawały sakramenta, a to miejsce aby używane bywało
do modlitwy i wzywania trójjedynego Boga,*) Ojca i Syna i Ducha
świętego. Amen. 25

Módlmy się: O Panie Jezu Chryste, Synu Boga żywego, który Sam
jesteś fundamentem kościoła i zbawienia dusz naszych nieporuszonym: prosimy

*) Tu się uderza według zwyczaju trzy razy młotem.

Cię, niech Ci się spodoba dzieło rąk naszych; a jakośmy tę budowę napoczęli w imieniu Twojém, to udziel do takowój, który jesteś Alfa i Omega, początek i koniec, dalszego postępu, zdarzenia i dokończenia. Obroń wszystkich około niój pracujących, a niech służy ona ku czci i chwale imienia
5 Twego, który z Ojcem i z Duchem świętym żyjesz i królujesz na wieki.

Modlitwa Pańska.

Zbór: Amen.

Ksiądz: Błogosławieństwo.

Zbór: Amen. Amen. Amen.

10 Poświęcenie kościoła nowego.

(W dniu poświęcenia zgromadza się zbór na miejscu dotychczasowych nabożeńst, gdzie odprawia się krótka uroczystość pożegnalna, jeżeli okoliczności na to pozwalają. Jeżeli miejsca do nabożeństwa dotąd nie było, to zbór zgromadza się w domu księdza albo na inném stósowném do tego miejscu. Ztąd udaje się zbór
15 w uroczystym pochodzie do nowego kościoła, na przodzie ksiądz poświęcający i inni obecni duchowni, starsi zboru, patron i inne osoby z urzędu swego przytomne. Duchowni i starsi niosą Biblię ołtarzową, agendę kościelną i naczynia święte. Przed drzwiami kościoła stawa pochód półkolem. Poświęcający duchowny doręcza klucz kościelny, przez majstra budowniczego lub przez tego, co kosztem
20 swoim budował, mu podany, używając stósownych słów Pism. św. (Ps. 24, 7. 26, 8. 84, 2.) miejscowemu księdzu, który z odpowiedném votum kościół w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego otwiera. Potém udaje się zgromadzenie do kościoła. Zbór zajmuje miejsca w ławkach, a księża i starsi przychodzą przed ołtarz, i po cichej modlitwie stawiają na nim naczynia święte, poczem oraz z innymi, co w uroczystości tój urzędownie biorą udział, siadają na miejscu przed ołtarzem.)
25

Poświęcający ksiądz mówi od ołtarza:

Początek nasz niech będzie w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego
Amen.

Pan jest w kościele świętobliwości Swojój; umilknij przed obliczem Jego
30 wszystka ziemi!

Módlmy się: Uwielbiony Ojcze, wieczny Boże, któryś powiedział: Na którémkolwiek miejscu pamiątkę uczynię imienia Mego, przyjdę do Ciebie i będąc błogosławił, prosimy Cię, wspomagaj i nas teraz, stanowiących w bojaźni dzieciinnój i pokorze na tém miejscu imienia Twego pamiątkę,

aby je poświęcić do usługiwania Tobie. Udziel nam do tego błogosławieństwa Twojego i dopomóż według obietnicy Twojej, abyśmy się z łaskawej obecności Twojej cieszyli przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Odczytuje się Psalm 84 albo jedna z następujących lekcji: Ps. 24. 87. 100. 122. 132. Jan. 4, 19—26. 1 Kor, 3, 11. do Efez. 2, 19—21. 5

Początek mowa poświęcenia.

Ksiądz: poświęcający mówi dalej [upadłszy na kolana z duchownymi i ze zbozem]:

Módlmy się: Panie, Boże nasz, dziękujemy Ci za wielką dobroć Twoją, żeś nam dał dom ten zbudować, w którym ma być opowiadane słowo Twoje i uwielbiane imię Twoje. Prosimy Cię z całego serca: Racz sprawić, żeby 10 Chrztu Twego świętego dzieło u tej chrzcielnicy skutecznie włądało. Niech z tej kazalnicy głoszona bywa zbawienna Twoja Ewangelia. Nakryj ten ołtarz darami obfitę łaski Twojej. Poświęć te organy pieśniami chwały Twojej. Zachowaj słowo Twoje i Sakrament szczere i czyste na tym miejscu i oświecaj i poświęcaj niemi wszystkim lud, co go sobie teraz tu zgromadzasz 15 i w przyszłości będziesz zgromadzał. Wspomnij według miłosierdzia Twojego na zbór, któremu ten kościół jest zbudowany. Buduj go na dom duchowny, na mieszkanie Ducha Twego świętego. Przysyłaj zawsze wiernych pasterzy i nauczycieli na to miejsce. Wzbudzaj serca zborowników, żeby za głosem dzwonów do Twój świątyni chętnie uczęszczali. Przyjmuj 20 łaskawie modlitwy, które tu do Ciebie wstępować będą. Wzmacniaj chrześcian młodych, wyznanie i ślub swój 'Tobie tu składających, w przymierzu wierności Twojej. Poświęcaj małżeństwa, które się tu będą błogosławiły. Odpuszczaj pokutującym, tu się spowiadającym, grzechy ich, a przysposabiaj wszystkich w tym domu, aby kiedyś, gdy się skończy ich piel- 25 grzymstwo, wesoło i ochotnie skonali, do domu Ojowskiego w niebiesiech nie rękoma urobionego weszli i w nim z wszystkimi aniołami i wybranymi Ciebie czcili i wielbili. Chwała na wysokościach Bogu. Amen.

(Duchowny [wstaje] i mówi dalej):

Słowem Bożem i modlitwą dom ten na świątynię jest poświęcony; odda- 30 wamy go tedy z kazalnicą, z ołtarzem, z chrzcielnicą, z naczyniami i sprzętami jego, z organami i dzwonami na służbę Bożą i kościoła Jego w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

(Odtąd nabożeństwo odprawia się według agendy, przyczém, osobliwie kiedy się uroczystość dzieje w dniu powszednim, liturgia według oznaczenia druku skrócona być może. Jeżeli czas i okoliczności na to pozwalają, Chrzty i śluby małżeńskie przypadające, na dzień poświęcenia odłożyć i bezpośrednio po nabożeństwie odprawić należy.)

5

Poświęcenie cmentarza.

(Poświęcenie cmentarza odprawia się zwykle przy pierwszym pogrzebie na nim. Jeżeli okoliczności pozwalają, należy opuścić cmentarz dotychczas używany śpiewaniem i modlitwą.

10 Na nowym cmentarzu odprawia się poświęcenie tak):

Zbór: Pieśń.

Ksiądz: W imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

Pomoc nasza w imieniu Pana, który stworzył niebo i ziemię.

Módlmy się: Wszchemogący, wieczny Boże, któryś przez śmierć Syna
15 Twego, Zbawiciela naszego, grzech i śmierć zniszczył i przez Jego zmartwychwstanie sprawiedliwość i żywot wieczny przywrócił, abyśmy z bojaźni śmierci wybawieni, w Twojem królestwie żyli, spraw, abyśmy temu z całego serca wierzyli i w takiej wierze Ciebie zawsze chwalili i Tobie dziękowali, przez tegoż Syna Twego Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

20 Czytanie jednego z ustępów Ezech. 37, 1—14; Jan. 6, 37—40; 11, 23. 26; 5, 28. 29; 1 do Kor. 15, 19—22; 15, 42—44.

Następuje mowa poświęcenia.

Ksiądz mówi dalej:

Módlmy się. Panie Boże, Tyś bywał ucieczką naszą od narodu do narodu.
25 Pierwój niżli góry stanęły i niżliś wykształtował ziemię i okrąg świata, oto zaraz od wieku aż na wieki Tyś jest Bogiem. Ale nas powodzią porywasz, a wszystka wspaniałość nasza przemija jako kwiat trawy na polu. W głębokiej pokorze unizamy się przed Tobą na tém na cmentarz przeznaczoném miejscu, gdzie głos Twój woła do nas: Ziemią jesteś i w ziemię się obrócisz, skądś wziętym. Ale uwielbione bądź niewybadane bogactwo serdecznego
30 miłosierdzia Twojego, przez które nas w ciemności mieszkających i w cieniu śmierci nawiedził wschód z wysokości, Syn Twój Jezus Chrystus, który jest zmartwychwstanie i żywot. Taką wiarą pocieszeni poświęcamy i błogosławimy

w imieniu Twojem to miejsce, aby było cmentarzem pielgrzymom Twoim ziemskim, tu łaskę swoją wędrowniczą i krzyż swój składającym. Jako Ty, Ojciec wieczny przez pogrzeb Syna Twego, Pana naszego groby wszystkich, co w Nim posnęli, poświęciłeś, tak poświęć i to pole umarłych na odpocznienie ostateczne dla Twoich dzieci tu pogrzebionych do ziemi, 5 która jest matką nas wszystkich. Daj, aby spali w pokoju, a którzy nad grobami płaczą, niech pokój znajdą dla dusz swoich w Tobie, o Ojciec miłosierdzia. W wierze w tego, który śmierci moc zgładził, udziel im wiecznej Twojej pociechy i zbawienną nadziei zobaczenia się znowu z nimi w przybytkach niebieskich. Oddal od tego cichego przedsionka wieczności hałas 10 i swawolę świata; a czyja dusza jeszcze na ziemskich rzeczach zawisa, niech się tu upamięta, że szczerą marnością jest wszelki człowiek, i najduższy; że marnością jest wszystko pod niebem.

Stoimy tu na roli Twojej, o Boże, gdzie ze łzami siewamy i wsiewani bywamy. Odnieśmy ztąd dziś głębokie wieczności wrażenie, żebyśmy szukali 15 tego, co jest wzgórze. Daj nam przewyciężyć we wierze i zejść ztąd w pokój. Niech ciało nasze spokojnie śpi w ziemi po skończonej pracy, dzienną, aż i nad tęp polem umarłych zaranek wielkanocny zaświtnie. Wtedy pootwieraj i nasze groby i wzbudź nas przez Jezusa Chrystusa, który jest Panem umarłych i żywych, do żywota wiecznego i zaprowadź nas 20 z Nim do chwały Jego. Amen.

Słowem Bożem i modlitwą poświęcone jest to miejsce na cmentarz, i oddawamy je służbie Pańskiej i kościoła Jego na ziemi, w imieniu Ojca i Syna i Ducha świętego. (†) Amen.

(Wykonywa się pierwszy pogrzeb według agendy.)

25

Pomyłki w Tomie II do sprostowania przed użyciem Agendy.

Strona	Wiersz			
9	24	jednorodzonego	ma być	jednorodzonego,
14	2	otzynać	„ „	otrzymać
15	9	Ządacież	„ „	Ządacież
69	25	stolicy	„ „	stolicy,
86	7	nowo są tu	„ „	są tu nowo

Augen auf!

Prüfet die Geister!

Ein ernstes Wort über die Pfingstbewegung.

Langsam brach die Nacht über Ephesus herein. Ruhelos ging Paulus auf dem Söller seiner Herberge auf und ab. Er hatte ernste Nachrichten aus Korinth bekommen. Haß, Mißgunst und Streit waren in der Gemeinde. Gegen ihn selbst hatte man gehetzt: Wenn er fort ist, dann hat er einen großen Mund. Wenn er aber da ist, dann kann er nichts. (2. Kor. 10. 10). Wir aber sind die rechten Christen. Wir werden vom Geist entückt. Wir können zungenreden. Wir haben die Geisteskraft des lebendigen Gottes!

Was sollte er hierzu sagen? Um ihn ging es ja nicht, doch um die Sache: Das Wort von der Sünde und Gnade sollte unter ihnen lebendig werden, sollte die Menschenherzen packen. Wie hatte er einst darum gerungen und gebetet! Und was war nun die Frucht aller seiner Mühe?

Ein Bote hatte ihm erzählt: Singend und betend saßen sie in ihren Versammlungen zusammen. Und dann brach es los. Da stand einer auf und redete wirres, unverständliches Zeug durcheinander. Hier fiel eine Frau in Krämpfe. Dort tobte ein Mann. Und da sollten die Fremden, da sollten die Heiden, die in den Gottesdienst kamen, dem lebendigen Gott begegnen, der ihr Sünderherz treffen will! Mußten sie nicht heimgehen und sagen: Sie sind ja alle von Sinnen! — — Und das Wort Gottes ging an ihren Herzen vorüber, weil die Christen es mit ihrem Geplär und eitlen Getue übertönt hatten (1. Kor. 14, 23—25).

War nicht der Zustand der Gemeinde dadurch bis auf den tiefsten Grund gefährdet? War nicht das Wort Gottes gefährdet? Paulus wußte, wie der Geist Gottes den Menschen packen kann, wußte es besser als alle (1. Kor. 14, 18; 2. Kor. 12, 2—5). Er wußte aber auch, wie wir Menschen doch mit dieser Welt verbunden sind, wie wir gefangen sind in ihrer Ichsucht und Sünde, die gerade ein Christenmensch fühlen muß. Und da kamen sie und sagten, sie sündigten nicht mehr, sie hätten den Geist, sie seien besser als alle anderen in der Gemeinde, von denen sie sich mit Stolz und überheblichem Gerede absonderten. Was galt es ihnen, daß die Gemeinde durch ihr Gezänk vor den Augen der Heiden ein Gespött wurde. Was machte es

ihnen, daß sie die Brüderlichkeit und Liebe rechter Christen verleugneten und das große Liebesgebot des Heilandes mißachteten. Wenn sie sich nur besonders fühlten, nur in ihrem Geistesbesitz schwelgen konnten.

Könnt ihr den Schmerz des Paulus verstehen? Lest einmal den ersten Korintherbrief! Da könnt ihr einen tiefen Blick tun hinein in das Herz des Apostels und erkennen, was ihn in diesen Stunden bewegt hat. Lest ihn nur einmal!

Seht ihr denn nicht aber auch, wie heute unsere Gemeinde, unsere Kirche, sich in genau derselben Lage befindet? Auch sie steht in einer Welt, die mit Hohn und Spott auf die Kirche schaut und dennoch suchend fragt: Was werden die Christen uns bringen? Wir wissen, wie schwer es da ist, vor der Welt unseren Glauben zu leben und zu bezeugen.

Und da kommen Menschen, die voll Hochmut und Ueberheblichkeit sich von uns absondern und Unruhe und Streit in unsere Reihen tragen. Aus Amerika stammen ihre Gedanken. Ihr wißt ja! Amerika ist immer schon das Land gewesen, das mit seinen seltsamen Sekten Unruhe und Spaltungen in die Gemeinden der ganzen Welt getragen hat. Amerika ist immer mit seiner rekordsjüchtigen, oberflächlichen Lebensauffassung unserem ernstesten deutschen Wesen entgegengesetzt gewesen. Diese Leute bringen durchaus nichts Neues. Wer sie kennt und in der Bibel zu Hause ist, der weiß es. Schon Paulus hat mit ihren Gedanken zu ringen gehabt.

Und was behaupten sie? Wir haben den Geist der zweiten Pfingsten! (Wo wird in der Bibel von einem zweiten Pfingsten erzählt?) Wir können ja mit Zungen reden! Wir können Wunder tun! Wir sind frei von der Welt und ihrer Sünde! Wir sind die wahrhaft Bekehrten!

Lesen wir einmal einen Bericht aus ihren Versammlungen: „Stürmisch ging es in den Riesenversammlungen der ersten Zeit zu. Männer und Frauen fielen zu Boden, wälzten sich in Krämpfen. Zungenreden setzten ein. Eine Frau schrie den ganzen Abend: tojetojeto!“ (Nach Scheurlen: „Die Sekten der Gegenwart“ 4. Aufl. 1930. S. 178). Das soll die Frucht des Geistes sein, den uns das Leben und Sterben unseres Heilandes Jesus Christus gebracht hat (Joh. 16, 7ff.)? Unterscheiden sich diese Leute darin überhaupt noch von den Spiritisten und wie die modernen Geistesanbieter alle heißen mögen, deren fromme Begeisterung weiter nichts ist, als ein Kaufsch der überarbeiteten, überreizten Nerven?

Sie wollen Wunder tun. Das behaupten die Spiritisten und die Leute anderer Sekten auch. Wißt ihr, was Jesus dazu sagt? „Es werden viele zu mir sagen an jenem Tage: Herr, Herr! haben wir nicht in deinem Namen geweihsagt, haben wir nicht in deinem Namen Teufel ausgetrieben, haben wir nicht in deinem Namen viele Taten getan? Dann werde ich ihnen bekennen: Ich habe euch noch nie erkannt; weicht alle von mir, ihr Uebeltäter!“ (Matth. 7, 22. 23)

Sie glauben, ohne Sünde zu leben und besser zu sein als alle anderen Christen. Sind sie es wirklich? Müßten sie nicht wie wir mit

Paulus bekennen: „Wir sind allzumal Sünder und mangeln des Ruhmes, den wir vor Gott haben sollten“ (Röm. 3, 23; lies auch: Röm. 3, 10—12; 7, 14—25; 1. Joh. 1, 8—10)! Müßten sie nicht täglich wie wir erschauernd vor den finsternen, begehrlischen Gedanken des Herzens stehen (Matth. 5, 21. 22. 27. 28)! Müßten nicht auch sie täglich merken, wie wir immer wieder unseren eigenen Vorteil in den Vordergrund schieben! Müßten sie nicht täglich merken, wie wir, gerade wenn wir fromm sein wollen, so schnell und lieblos über den anderen uns erheben: „Ich danke dir, Gott, daß ich nicht bin wie die anderen Leute!“ (Luk. 18, 9—14.)

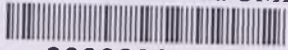
Aber gerade da merken wir, wie unser Evangelium ein anderes ist. Wir können nur von ferne stehen: „Gott, sei mir Sünder gnädig!“ Doch wir wissen: „Dieser ging hinab gerechtfertigt in sein Haus.“ Wir haben eine frohe Botschaft, die dem, der nichts, aber auch gar nichts vor Gott herauszustreichen hat, täglich Vergebung und ein täglich neues Leben schenken will. (Matth. 6, 12; 18, 21—35; Luk. 15; Röm. 3, 23—28.) Und dieses von Gott geheiligte Leben hat wahrhaftig einen anderen Inhalt als Zungenreden, Wundertun und überhebliches Gerede. Was sagt Paulus 1. Kor. 13? „Ich will euch noch einen köstlicheren Weg zeigen. Wenn ich mit Menschen- und mit Engelzungen redete, und hätte der Liebe nicht, so wäre ich nichts.“ Die Liebe ist die Gabe des neuen Lebens! „Die Liebe sucht nicht das Ihre — — —“. Und du weißt, wie sie kommen: Laß doch die Kirche! Laß doch die Pfarrer, und komm zu uns! „Die Liebe glaubt alles, sie hofft alles, sie duldet alles — — —.“ Und du weißt, wie sie nicht dulden, nicht glauben, sondern unsere Kirche in entscheidenden Stunden verlassen und verraten.

Gewiß können sie uns vieles mit Recht vorwerfen. Laßt uns darum ganz demütig lernen auch von dem, was sie gegen uns sagen. Wir wissen aber auch, daß das Wort Gottes auf unserer Seite ist, und daß das Wort Gottes die Wahrheit ist, die wir uns von niemandem nehmen lassen wollen, und die heute und in alle Ewigkeit bleiben wird.

„Prüfet die Geister!“ mahnt der Apostel. Daß wir es mit rechter Weisheit, mit rechter Liebe und mit rechtem Ernst tun, laßt uns bitten:

„Dein Wort sei unsres Herzens Trutz
und deiner Kirche wahrer Schutz!
Dabei erhält uns lieber Herr,
daß wir nichts andres suchen mehr!“

Biblioteka Główna UMK

300020638990

